

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Εμπόδια στην επιχειρηματικότητα των νέων: Μια εμπειρική μελέτη

Κόλιας Αναστάσιος | ΜΟΕΣ 1817

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

Φαφαλίου Ειρήνη

Πειραιάς 2021

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην επιβλέπουσα καθηγήτρια της παρούσας διπλωματικής εργασίας κα Φαφαλιού Ειρήνη για την αμέριστη βοήθεια που μου παρείχε και την καθοδήγηση της.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ακόμη, την οικογένεια μου και τους φίλους μου για την στήριξη και την αγάπη τους.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η νεανική επιχειρηματικότητα έχει ενταχθεί στους περισσότερους κλάδους στον τομέα της οικονομίας, παρόλα αυτά η πλειοψηφία των νέων αντιμετωπίζουν εμπόδια και δυσκολίες που δεν τους δίνει το έναυσμα να πραγματοποιήσουν τα επιχειρηματικά τους σχέδια και οράματα. Στην παρούσα διπλωματική εργασία έγινε μελέτη για τα εμπόδια στην νεανική επιχειρηματικότητα, όπως επίσης έγινε και έρευνα για τους λόγους που οι νέοι δεν εφαρμόζουν τις ιδέες τους στον επιχειρηματικό κλάδο. Το ερωτηματολόγιο που διαμορφώθηκε για την συγκεκριμένη μελέτη, περιλαμβάνει δημογραφικές ερωτήσεις αλλά και ερωτήσεις ως προς την επιχειρηματικότητα. Την έρευνα το συμπλήρωσαν 50 φοιτητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος του Πανεπιστημίου Πειραιώς «Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική». Παρουσιάζονται επίσης σε θεωρητικό πλαίσιο τα εμπόδια της νεανικής επιχειρηματικότητας από την ξένη και την ελληνική βιβλιογραφία, με στόχο την σύγκριση με τα ερευνητικά αποτελέσματα. Ακόμα αναφέρονται οι δείκτες της επιχειρηματικότητας και οι πηγές χρηματοδότησης των επιχειρήσεων. Εν τέλει, προέκυψε ότι τα πιο σημαντικά εμπόδια της νεανικής επιχειρηματικότητας είναι το οικονομικό περιβάλλον και η ανεύρεση χρηματοδότησης.

Λέξεις Κλειδιά : Νεανική επιχειρηματικότητα, Επιχειρείν , Εμπόδια επιχειρηματικότητας

Abstract

Young entrepreneurship has become part of most sectors of the economy, nonetheless the majority of young people face obstacles and difficulties that do not give them the impetus to carry out their business plans and visions. In the present dissertation, a study was made on the barriers to youth entrepreneurship, as well as a research on the reasons why young people do not apply their ideas in the business sector. The questionnaire which developed for this study includes demographic questions and questions regarding entrepreneurship. The research was completed by 50 students of the Master Program of the University of Piraeus "Economic and Business Strategy". The barriers of youth entrepreneurship are also presented in a theoretical context by foreign and Greek literature, with the aim of comparison with research results. Entrepreneurship indicators and sources of business financing are also mentioned. In the end, it turned out that the most important obstacles to youth entrepreneurship are the economic environment and finding funding.

Πίνακας Περιεχομένων

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή.....	6
1.1 Παρουσίαση του θέματος και σκοπός.....	6
1.2. Προσδιορισμός του Προβλήματος	6
1.3 Σύντομη περιγραφή μεθοδολογίας.....	7
1.4. Δομή διπλωματικής	7
Κεφάλαιο 2: Επισκόπηση της βιβλιογραφίας	8
2.1 Νέοι και επιχειρηματικότητα.....	8
2.1.1 Ο ρόλος της νεανικής επιχειρηματικότητας.....	9
2.1.2 Έρευνες νεανικής επιχειρηματικότητας	12
2.1.3 Συμπέρασμα ερευνών	14
2.2 Δείκτες επιχειρηματικότητας.....	14
2.2.1 Επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων	14
2.2.2 Καθιερωμένη επιχειρηματικότητα	17
2.2.3 Βαθός ευκολίας ίδρυσης μιας επιχείρησης.....	18
2.2.4 Διακοπή επιχειρηματικής δραστηριότητας.....	19
2.3 Χρηματοδότηση των επιχειρήσεων.....	21
2.3.1 Πηγές άντλησης κεφαλαίων και χρηματοδότησης	21
2.4 Εμπόδια της επιχειρηματικότητας των νέων	24
2.4.1 Τα εμπόδια της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα	27
2.5 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού τομέα στην ανάπτυξη της νεανικής επιχειρηματικότητας	31
2.5.1 Συμπέρασμα	34
2.6 Ο φόβος για την αποτυχία, η γνώση και η Ικανότητα	34
2.7 Το mentoring στην επιχειρηματικότητα.....	36
2.8 Ευρωπαϊκή Ένωση και επιχειρηματικότητα	38
Κεφάλαιο 3: Εμπειρική έρευνα	41
3.1 Δείγμα και ανάλυση των ευρημάτων	41
3.2 Ανάλυση ερωτηματολογίου με το SPSS.....	47
3.3.1 Στατιστική ανάλυση	47
3.3.2 Ανάλυση αξιοπιστίας	64
3.3.3 Ανάλυση διακύμανσης κατά ένα παράγοντα (One way ANOVA)	68
3.3 Συζήτηση Αποτελεσμάτων.....	70
Κεφάλαιο 4: Συμπεράσματα / Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	72
Παράρτημα 1 : Ερωτηματολόγιο	73
Βιβλιογραφία.....	78

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

1.1 Παρουσίαση του θέματος και σκοπός

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να μελετήσουμε και να ερευνήσουμε τα εμπόδια της νεανικής επιχειρηματικότητας, καθώς η νεολαία είναι το μέλλον κάθε έθνους και οι κληρονόμοι του αύριο. Όταν μια χώρα έχει έναν υγιή πληθυσμό νέων στον εργασιακό – επιχειρηματικό τομέα, τότε η χώρα μπορεί να σημειώνει πρόοδο όσον αφορά τη συνολική της ανάπτυξη. Οι κυβερνήσεις επικεντρώνονται στην εξέταση πλαισίου και στρατηγικών για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την αύξηση των ποσοστών απασχόλησης. Ωστόσο, υπάρχει επείγουσα ανάγκη οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής να εξετάσουν συγκεκριμένα την ανεργία των νέων και τα συναφή ζητήματα. Σε ορισμένες χώρες, η επιχειρηματικότητα των νέων αναγνωρίζεται ως πολλά υποσχόμενη εναλλακτική λύση και προωθείται ενεργά από διάφορους οργανισμούς. Εάν προωθηθεί ενεργά η επιχειρηματικότητα των νέων μπορεί να βοηθήσει στη διατήρηση αναπτυσσόμενων οικονομιών και να γίνει ενσωμάτωση της νεολαίας στο εργατικό δυναμικό. Η επιχείρηση πληροφορικής στις ΗΠΑ υπήρξε το θεμέλιο για την επιχειρηματικότητα των νέων και δημιούργησε επιτυχημένους αλλά και εκατομμυριούχους νέους επιχειρηματίες όπως τον Bill Gates, τον Steve Jobs τον Sergy Brin και τον Larry Page της Google.

1.2. Προσδιορισμός του Προβλήματος

Η οικονομική αναδιάρθρωση και ο μετασχηματισμός των αγορών εργασίας οδήγησαν σε περιορισμένες ευκαιρίες απασχόλησης για νέους των οποίων τα ποσοστά ανεργίας μπορούν να είναι δύο έως τρία φορές υψηλότερο από το κανονικό (World Bank, 2012). Οι νέοι συχνά εμφανίζονται ότι έχουν γίνει όλο και περισσότερο περιθωριοποιημένοι, προκαλώντας την αδράνεια και την απογοήτευση που, όπως πιστεύεται, μπορεί να οδηγήσουν σε παραβατικές συμπεριφορές (Garcia & Fares, 2008). Κατά συνέπεια, η επιχειρηματικότητα προωθείται ολοένα και περισσότερο ως βασικό εργαλείο καταπολέμησης της ανεργίας των νέων και ως ένας από τους κύριους μοχλούς οικονομικού και κοινωνικού μετασχηματισμού (World Bank, 2017). Υπό το φως των περιορισμένων δυνατοτήτων τους να αποκτήσουν επίσημες θέσεις εργασίας στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα, οι νέοι ενθαρρύνονται να είναι «δημιουργοί θέσεων εργασίας» και όχι «αιτούντες εργασία», όπου καταλήγουν να είναι αυτοαπασχολούμενοι «επιχειρηματίες» (Langevang & Gough, 2012).

Ποιος είναι ο ρόλος της νεανικής επιχειρηματικότητας; Ποια είναι τα εμπόδια που βρίσκουν οι νέοι; Ποιες πηγές χρηματοδότησης μπορούν να αντλήσουν για να πραγματοποιήσουν την έναρξη της επιχείρησής τους; Ποιοι παράγοντες διευκολύνουν την επιχειρηματικότητα; Αυτά είναι ερωτήματα που θα απαντηθούν στην παρούσα διπλωματική εργασία για να απολάβουμε και ξεκάθαρα συμπεράσματα από την έρευνα που διενεργήθηκε στα πλαίσια της παρούσας εργασίας.

1.3 Σύντομη περιγραφή μεθοδολογίας

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε στην διπλωματική εργασία για να απαντηθούν τα επιστημονικά ερωτήματα είναι έρευνα με ερωτηματολόγιο – survey.

Ο τύπος του ερωτηματολογίου είναι μέσω διαδικτύου και προήλθε από το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (<https://dasta.uom.gr/Surveys/AnswerSurvey.aspx?CatalogId=Survey5>) και δημιουργήθηκε το ερωτηματολόγιο για την παρούσα εργασία https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfUXoxT5Q2pgg_8484E_7GgR_s_eibVDaaq6fe8EOmz54Tq_g/viewform) επίσης οι τύποι ερωτήσεων που χρησιμοποιήθηκαν είναι ερωτήσεις κλειστού τύπου. Αναλυτικότερα, διχοτομικές ερωτήσεις, ερωτήσεις διαβαθμισμένης κλίμακας και ερωτήσεις βαθμονόμησης.

1.4. Δομή διπλωματικής

Η παρούσα εργασία περιλαμβάνει αρχικά στο πρώτο κεφάλαιο έχουμε την εισαγωγή που προετοιμάζει τον αναγνώστη για το τι θα ακολουθήσει συμπεριλαμβανομένου του σκοπού της διατριβής και του προσδιορισμού του προβλήματος που θέλουμε να αναδείξουμε. Στη συνέχεια, ακολουθεί μια σύντομη περιγραφή της μεθοδολογίας που υιοθετείται στην παρούσα διπλωματική εργασία. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται βιβλιογραφική επισκόπηση όπου αναλύονται ο ρόλος αλλά και γενικά η νεανική επιχειρηματικότητα, τα εμπόδια που συναντάνε οι νέοι αλλά και γίνεται και η ανάλυση τους ως προς το ερευνητικό και το θεωρητικό υπόβαθρο. Το τρίτο κεφάλαιο περιλαμβάνει την έρευνα και την ανάλυση της που διενεργήθηκε για διπλωματική εργασία, όπως και την στατιστική ανάλυση, την ανάλυση αξιοπιστίας και την ανάλυση διακύμανσης κατά ένα παράγοντα με την μέθοδο του SPSS . Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο αναλύονται τα συμπεράσματα της έρευνας που προέκυψαν και προτάσεις για μια μελλοντική έρευνα.

Κεφάλαιο 2: Επισκόπηση της βιβλιογραφίας

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο της νεανικής επιχειρηματικότητας. Στην συνέχεια, έχουν τονιστεί με πληροφορίες από τη βιβλιογραφία τα εμπόδια που εμφανίζονται στην νεανική επιχειρηματικότητα και τι δεν διευκολύνει την ανάπτυξη της. Εν συνέχεια, παραθέτονται οι έρευνες που έχουν επικεντρωθεί στην νεανική επιχειρηματικότητα από έγκυρους φορείς. Επιπλέον, παρουσιάζονται οι δείκτες της επιχειρηματικότητας, οι πηγές χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και πώς επιδρά η Ευρωπαϊκή Ένωση στην επιχειρηματικότητα.

2.1 Νέοι και επιχειρηματικότητα

Με βάση την βιβλιογραφία δεν έχει ξεκαθαριστεί ένας κοινά αποδεκτός ορισμός για την νεολαία. Όπως για παράδειγμα, η ανεργία στους νέους συνήθως προσμετρείται μεταξύ των ηλικιών 16 έως 24 ετών, ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ορίσει τους νέους μεταξύ των ηλικιών από 15 έως 29 ετών. Από την άλλη πλευρά, η Ιαπωνία και η Κορέα, ορίζει την νεολαία της έως τα 35 έτη. Η νεανική επιχειρηματικότητα ορίζεται πιο συγκεκριμένα ως η επιχειρηματικότητα των ατόμων έως την ηλικία των 30 ετών. Green (2013)

Η μελέτη του IOBE (2015) σε συνεργασία με το GEM, έχει ορίσει των νεανική επιχειρηματικότητα ως την επιχειρηματική δραστηριοποίηση του ηλικιακού εύρους 18 ετών έως 34 ετών .

Μια από τις σημαντικότερες πηγές εισοδήματος αλλά και της απασχόλησης είναι η επιχειρηματική δραστηριότητα, ως αποτέλεσμα έχει να δίνεται μεγάλη έμφαση για την εύρεση ευκαιριών της απασχόλησης από τα εκάστοτε πολιτικά πρόσωπα, ούτως ώστε οι νέοι να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Δηλαδή η νεανική επιχειρηματικότητα προκαλείται άλλους παράγοντες. (Papulonáa and Papulab, 2015)

Μπορούμε να διαχωρίσουμε τους νέους επιχειρηματίες σε 2 ομάδες, i) στους νέους που επειδή δεν μπορούν να εργαστούν σε άλλη μορφή απασχόλησης ή να συνεχίσουν τις σπουδές τους, δηλαδή στα άτομα που από ανάγκη καταλήγουν επιχειρηματίες και ii) στους νέους που αρπάζουν μια επιχειρηματική ευκαιρία.

Οι νέοι επιχειρηματίες μπορούν να χωριστούν σε δύο μεγάλες ομάδες: σε εκείνους που γίνονται επιχειρηματίες από ανάγκη, επειδή δεν είναι σε θέση να βρουν άλλες μορφές επίσημης

απασχόλησης ή να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους, και σε αυτούς που ονομάζονται «επαγγελματίες επιχειρηματίες» και οι οποίοι αδράτουν μια επιχειρηματική ευκαιρία (Llisterri et al., 2006).

2.1.1 Ο ρόλος της νεανικής επιχειρηματικότητας

Μια σημαντική παρατήρηση είναι ότι οι νέοι κάτω των 30 ετών αντιπροσωπεύουν το ήμισυ του παγκόσμιου πληθυσμού¹. Λόγω διαφόρων παραγόντων (συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης εμπειρίας ή της έλλειψης δεξιοτήτων) οι νέοι διατρέχουν πολύ μεγαλύτερο κίνδυνο να είναι άνεργοι, αλλά και υποαπασχολούμενοι. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εργασίας η ανεργία νέους ηλικίας 15-24 ετών αντιπροσωπεύουν το 35% των 201 εκατομμυρίων παγκοσμίως.²

Πολύ υψηλά επίπεδα ανεργίας των νέων είναι πιο ορατά στις ανεπτυγμένες . Στην περίπτωση της Ελλάδας και της Ισπανίας, η ανεργία των νέων έφτασε το 40% και παρόμοια σε άλλες χώρες του ΟΟΣΑ είναι είτε κοντά είτε στο υψηλότερο επίπεδο που έχει καταγραφεί ποτέ (Jacqui Kew, Mike Herrington, Yana Litovsky, Helen Gale, 2013). Οι νέοι αντιμετωπίζουν συχνά χειρότερες συνθήκες εργασίας, όπως περισσότερες ώρες εργασίας ή χαμηλότερους μισθούς από τους μεγαλύτερους συναδέλφους τους. Αυτές οι τρεις βασικές προϋποθέσεις, το υψηλό επίπεδο της ανεργίας των νέων, της υποαπασχόλησης των νέων και των χειρότερων συνθηκών εργασίας συνδέονται μεταξύ τους, αλλά επίσης επηρεάζει αρνητικά όχι μόνο τις ζωές των νέων αλλά και την τρέχουσα και τη μελλοντική οικονομία.

Οι νέοι που αντιμετωπίζουν αυτές τις συνθήκες δεν δημιουργούν μόνο βάρος για τους συγγενείς ή τα κοινωνικά τους συστήματα, δημιουργούν λιγότερη αξία από ότι είναι δυνατόν (σε περίπτωση υποαπασχόλησης) ή δημιουργεί χαμηλότερη κατανάλωση. Η παρατεταμένη έκθεση σε αυτούς τους παράγοντες μπορεί να έχει καταστροφικές συνέπειες για τη μελλοντική τους ζωή και τις επιλογές σταδιοδρομίας ή ακόμη προκαλούν προβλήματα ψυχικής υγείας (Murphy and Athanasou, 1999).

Λαμβάνοντας υπόψη την κλίμακα του προβλήματος και τον παγκόσμιο χαρακτήρα της ανεργίας και της υποαπασχόλησης των νέων προκαλούνται οδυνηρές κοινωνικοοικονομικές συνέπειες που μπορούν να επηρεάσουν όχι μόνο την τρέχουσα κατάσταση αλλά και τη μελλοντική ανάπτυξη. Η επιχειρηματικότητα των νέων είναι ένας από τους τρόπους που μπορούν να αποτελέσουν την απάντηση στα προβλήματα της ανεργίας των νέων και της

¹ <https://ourworldindata.org/age-structure>

² https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_541128/lang-en/index.htm

υποαπασχόλησης. Η επιχειρηματικότητα επηρεάζει θετικά την οικονομική ανάπτυξη και αυξάνει τον ανταγωνισμό της αγοράς.

Οι επιχειρηματίες δημιουργούν χώρους εργασίας για τον εαυτό τους αλλά και τους υπαλλήλους τους, ενώ αυξάνεται η καινοτομία και προσαρμογή ή ακόμη και η δημιουργία τάσεων στην αγορά χρησιμοποιώντας τις διαθέσιμες ευκαιρίες. Οι νέοι άνθρωποι τείνουν να έχουν υψηλότερη επιχειρηματική φιλοδοξία από τους μεγαλύτερους επιχειρηματίες, καθώς θέλουν την επιχείρησή τους να μεγαλώνει γρηγορότερα και επομένως δημιουργούν περισσότερες νέες θέσεις εργασίας (Jacqui Kew, Mike Herrington, Yana Litovsky, Helen Gale, 2013). Οι σύγχρονες οικονομίες που βασίζονται στην καινοτομία εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό στη μελλοντική ανάπτυξή τους από τη συνεχή ανάπτυξη νέων ιδεών.

Η νεανική επιχειρηματικότητα δημιουργεί δυνατότητες δημιουργίας επιχειρήσεων που χάρη στις σύγχρονες τεχνολογίες θα εξελιχθεί γρήγορα σε παγκόσμια κλίμακα. Ωστόσο, η επιχειρηματικότητα των νέων δημιουργεί επίσης θετικά αποτελέσματα σε ατομικό επίπεδο. Οι νέοι επιχειρηματίες αποκτούν αυτοπεποίθηση, αναπτύσσουν τις δεξιότητες και τις ικανότητές τους και έχουν υψηλότερο επίπεδο ευτυχίας (Jacqui Kew, Mike Herrington, Yana Litovsky, Helen Gale, 2013). Οι επιτυχημένοι νέοι επιχειρηματίες μπορούν επίσης να εμπνέουν πρότυπα για άλλους νέους που θα αυξήσουν τη μελλοντική νεανική επιχειρηματικότητα.

Λαμβάνοντας υπόψη πολλές θετικές επιπτώσεις της επιχειρηματικότητας των νέων για τους νέους, αλλά και για την οικονομία εν γένει, είναι επιθυμητό να αυξηθεί ο αριθμός των νέων επιχειρηματιών. Οι ειδικοί σε θέματα επιχειρηματικότητας σε όλο τον κόσμο γνωρίζουν συχνά τις θετικές επιπτώσεις της επιχειρηματικότητας των νέων και μέσω διαφόρων προγραμμάτων προσπαθούν να προωθήσουν τα επίπεδα επιχειρηματικότητας των νέων. Τα προγράμματα αυτά περιλαμβάνουν επιχειρηματικό πνεύμα, εκπαίδευση, συμβουλευτική και οικονομική υποστήριξη και πολλά άλλα. Δυστυχώς μερικά από αυτά τα προγράμματα αδυνατούν να αναγνωρίσουν σωστά το πρόβλημα, γιατί μερικοί νέοι γίνονται επιχειρηματίες, και άλλοι δεν ανταποκρίνονται στα εμπόδια που ήδη υπάρχουν και αποτρέπουν τους νέους να γίνουν επιχειρηματίες. Ως αποτέλεσμα παρά τις μεγάλες δαπάνες τα επίπεδα επιχειρηματικότητας των νέων να παραμένουν χαμηλά.

Μια άλλη προσέγγιση για την ταξινόμηση διαφορετικών τύπων νέων επιχειρηματιών είναι μια μεταβατική κατηγοριοποίηση, βασισμένη σε σημαντική διαρθρωτική διαφοροποίηση στις δραστηριότητες των νέων επιχειρήσεων. Μελέτες από διάφορες χώρες δείχνουν ότι η επιχειρηματικότητα των νέων ποικίλλει ανάλογα με την ηλικία. Ο Chigunta (2002) προτείνει μια ευρεία κατηγοριοποίηση σε τρεις (μεταβατικές) φάσεις.

1. Προ-επιχειρηματίες (σε ηλικία 15-19 ετών): Αυτό είναι το στάδιο διαμόρφωσης. Αυτοί οι νεότεροι νέοι βρίσκονται συχνά σε μετάβαση από την ασφάλεια του σπιτιού ή την εκπαίδευση στο χώρο εργασίας. Όμως, όπως παρατηρεί ο Curtain (2000), για πολλούς νέους, η μετάβαση από την εκπαίδευση στην εργασία δεν είναι ένα μόνο βήμα από την έξοδο από το εκπαιδευτικό σύστημα και την είσοδο στον κόσμο της εργασίας.

2. Νέοι επιχειρηματίες (σε ηλικία 20-25 ετών): Αυτό είναι το στάδιο ανάπτυξης. Αυτοί οι νέοι είναι πιθανό να έχουν αποκτήσει κάποια εμπειρία, δεξιότητες και κεφάλαια για να τους επιτρέψουν να διευθύνουν τις δικές τους επιχειρήσεις. Αντιμετωπίζουν συχνά τρεις επιχειρηματικούς δρόμους: 1) παραμένουν κολλημένοι στις δραστηριότητες τους, 2) βγαίνουν εκτός λειτουργίας, και 3) δημιουργούν επιτυχημένες επιχειρήσεις. (Ulrich Schoof , 2006)

3. Αναδυόμενοι επιχειρηματίες (στην ηλικία των 26-29 ετών). Αυτό είναι το πρώτο στάδιο. Με πολύτιμες εμπειρίες στην επιχείρηση, οι αναδυόμενοι επιχειρηματίες έχουν υψηλότερο επίπεδο ωριμότητας από τους νέους στις ηλικιακές ομάδες. Ως εκ τούτου, είναι πιο πιθανό να διευθύνουν πιο βιώσιμες επιχειρήσεις από τους νέους. (Ulrich Schoof , 2006)

Το μοντέλο Levis-Clark (Διαγνωστικό πλαίσιο για νέους επιχειρηματίες) παρέχει μια καλή εξήγηση σχετικά με την απαραίτητη προϋπόθεση για να γίνει κάποιος νέος επιχειρηματίας. Όπως παρουσιάζει το άτομο πρέπει να είναι και τα δύο, δηλαδή να αισθάνεται έτοιμος (διαθέτει τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες) και πρέπει να γίνει επιχειρηματίας. Αλλά ακόμη και όταν είναι έτοιμος και θέλει να γίνει επιχειρηματίας, μπορεί να χρειαστεί κάποιες υπηρεσίες υποστήριξης όπως καθοδήγηση ή δικτύωση.

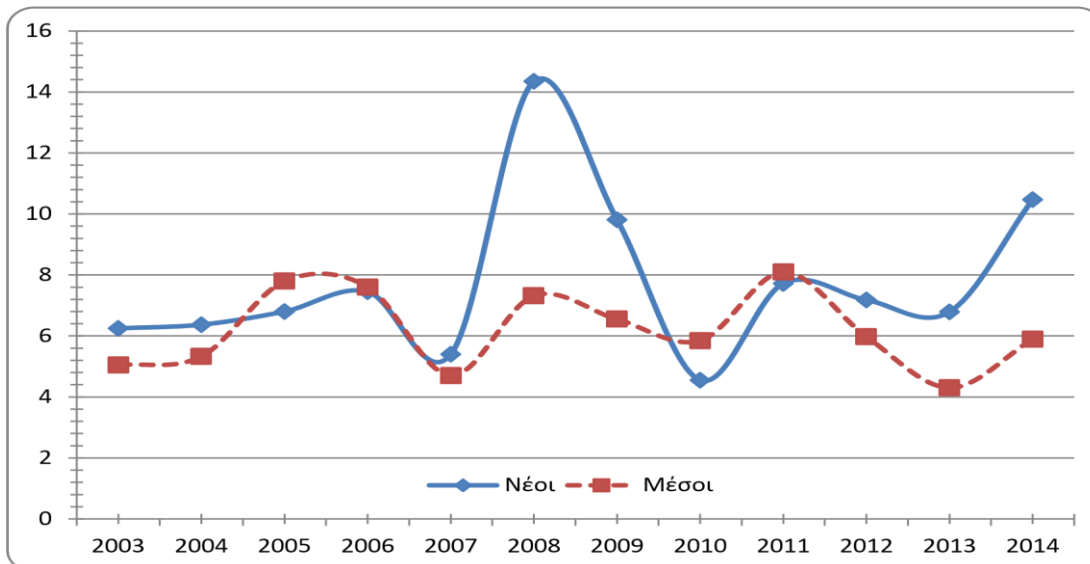
Το μοντέλο Levis-Clark είναι ένα εξαιρετικό εργαλείο για την αξιολόγηση των απαραίτητων βημάτων για τη μετατροπή των νέων επιχειρηματιών, αλλά δεν παρέχει πλήρη απάντηση στην ερώτηση σχετικά με τις επιπτώσεις των εμποδίων της νεανικής επιχειρηματικότητας. Το διαγνωστικό πλαίσιο για νέους επιχειρηματίες μπορεί να δώσει συμπεράσματα για το τι εμποδίζει τους νέους επιχειρηματίες και εμπίπτουν σε μία από τις δύο ευρείες κατηγορίες είτε έλλειψη ετοιμότητας είτε έλλειψη πρόθεσης.

Readiness	High	<p>Group A: Enterprise able</p> <p>Current status – will be an employee or student with either business experience or business qualifications. Personal characteristics – likely to have been exposed to enterprising role models and/or had an enterprise education experience. Service needs – likely to require general information and advice about business start up.</p>	<p>Group B: Enterprising</p> <p>Current status – will be preparing to be self-employed, or already is self-employed. May have business qualifications. Personal characteristics – likely to have self-employed parents, or prior work experience in the same industry and had an enterprise education experience. Service needs – likely to require specialized information and business advice and/or mentoring, and the opportunity to network with other enterprising young people.</p>
	Low	<p>Group C: Pre-enterprise</p> <p>Current status – will be an employee or student Personal characteristics – unlikely to have been exposed to enterprising role models and/or had an enterprise education experience. Service needs – likely to require exposure to information about being enterprising and what it takes to start a business.</p>	<p>Group D: Enterprise aware</p> <p>Current status – will be interested in being self-employed or already be self-employed. Personal characteristics – likely to have self-employed parents, prior work experience and/or had an enterprise education experience. May already have a business idea. Service needs – likely to require skill development and information and advice about business start-up or management.</p>
		Low	High

Intention

Πηγή: Διαγνωστικό πλαίσιο για νέους επιχειρηματίες Lewis and Massey (2003)

2.1.2 Έρευνες νεανικής επιχειρηματικότητας

Εξέλιξη νεανικής και μέσης επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων (ως % του πληθυσμού της αντίστοιχης ηλικιακής ομάδας) **Πηγή:** IOBE, επεξεργασία στοιχείων GEM (2015)

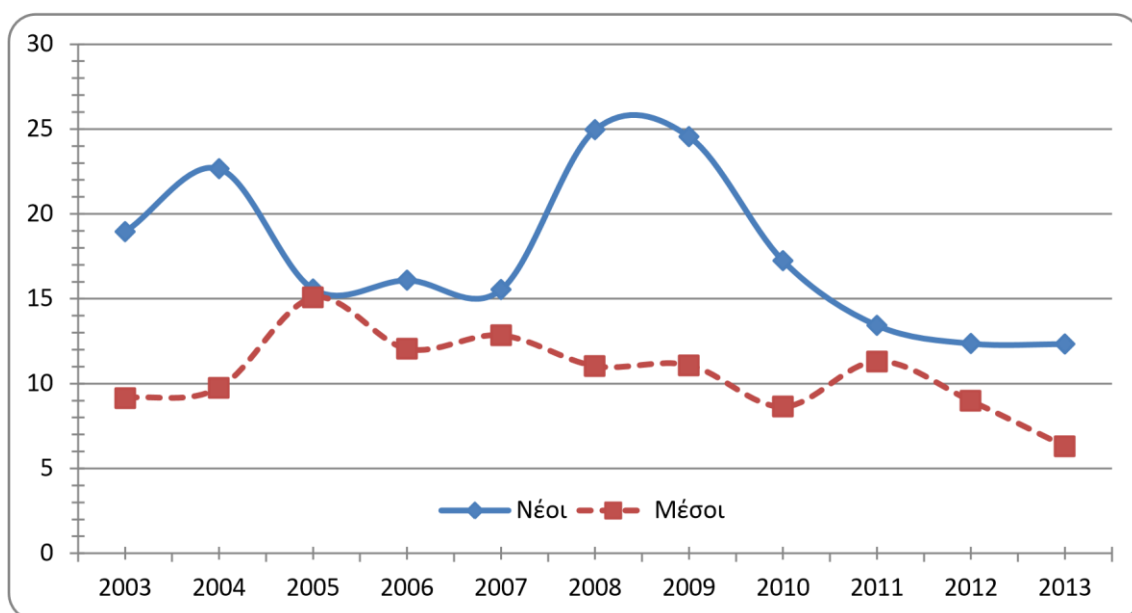
Από ότι βλέπουμε στα δεδομένα που μας παραθέτει το παραπάνω διάγραμμα για την περίοδο 2003-2014 παρατηρούμε ότι οι Έλληνες επιχειρηματίες και των δυο ηλικιακών ομάδων, αφενός τους Νέους σε ηλικίες 18-34 και αφετέρου τους Μέσους δηλαδή

μεγαλύτερων ηλικιών, δεν έχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους. Μόνο σε δυο χρονικές περιόδους υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση, η πρώτη περίοδος είναι το χρονικό διάστημα 2008 με 2009, όπου το ποσοστό των νέων είναι αρκετά υψηλό και παρατηρούμε ότι το 2008 το ποσοστό είναι διπλάσιο από τους Μέσους. Η δεύτερη χρονική περίοδος είναι το διάστημα 2012 με 2014, όπου ροή και των δυο κατηγοριών τείνουν προς την ίδια κατεύθυνση, όμως το ποσοστό της νεανικής επιχειρηματικότητας έχει εμφανιστεί υψηλότερο και αυξάνεται κάθε χρόνο η διαφορά από τον δείκτη των Μέσων.

Το αρχικό συμπέρασμα που εκθέτουμε από τα ευρήματα της έρευνας είναι ότι η αυξανόμενη διαφορά της νεανικής επιχειρηματικότητας να έχει προκληθεί είτε από την δύσκολη απορρόφηση στην μισθωτή απασχόληση και κατευθυνθήκαν προς την επιχειρηματικότητα, είτε να αντανακλά θετικά στα ποιοτικά χαρακτηριστικά των νέων.

Για να διευκρινιστεί εκτενέστερα η ασάφεια των δύο χρονικών περιόδων θα αναλύσουμε την προδιάθεση του συνολικού πληθυσμού σε σύγκριση με την προοπτική της επιχειρηματικής δραστηριότητα. Πιο συγκεκριμένα, θα γίνει προσπάθεια διερευνήσεις του ποσοστού στον γενικό πληθυσμό (δηλαδή και στους επιχειρηματίες, αλλά και σε αυτούς που δεν έχουν ακόμα ασκήσει κάποια επιχειρηματική δραστηριότητα) που δηλώνει ότι έχει πρόθεση να εισέλθει στον επιχειρηματικό στίβο μέσα στα επόμενα τρία χρόνια.

Το παρακάτω διάγραμμα καταγράφει την εξέλιξη του συγκεκριμένου δείκτη κατά την περίοδο 2003 με 2013.

% Πληθυσμού που δηλώνει πως αναμένεται να ξεκινήσει ένα επιχειρηματικό εγχείρημα εντός των επόμενων 3 ετών. **Πηγή:** IOBE, επεξεργασία στοιχείων GEM (2015)

Όπως παρατηρούμε από το διάγραμμα την περίοδο 2008 – 2009 αλλά ενισχύεται τα αποτελέσματα και από το διάγραμμα της εξέλιξη νεανικής και μέσης επιχειρηματικότητας, καθώς υπάρχει διπλάσιο ποσοστό στους νέους σε σύγκριση με τους μέσους στο πληθυσμό που δηλώνει την έναρξη επιχείρησης στα επόμενα τρία χρόνια. Δηλαδή πρόκειται για ένα διάστημα αισιοδοξίας σε σχέση με την επιχειρηματική προοπτική που έχουν οι νέοι. Εξάλλου, η Ελλάδα το 2008-2009 ήταν στα πρώτα στάδια της οικονομικής κρίσης που έπληξε την Ευρωζώνη μετέπειτα. Επίσης το ΕΣΠΑ ήταν στα πρώιμα στάδια και είχε ένα ειδικό πρόγραμμα ενίσχυσης για τους νέους επιχειρηματίες. (Σταύρος Ιωαννίδης-Ιωάννης Γιωτόπουλος, 2015)

2.1.3 Συμπέρασμα ερευνών

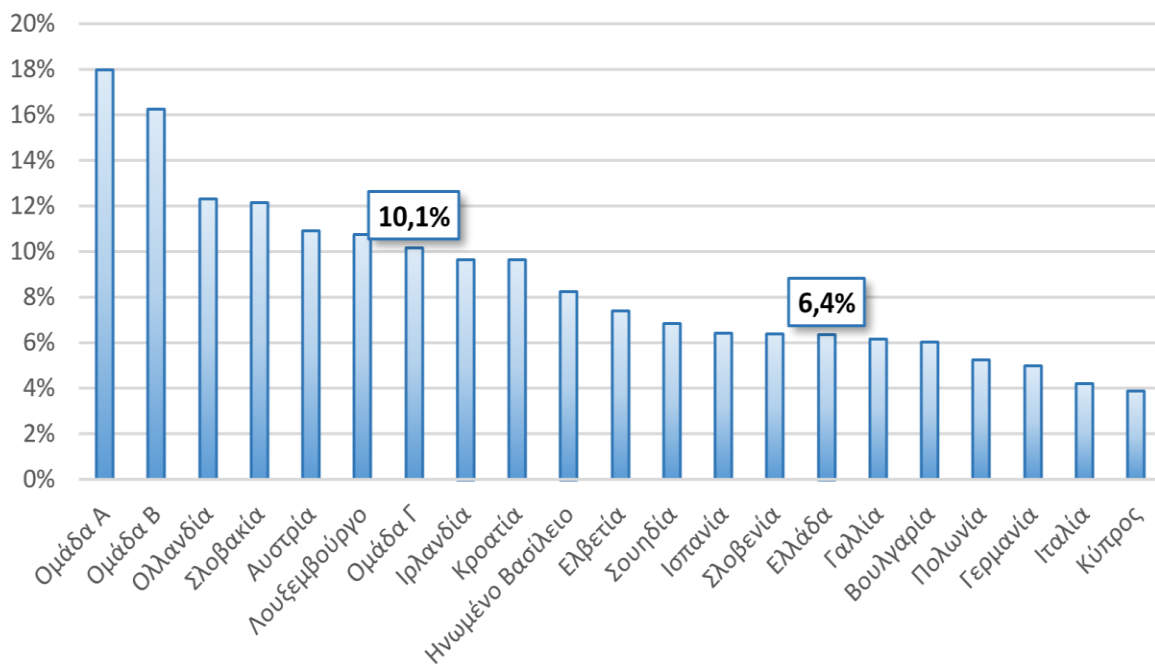
Όπως παρατηρούμε από το δεύτερο διάγραμμα, τα ποσοστά και των 2 κατηγοριών που πίστευαν πως θα ξεκινήσουν επιχειρηματική δραστηριότητα μέσα στα επόμενα τρία χρόνια το 2009 υπάρχει ταχεία μείωση, αφού η οικονομική κρίση που έπληξε την Ελλάδα έγινε αισθητή και η ελληνική οικονομία εισέρχεται σε ύφεση. Το 2011 έως και το 2013 υπήρξε μείωση των ποσοστών της νεανικής επιχειρηματικότητας όπου συγκριτικά με τους μεγαλύτερους σε ηλικία επιχειρηματίες είναι μικρότερη. Καταλήγουμε στο συμπέρασμα όπου το διακρίνουμε και στο πρώτο διάγραμμα η νεανική επιχειρηματικότητα υπερισχύει των μεγαλύτερων ηλικιών την συγκεκριμένη περίοδο.

2.2 Δείκτες επιχειρηματικότητας

2.2.1 Επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων

Αρχικά, η επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων είναι ο βασικός δείκτης ο οποίος έχει αναλυθεί στο πλαίσιο της έρευνας του Global Entrepreneurship Monitor (GEM) που έχει υπολογισθεί σε εθνικό επίπεδο από το ποσοστό στο όριο ηλικίας 18 με 64 ετών. Με βάση το εννοιολογικό πλαίσιο του GEM τα άτομα διακρίνονται σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία εμπεριέχει τους επίδοξους επιχειρηματίες, εννοώντας αυτούς που βρίσκονται στο αρχικό στάδιο σχεδιασμού για την ανάληψη και την υλοποίηση μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας, ή όταν ξεκινούν την δικής τους επιχείρησης. Η δεύτερη κατηγορία αφορά τους νέους επιχειρηματίες, με την έννοια ότι η επιχειρηματική δραστηριότητα τους έχει ύπαρξη τουλάχιστον για 3 μήνες, με την προϋπόθεση ότι δεν έχει ξεπεράσει του 42 μήνες.

Λόγω των ανόμοιων χωρών που έχουν συμμετάσχει στο GEM και για να έχει ένα ουσιαδές περιεχόμενο η σύγκριση μεταξύ αυτών των χωρών, έχουν ταξινομηθεί σε τρεις ομάδες, με επίκεντρο τα χαρακτηριστικά τους και έχοντας ως πρότυπο την ομαδοποίηση του World Economic Forum και της έκθεσης Global Competitiveness Report. Πιο αναλυτικά η πρώτη κατηγορία (Ομάδα Α) εμπεριέχει κράτη με χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα, και πιο συγκεκριμένα αντιπροσωπεύει χώρες χαμηλού κόστους. Η δεύτερη κατηγορία (ομάδα Β) εντάσσει χώρες με μεσαία εισοδήματα, κυρίως αναπτυσσόμενες. Και τελευταία η Τρίτη κατηγορία (ομάδα Γ) συμπεριλαμβάνει τις αναπτυγμένες χώρες, οι οποίες είναι χώρες με υψηλά εισοδήματα. Η Ελλάδα εμπεριέχεται σε αυτή την κατηγορία, και θα συγκρίνεται με αντίστοιχες χώρες.³

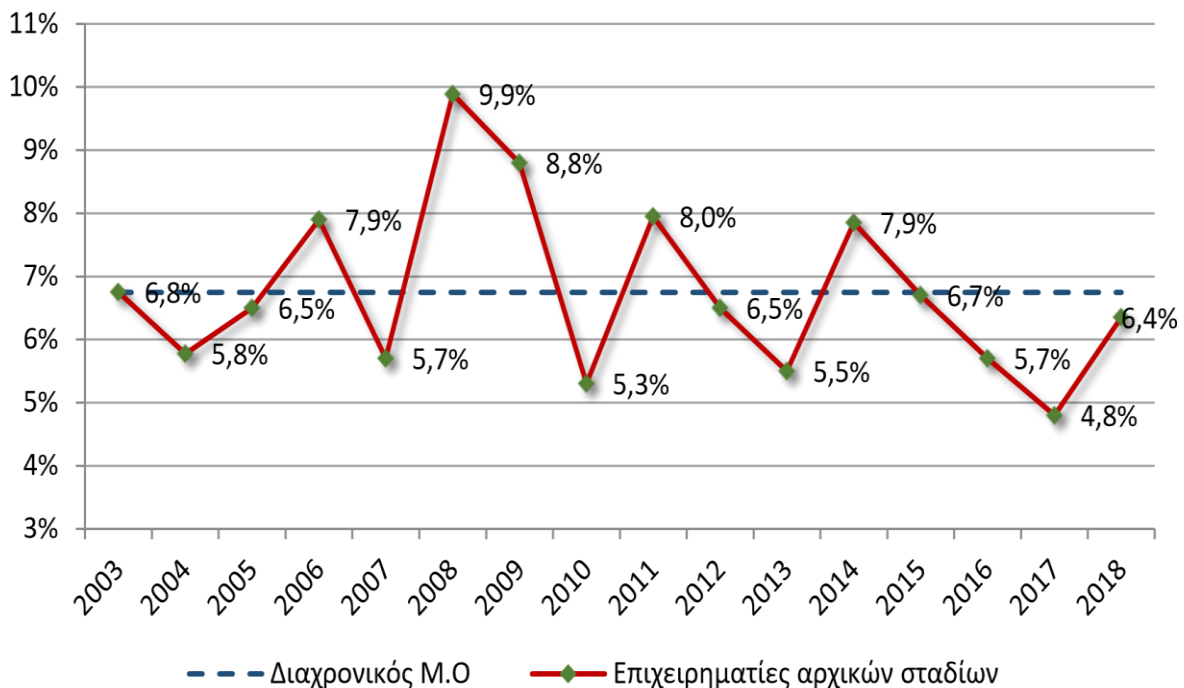

Ομάδα Α: Χώρες Χαμηλού κόστους, Ομάδα Β: Χώρες βελτίωσης αποτελεσματικότητας, Ομάδα Γ: Χώρες καινοτομίας
Ποσοστό ατόμων ηλικίας 18-64 ετών που εμπλέκεται σε επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων ανά χώρα **Πηγή: IOBE (2019)**

³ Σύμφωνα με τον IOBE «Στην ομάδα Α (οι χώρες χαμηλού κόστους) περιλαμβάνονται οι εξής χώρες: Βιετνάμ, Ινδία, Καζακστάν και Μαδαγασκάρη. Στην ομάδα Β (χώρες βελτίωσης αποτελεσματικότητας) περιλαμβάνονται οι εξής χώρες: Αίγυπτος, Μαρόκο, Ν. Αφρική, Κίνα, Ινδονησία, Ιράν, Λίβανος, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Αργεντινή, Βραζιλία, Χιλή, Κολομβία, Ισημερινός, Γουατεμάλα, Μεξικό, Παναμάς, Περού, Ουρουγουάη, Σαουδική Αραβία Βουλγαρία, Βοσνία Ερζεγοβίνη, Κροατία, Λετονία, Πολωνία, Σλοβακία. Και στην ομάδα Γ (χώρες καινοτομίας) περιλαμβάνονται οι εξής χώρες: Αυστραλία, Ισραήλ, Κατάρ, Ν.Κορέα, Ταϊβάν, ΗΑΕ, Ιαπωνία, Πουέρτο Ρίκο, Κύπρος, Εσθονία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Ην. Βασίλειο, Καναδάς, ΗΠΑ.»

Στο παραπάνω διάγραμμα παρατηρούμε τον δείκτη επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων για το 2018. Οι ομάδες Α και Β έχουν τα πιο υψηλά ποσοστά, οι οποίες εμπεριέχουν χώρες με χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο, σε σύγκριση με την ομάδα Γ που είναι χώρες καινοτομίας. Αυτό συμβαίνει διότι σε αυτά τα κράτη το βιοτικό τους επίπεδο είναι χαμηλό, έτσι οι χώρες που έχουν αυξημένη ανεργία και είναι δύσκολο να βρουν εργασία, οδηγούνται στο να ξεκινήσουν την δικιά τους επιχείρηση.

Το 2018 παρατηρούμε αύξηση του ποσοστού κατά 1,6% από το 2017, αναλυτικότερα το 2017 τα άτομα από 18 ετών έως και 64 ετών που ανήκουν στο αρχικό στάδιο επιχειρηματικότητας είχαν ποσοστό 4,8% και το 2018 6,4%. Το ίδιο έτος παρατηρείται να μειώνεται η καθοδικότητα του δείκτη, όπου από το 2014 είχε ξεκινήσει να πέφτει. Οι παράγοντες που ευθύνονται για αυτό το φαινόμενο είναι απόρροια της οικονομικής κρίσης και των μέτρων που λήφθηκαν για την αντιμετώπιση της, όπου η επιχειρηματικότητα επηρεάστηκε άμεσα μέσω των νέων φορολογικών επιβαρύνσεων. Το 2018 το οικονομικό περιβάλλον βελτιώθηκε και ξεκίνησε να σταθεροποιείται, αφού ο ρυθμός ανάπτυξης έφτασε στο 1,9%. Παρά την βελτίωση του δείκτη η Ελλάδα τοποθετείτε στις χαμηλότερες θέσεις, όπως παρατηρούμαι και στο παρακάτω διάγραμμα. (Τσακανίκας, Γιωτόπουλος, Σταυράκη, Βαλαβανιώτη, 2018)

Διαχρονική εξέλιξη επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων ως ποσοστό του πληθυσμού 18-64 ετών στην Ελλάδα. Πηγή: ΙΟΒΕ (2019)

2.2.2 Καθιερωμένη επιχειρηματικότητα

Ένας δείκτης του GEM που εμπεριέχει επιχειρηματίες που είναι στον επιχειρηματικό στίβο για 3,5 χρόνια το λιγότερο και έχουν καταφέρει να περάσουν ένα από τα πρώτα στάδια ζωής της επιχείρησης είναι η καθιερωμένη επιχειρηματικότητα. Η καθιερωμένη επιχειρηματικότητα μας παρουσιάζει μια όψη για το επόμενο στάδιο της επιχειρηματικής ενεργοποίησης, και ταυτόχρονα έχει ολοκληρώσει το συνολικό επίπεδο επιχειρηματικότητας.

Η Ελλάδα είναι η πρώτη χώρα στην ομάδα Γ (τις χώρες καινοτομίας) με το υψηλότερο ποσοστό και σε παγκόσμια κατάταξη τοποθετείται μέσα στις πρώτες θέσεις για μια δεκαπενταετία. Ποσοστιαία παρατηρούμε ότι ενώ το 2017 είχε ποσοστό 12,4%, το 2018 έπεσε στο 10,8%, αλλά είναι η πρώτη και με σημαντική διαφορά από την ομάδα Γ η οποία κατέχει το 6,9%. Τα υψηλά επίπεδα της Ελλάδος οφείλονται στις μικροεπιχειρήσεις και στην αυτοαπασχόληση όπου είναι κυρίαρχες στο ελληνικό παραγωγικό σύστημα.

Συμπερασματικά, η υψηλή καθιερωμένη επιχειρηματικότητα έχει αποφέρει στην χώρα μας την τρίτη καλύτερη επίδοση και στην συνολική επιχειρηματικότητα ανάμεσα στις χώρες καινοτομίας δηλαδή στην Ομάδα Γ. Ο ελληνικός πληθυσμός μεταξύ 18 και 64 ετών και πιο συγκεκριμένα το 16,8% έχει ασχοληθεί με την επιχειρηματικότητα είτε στο αρχικό, είτε σε κάποιο επόμενο στάδιο ανάπτυξης. Στο παρακάτω διάγραμμα αντικατοπτρίζεται η συμμετοχή στην επιχειρηματική δραστηριότητα ανά κράτος. (Τσακανίκας, Γιωτόπουλος, Σταυράκη, Βαλαβανιώτη, 2018)

	Επίδοξοι επιχειρηματίες	Νέοι επιχειρηματίες	Επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων	Καθιερωμένοι επιχειρηματίες	Συνολική επιχειρηματική δραστηριότητα
Αυστρία	6,8	4,4	10,9	6,5	17,0
Βουλγαρία	2,4	3,7	6,0	8,3	14,0
Γαλλία	3,9	2,3	6,1	2,5	8,5
Γερμανία	2,7	2,4	5,0	7,5	12,3
Ελβετία	4,1	3,4	7,4	11,5	18,4
Ελλάδα	4,2	2,3	6,3	10,8	16,8
Ην. Βασίλειο	4,2	4,2	8,2	6,4	14,3
Ιρλανδία	6,5	3,2	9,6	6,8	15,9
Ισπανία	2,7	3,8	6,4	6,1	12,4
Ιταλία	2,7	1,6	4,2	6,4	10,4
Κροατία	5,8	3,9	9,6	4,1	13,5
Κύπρος	1,2	2,7	3,9	6,1	9,7
Λουξεμβούργο	7,1	3,7	10,7	3,4	13,6
Ολλανδία	6,0	6,5	12,3	12,0	23,6
Πολωνία	4,1	1,1	5,2	13,0	18,2
Σλοβακία	9,2	3,1	12,1	4,6	16,3
Σλοβενία	2,8	3,6	6,4	6,8	13,1
Σουηδία	4,6	2,5	6,8	5,3	11,9
Ομάδα Α	9,0	9,4	18,0	10,7	28,1
Ομάδα Β	7,6	9,0	16,2	11,3	26,9
Ομάδα Γ	6,0	4,3	10,1	6,9	16,6

Ομάδα Α: Χώρες Χαμηλού κόστους, Ομάδα Β: Χώρες βελτίωσης αποτελεσματικότητας, Ομάδα Γ:

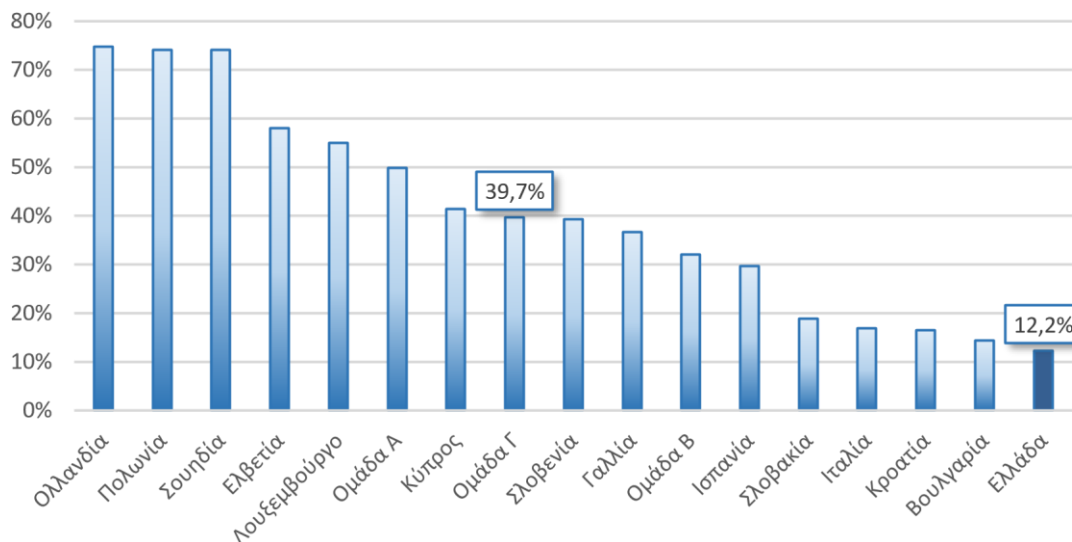
Χώρες καινοτομίας (% πληθυσμού ηλικίας 18-64 ετών, 2018)

Συμμετοχή στην επιχειρηματική δραστηριότητα ανά χώρα **Πηγή: IOBE (2019)**

2.2.3 Βαθμός ευκολίας ίδρυσης μιας επιχείρησης

Επόμενος δείκτης που εμφανίζεται στην έρευνα του GEM είναι ο δείκτης που συνδέεται με τον βαθμό ευκολίας μιας επιχείρησης στο συνολικό πληθυσμό μεταξύ 18-64 χρονών. Η διαμόρφωση του δείκτη πραγματοποιείται με βάση τις απαντήσεις που έχουν δοθεί από τον πληθυσμό για το αν θεωρούν εύκολη την ίδρυση μια επιχείρησης με επίκεντρο την εμπειρία τους, αλλά και τις γενικές πληροφορίες που αποκόμισαν.

Η Ελλάδα κατέχει μια από τις χαμηλότερες θέσεις καθώς μόνο το 12% του ελληνικού λαού πιστεύει ότι είναι εύκολο να ιδρύσεις μια επιχείρηση, σε σύγκριση μάλιστα με το ποσοστό της Ευρώπης το οποίο κυμαίνεται στο 38% και στις χώρες της Ομάδας Γ (χώρες καινοτομίας) με ποσοστό 40%. (Τσακανίκας, Γιωτόπουλος, Σταυράκη, Βαλαβανιώτη, 2018).

Ποσοστό ευκολίας ίδρυσης μιας επιχείρησης Πηγή: IOBE (2018)

Αυτό το ποσοστό αντικατοπτρίζει την ελληνική πραγματικότητα και αποκαλύπτει τα εμπόδια της επιχειρηματικότητας που την εμποδίζουν να αναπτυχθεί όπως είναι το υψηλό κόστος και ο χρόνος ολοκλήρωσης των διαδικασιών, η γραφειοκρατία και οι δημόσιοι φορείς. Μια ακόμη μελέτη που αναδεικνύει της δυσκολία έναρξη μιας επιχείρησης είναι η ετήσια έκθεση της World bank για την ευκολία στην επιχειρηματικότητα (Doing Business) όπου η Ελλάδα κατέχει την 79^η θέση μεταξύ των 190 χωρών της λίστας.⁴

2.2.4 Διακοπή επιχειρηματικής δραστηριότητας

Η διακοπή επιχειρηματικής δραστηριότητας είναι ένα θέμα που το εξετάζει ο GEM και αφορά τον πληθυσμό μεταξύ 18 και 64 ετών που έκανε διακοπή ή αναστολή της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ο συγκεκριμένος δείκτης στην Ελλάδα υπολογίζεται στο 2,8% του πληθυσμού για το 2018, το οποίο είχε πτωτική πορεία σε σύγκριση με το 2017 (4,8%), ο μέσος όρος της Ομάδα Γ (χώρες καινοτομίας) ανέρχεται στο 2,5% όπου υπάρχει μικρή απόκλιση (0,3%) από την Ελλάδα.

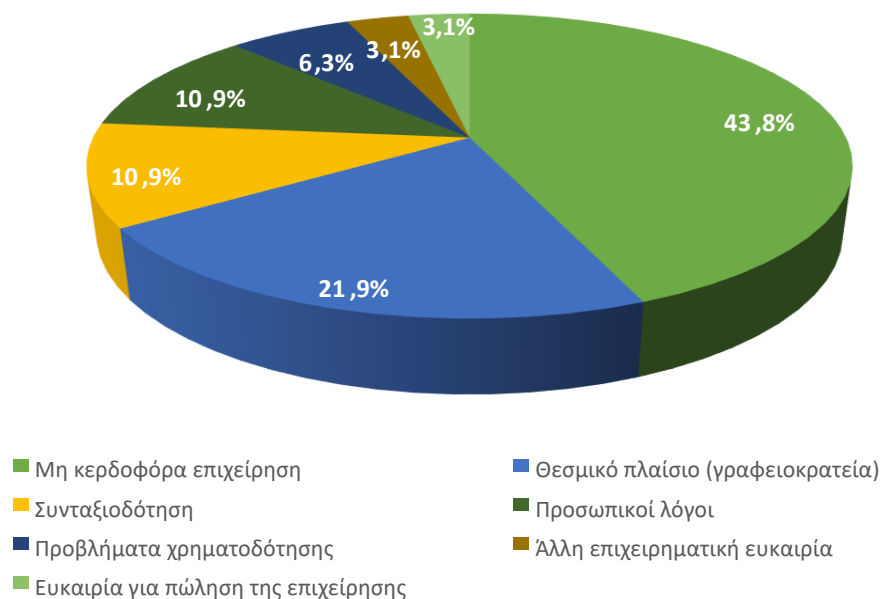
⁴ <http://documents1.worldbank.org/curated/en/688761571934946384/pdf/Doing-Business-2020-Comparing-Business-Regulation-in-190-Economies.pdf>

Ο συγκεκριμένος δείκτης έως και το 2017 είχε εμφανίσει αυξημένες τιμές, αρχικά στην Ελλάδα ο δείκτης επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων είναι αυξημένος και κατά δεύτερον τα επιμέρους χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας τα περασμένα χρόνια οδηγούσαν τον πληθυσμό στην μικρό επιχειρηματικότητα και στην αυτοαπασχόληση λόγω της αυξημένης ανεργίας. Οπότε, είναι φυσικό επακόλουθο στις χώρες που δημιουργούνται νέες επιχειρήσεις και δεν διακρίνονται από πιθανότητες ανάπτυξης ή να συμπεριλαμβάνονται σε ένα δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον, να σημειώνονται και πολλά αποτυχημένα εγχειρήματα. Το 2018 ο δείκτης μειώθηκε κάτι που σημαίνει ότι υπάρχει αλλαγή στο επιχειρηματικό περιβάλλον προς το βέλτιστο και ύπαρξη ανάπτυξης στην οικονομία.

Επιπροσθέτως, το 0,6% των ατόμων δήλωσε ότι αποχώρησε από ένα εταιρικό σχήμα, όσο η επιχείρηση ήταν λειτουργική, ενώ στις χώρες καινοτομίας (Ομάδα Γ) το ποσοστό κυμαίνεται στο 1,3%. Επομένως, οι επιχειρηματίες στην Ελλάδα δεν εγκαταλείπουν συχνά την επιχείρησή τους την οποία ίδρυσαν με τους συνεργάτες τους.

Οι βασικοί λόγοι που διακόπτουν ή αναστέλλουν την επιχείρησή τους οι επιχειρηματίες για το 2018 όπως παρατηρούμε και στο παρακάτω διάγραμμα είναι η έλλειψη κερδοφορίας που ανέρχεται στο 43,8%, η γραφειοκρατία του ελληνικού δημοσίου στο 21,9%, οι προσωπικοί λόγοι και η συνταξιοδότηση με ποσοστό 10,9% αντίστοιχα, και η χρηματοδότηση στο 6,3%

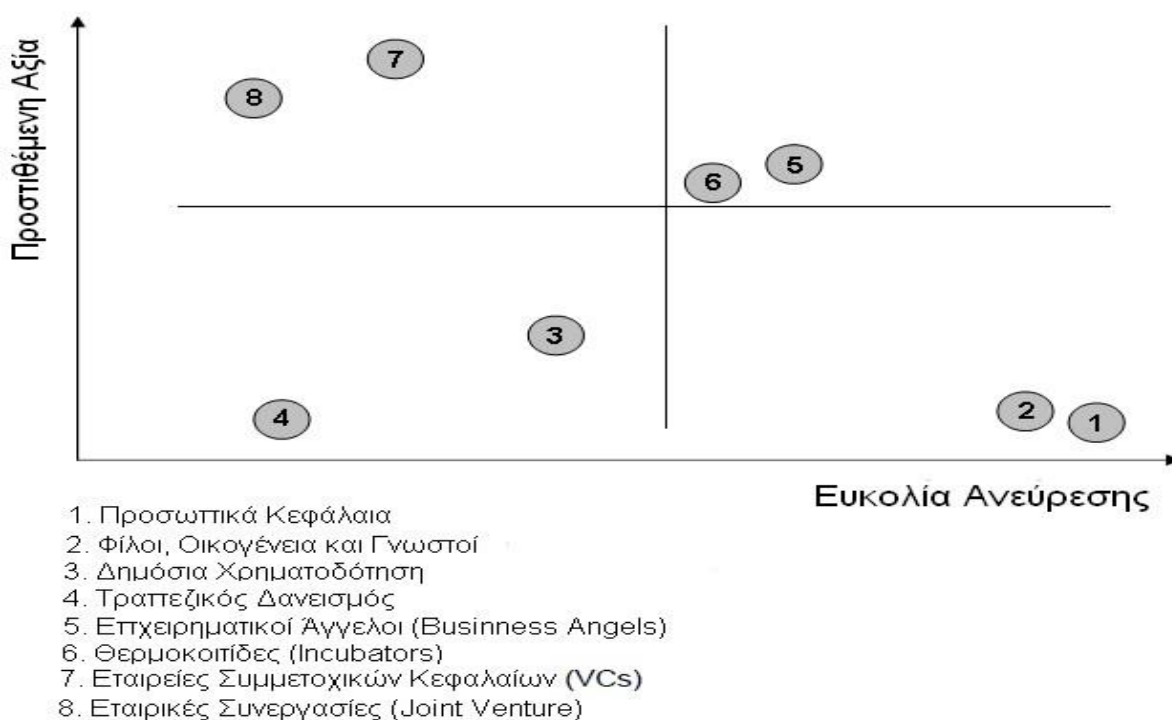
Ουσιαστικά, τα αποτελέσματα δεν φαίνεται να διαφοροποιούνται σε σχέση με το 2017, καθώς η απουσία βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης κυρίως και λιγότερο τα προβλήματα χρηματοδότησης, παραμένει βασικό πρόβλημα στην επιχειρηματική δραστηριοποίηση στο εγχώριο περιβάλλον. (Τσακανίκας, Γιωτόπουλος, Σταυράκη, Βαλαβανιώτη, 2018)

Λόγοι διακοπής ή αναστολής λειτουργίας επιχείρησης (2018) Πηγή: IOBE 2019

2.3 Χρηματοδότηση των επιχειρήσεων

Ένα από τα σημαντικότερα θέματα για μια νέο-ιδρυθείσα επιχείρηση είναι η χρηματοδότηση της. «Ματαιοδοξία είναι ο τζίρος, λογική είναι τα κέρδη και η πραγματικότητα είναι η ρευστότητα» αναφέρεται από ένα αγγλικό ρητό. Παράλληλα, για να επιβιώσει μια νέα επιχείρηση είναι αναγκαίο να επιλεγθεί η καταλληλότερη πηγή χρηματοδότησης, αφού αποτελεί την πλέον σημαντικότερη παράμετρο για το ξεκίνημα και για την λειτουργία της.

Οι πηγές χρηματοδότησης μιας επιχείρησης. **Πηγή:** Storey, Greene, Χασσιδ, Φαφαλίου (2011)

2.3.1 Πηγές άντλησης κεφαλαίων και χρηματοδότησης

Οι επιχειρηματίες είναι σε μια συνεχή αναζήτηση για την κατάλληλη πηγή χρηματοδότησης, ούτως ώστε να καταφέρει να πετύχει το μοναδικό σκοπό που έχει μια επιχείρηση την μεγιστοποίηση του κέρδους της. Οι οικονομικοί πόροι μπορούν να προέλθουν από διάφορες πηγές και αυτό είναι ένα θετικό στοιχείο καθώς δεν θα έπρεπε να αποτελεί εμπόδιο στην επιχειρηματικότητα αλλά κινητήριο μοχλός για την λειτουργία της. Παρακάτω αναφέρονται οι πηγές χρηματοδότησης που έχει στην διάθεση του ο επιχειρηματίας:

Τα προσωπικά κεφάλαια, είναι η αρχική πηγή χρηματοδότησης που χρησιμοποιούν πολλές νέες επιχειρήσεις, αποτελείται από τους προσωπικούς οικονομικούς πόρους του

επιχειρηματία όπως τα προσωπικά κεφάλαια, οι τραπεζικές καταθέσεις, η ακίνητη περιουσία κ.α. , επίσης επενδύει και τον προσωπικό του χρόνο και την προσπάθεια για την λειτουργία της επιχείρησης. Πέραν από τα υλικά αγαθά, σημαντικό μέρος στην έναρξη μιας επιχείρησης έχουν και τα άυλα αγαθά του επιχειρηματία, όπως για παράδειγμα η φήμη και η πελατεία του επιχειρηματία.

Επόμενη πηγή χρηματοδότησης και δεύτερη πιο συνηθισμένη είναι οι φίλοι, οι συγγενείς και το κοντινό περιβάλλον του επιχειρηματία. Επί των πλείστων αυτή η πηγή εκφράζεται είτε με τον δανεισμό, είτε σαν επένδυση, είτε με μορφή δωρεάς, είτε με ένα μικρό κόστος σαν αντάλλαγμα για την παραχώρηση ενός ακινήτου. Το κεφάλαιο που αντλείται από το συγκεκριμένο περιβάλλον είναι ένας τρόπος να αντλήσεις ένα κεφάλαιο σποράς μικρής κλίμακας. (Storey, Greene, Χασσίδ, Φαφαλίου, 2011)

Μία πηγή χρηματοδότησης που μπορεί να διαδραματίσει αρκετά σημαντικό ρόλο στην άντληση κεφαλαίου στο αρχικό στάδιο μια επιχείρησης είναι οι επιχειρηματικοί άγγελοι (business Angels). Επί των πλείστων είναι εύπορα άτομα που θέλουν να επενδύουν κομμάτι της περιουσίας τους σε νεοφυής επιχειρήσεις. Εκτός από εύπορους ιδιώτες οι επιχειρηματικοί άγγελοι, τυγχάνει να είναι είτε διευθυντικά στελέχη εταιριών, είτε μέτοχοι επιχειρήσεων, είτε σύμβουλοι επιχειρήσεων, όπως και σύμβουλοι επιχειρήσεων που έχουν συνταξιοδοτηθεί. (Το 2017 επενδύθηκαν 7,3 δις ευρώ από επιχειρηματικούς αγγέλους στην Ευρώπη όπου υπήρξε αύξηση κατά 9% σε σύγκριση με το 2016⁵)(Storey, Greene, Χασσίδ, Φαφαλίου, 2011).

Οι θερμοκοιτίδες (incubators) χρηματοδοτούνται συχνά από ιδιωτικές εταιρείες ή δημόσια ιδρύματα, όπως κολέγια και πανεπιστήμια. Στόχος τους είναι να βοηθήσουν στη δημιουργία και στην ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων, παρέχοντάς τους την απαραίτητη υποστήριξη. Επίσης παρέχουν πολλά οφέλη στους ιδιοκτήτες των νεοσύστατων επιχειρήσεων, όπως γραφεία για να εργαστούν τους προσφέρονται σε χαμηλότερες τιμές από την αγορά ή και δωρεάν, και το προσωπικό τους παρέχει συμβουλές και πολύ απαραίτητη εμπειρογνομοσύνη στην ανάπτυξη επιχειρηματικών σχεδίων και σχεδίων μάρκετινγκ, καθώς και τη χρηματοδότηση νέων επιχειρήσεων.⁶

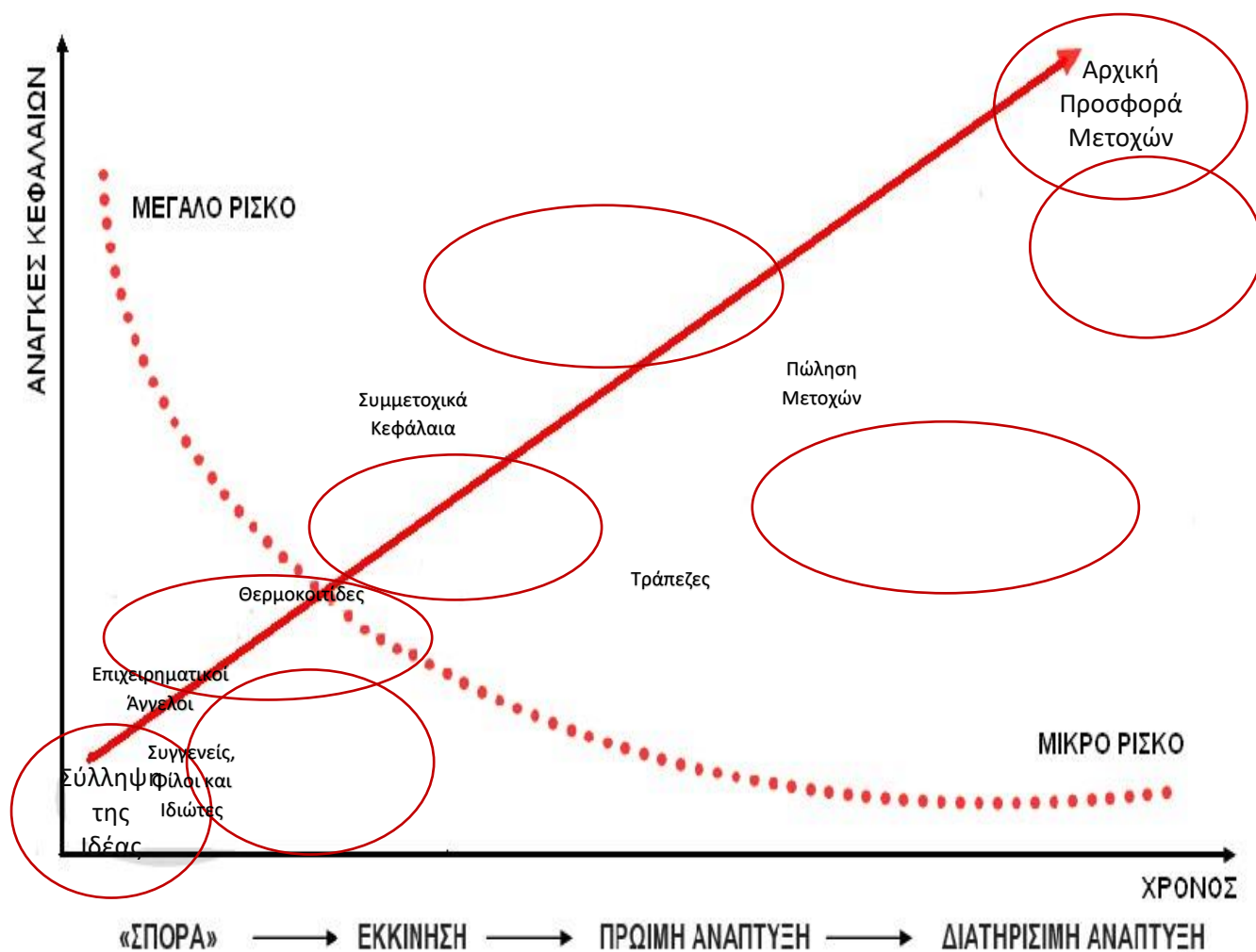
Από τις μεγαλύτερες πηγές χρηματοδότησης βάση των ποσών που επενδύονται είναι τα κεφάλαια επιχειρηματικών συμμετοχών ή επιχειρηματικά κεφάλαια τα επονομαζόμενα venture capitals. Στη συγκεκριμένη πηγή χρηματοδότησης ο επενδυτής συμμετέχει στο

⁵ <https://www.eban.org/wp-content/uploads/2018/07/EBAN-Statistics-Compendium-2017.pdf>

⁶ <https://www.entrepreneur.com/encyclopedia/business-incubator>

κεφάλαιο των επιχειρήσεων, επίσης ο επενδυτής αναμένει η επένδυση να έχει προοπτική ταχείας ανάπτυξης και να δημιουργήσει κέρδος. Το Venture Capital δημιουργήθηκε από τις ανάγκες των επιχειρήσεων για να επεκταθούν σε νέες αγορές. Η κάλυψη της συγκεκριμένης ανάγκης δεν είναι δυνατόν να το καλύψει ένα τραπεζικό δάνειο καθώς θα αύξανε τις υποχρεώσεις της επιχείρησης. Παράλληλα, οι επιχειρήσεις χρήζουν βοήθεια από άτομα που θα βοηθήσουν και θα καθοδηγήσουν την επιχείρηση μαζί με τον επιχειρηματία προς την κερδοφορία. Μέσω της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου της επιχείρησης πραγματοποιείται συνήθως η χρηματοδότηση των Venture Capitals, άλλος τρόπος είναι είτε με εξαγορά μετοχών, είτε με την μορφή ενός ομολογιακού δανείου. Ακόμη, μια Εταιρεία Κεφαλαίου Επιχειρηματικών Συμμετοχών συμμετέχει στους επιχειρηματικούς κινδύνους της επιχείρησης και έχει προσδοκίες για υψηλές αποδόσεις, παρόμοιες με αυτές του επιχειρηματία, όπου στο μέλλον ο μόνος σκοπός είναι η διανομή του μερίσματος. (Κορρές, 2015)

Ο τραπεζικός δανεισμός είναι μια πηγή χρηματοδότησης που επιλέγουν πολλοί νέοι επιχειρηματίες για την στήριξη της επιχείρησής τους, είτε όταν έχουν ξεπεράσει το αρχικό στάδιο ανάπτυξης τους είτε στο αρχικό στάδιο όπου εκεί απαιτείται εγγύηση περιουσιακών στοιχείων από τον επιχειρηματία. Οι τράπεζες όπως είναι φυσικό επιθυμούν οι εταιρείες να έχουν υγιές ιστορικό και να έχουν εξαιρετική πίστωση.

Ποια πηγή χρηματοδότησης θα επιλέξει την επιχείρηση **Πηγή: Storey, Greene, Χασιδ, Φαφαλίου (2011)**

Όπως παρατηρήσαμε υπάρχει ένα ευρύ φάσμα από επιλογές που έχει στην διάθεση του ο επιχειρηματίας για να επιλέξει την πηγή χρηματοδότησης που ταιριάζει στην επιχείρησή του, οπότε δεν πρέπει να είναι εμπόδιο προς την νεανική επιχειρηματικότητα ο οικονομικός παράγοντας και να τους αποθαρρύνει.

2.4 Εμπόδια της επιχειρηματικότητας των νέων

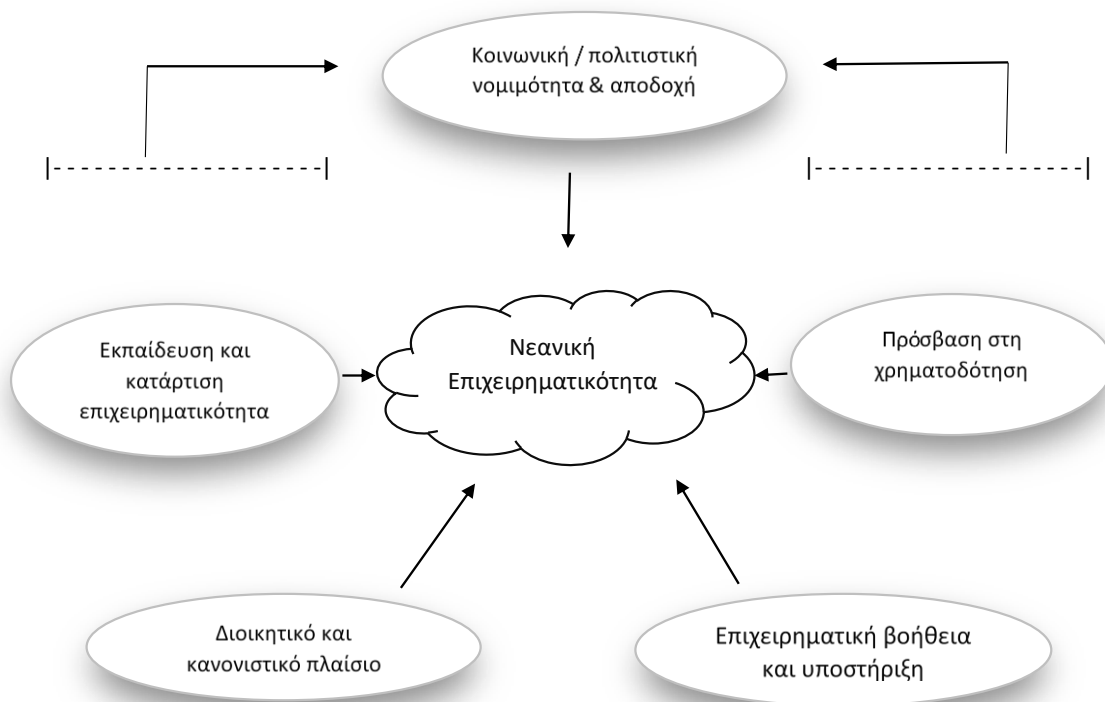
Στη βιβλιογραφία υπάρχουν πολλές προσπάθειες εντοπισμού διαφόρων εμποδίων στην επιχειρηματικότητα των νέων. Πολλά από αυτά επηρεάζουν επίσης την επιχειρηματικότητα γενικά, όμως άλλα αφορούν ειδικά τη νεολαία ή επηρεάζουν τους νέους σε πολύ υψηλότερο βαθμό. Αυτό που είναι σημαντικό να σημειωθεί, είναι ότι η φύση των εμποδίων μπορεί να διαφέρει από περίπτωση σε περίπτωση.

Μπορούμε για παράδειγμα να αναλογιστούμε ότι για κάποιον ένα σημαντικό εμπόδιο μπορεί να αποτρέψει την επιχειρηματική δραστηριότητα του ατόμου, ενώ για άλλους ο ίδιος λόγος μπορεί να είναι ένα από τα πολλά εμπόδια. Για τους νέους, αυτά τα εμπόδια (ακόμη και αν δεν είναι κρίσιμα και σημαντικά όταν χωρίζονται) συσσωρεύονται πιο εύκολα αποθαρρύνοντας την ατομική επιχειρηματική δραστηριότητα. Ορισμένα εμπόδια σχετίζονται αυστηρά με συγκεκριμένη οικονομική κατάσταση, πολιτισμό ή πολιτική κατάσταση. Στην περίπτωση οικονομιών που βασίζονται σε ανειδίκευτη εργασία και φυσικούς πόρους, είναι δύσκολο να αντιληφθούμε την έλλειψη εκπαίδευσης σε πανεπιστημιακό επίπεδο, εν αντιθέσει ως σημαντικό εμπόδιο που θα μπορούσε να ήταν στην περίπτωση οικονομιών που βασίζονται στην αποδοτικότητα και σχεδόν σίγουρα θα ήταν στην περίπτωση οικονομιών που βασίζονται στην καινοτομία (GEM - Global Report, 2015). Ομοίως, ακόμη και το φύλο ή η εθνικότητα μπορεί να είναι εμπόδιο στην περίπτωση ορισμένων πολιτισμών ή χωρών, αντιθέτως δεν θα ήταν εμπόδιο σε κάποια άλλη περίπτωση. Επομένως, οι τύποι εμποδίων μπορεί να διαφέρουν από κατάσταση σε κατάσταση και να αλλάζουν με την πάροδο του χρόνου.

Μεταξύ πολλών ξεχωριστών εμποδίων, είναι σημαντικό να βρεθεί ένα που θα μπορούσε να ομαδοποιήσει σωστά πολλά διαφορετικά εμπόδια και να παρέχει σαφή επισκόπηση του ζητήματος, ώστε να μπορούν να αναπτυχθούν ανάλογα κατάλληλα αντίμετρα. Ο κατάλογος των πιθανών φραγμών στην επιχειρηματικότητα των νέων είναι μακρύς και πλούσιος και περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την έλλειψη χρηματοδότησης, των δεξιοτήτων ή των υποδομών, την διάκριση λόγω φύλου, τον φόβο αποτυχίας, τον οικονομικό κίνδυνο, την έλλειψη καθοδήγησης ή υποστήριξης, το κακό οικονομικό κλίμα, την έλλειψη επιχειρήσεων, τον πολιτισμό, τη διαφθορά, την έλλειψη εκπαίδευσης στην επιχειρηματικότητα, προβλήματα με προσιτή χρηματοδότηση ή κακή διοίκηση (Jacqui Kew, Mike Herrington, Yana Litovsky, Helen Gale, 2013).

Οι Rahmawati, Hasyiyati και Yusran προσδιορίζουν στη μελέτη τους έξι κύριες ομάδες εμποδίων επιχειρηματικότητας των νέων (Rahmawati, Hasyiyati και Yusran, 2012). Αυτοί οι έξι τομείς εμποδίων είναι: η ανεπαρκής γνώση και εκπαίδευση, το περιβάλλον που δεν επιτρέπει την επιχειρηματικότητα των νέων, τα οικονομικά και χρηματοοικονομικά εμπόδια, κανονιστικά εμπόδια, η έλλειψη σχετικών δικτύων και η έλλειψη προτύπων επιχειρηματικότητας. Παρόλο που η μελέτη παρείχε σημαντικές πληροφορίες για τα εμπόδια της επιχειρηματικότητας των νέων στην Ινδονησία, η ίδια η ταξινόμηση των φραγμών δεν φαίνεται διαισθητική, για παράδειγμα συμπεριλαμβάνοντας τον φόβο αποτυχίας στην κατηγορία της εκπαίδευσης και της γνώσης ή δημιουργώντας ξεχωριστή κατηγορία μόνο για

την έλλειψη προτύπων. Ο Schoof πρότεινε ένα μοντέλο που αναλύει πέντε βασικούς παράγοντες για την επιχειρηματικότητα των νέων. Αυτοί οι παράγοντες περιλαμβάνουν: κοινωνική και πολιτιστική στάση απέναντι στην επιχειρηματικότητα των νέων, εκπαίδευση επιχειρηματικότητας, πρόσβαση σε χρηματοδότηση / χρηματοδότηση εκκίνησης, διοικητικό και κανονιστικό πλαίσιο, επιχειρηματική βοήθεια και υποστήριξη. Καθώς αυτοί οι παράγοντες είναι ζωτικής σημασίας για την επιχειρηματικότητα των νέων, μπορούν να γίνουν σημαντικές κατηγορίες εμποδίων.

Παράγοντες που επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα των νέων, **Πηγή:** Ulrich Schoof , 2006

Τα εμπόδια που προκύπτουν από την κοινωνική και πολιτιστική στάση απέναντι στην επιχειρηματικότητα των νέων είναι εκείνα που μπορούν να προκληθούν από πολιτιστικές αξίες, πεποιθήσεις, θρησκεία, κοινωνική αντίληψη για την επιχειρηματικότητα ή το προσωπικό περιβάλλον των νέων. Μεταξύ των πιο δημοφιλών εμποδίων που παρουσιάζονται σε αυτήν την ομάδα είναι: ότι δεν λαμβάνονται σοβαρά υπόψη οι διακρίσεις λόγω ηλικίας, η έλλειψη οικογενειακής υποστήριξης, η υψηλή αποφυγή αβεβαιότητας, ο φόβος αποτυχίας και η αρνητική αντίληψη για την επιχειρηματικότητα. Στον τομέα της

εκπαίδευσης και της κατάρτισης της επιχειρηματικότητας, βασικοί περιορισμοί που εντοπίστηκαν είναι: η έλλειψη επιχειρηματικής εκπαίδευσης, τα λανθασμένα προγράμματα σπουδών και οι μαθησιακές μέθοδοι, η έλλειψη κατάλληλων εκπαιδευτικών και η έλλειψη διασυνδέσεων με τις επιχειρήσεις.

Στον τομέα της πρόσβασης στη χρηματοδότηση τα βασικά εμπόδια είναι: η έλλειψη προσωπικών αποταμιεύσεων και πόρων, οι σύνθετες διαδικασίες τεκμηρίωσης πίστωσης / χρηματοδότησης με μεγάλες περιόδους αναμονής για αποφάσεις, η έλλειψη (επιτυχούς) μικρό δανεισμού και η έλλειψη γνώσεων σχετικά με τις δυνατότητες χρηματοδότησης.

Όσον αφορά το διοικητικό και κανονιστικό πλαίσιο, τα πιο σημαντικά εμπόδια είναι: τα μη υποστηρικτικά φορολογικά καθεστάτα, οι δυσμενείς νόμοι περί πτωχεύσεων και δικαιώματα ιδιοκτησίας, οι διαδικασίες και το κόστος εγγραφής επιχειρήσεων στα μητρώα, καθώς και η έλλειψη διαφάνειας, αναποτελεσματικό δίκαιο ανταγωνισμού και συχνά αλλαγές στο κανονιστικό πλαίσιο. Στην τελευταία ομάδα παραγόντων, επιχειρηματική βοήθεια και υποστήριξη, οι ελλείψεις μπορούν να λάβουν τη μορφή εμποδίων, όπως έλλειψη επιχειρηματικών συνδέσεων: επιχειρηματικές επαφές, προμηθευτές, κατάλληλους συνεργάτες και δίκτυα, έλλειψη υπηρεσίας ανάπτυξης επιχειρήσεων, έλλειψη γνώσης των διαθέσιμων υπηρεσιών υποστήριξης επιχειρήσεων, έλλειψη συμβουλευτικής και κατάρτισης, έλλειψη υπηρεσιών καθοδήγησης και έλλειψη δικτύων ανταλλαγής, φόρουμ και χώρων συσκέψεων ή έλλειψη χώρου εργασίας. (Ulrich Schoof, 2006)

2.4.1 Τα εμπόδια της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα

Τα πέντε σημαντικότερα μακρό-εμπόδια που οι επιχειρήσεις έρχονται αντιμέτωπες σύμφωνα με την έρευνα που πραγματοποίησε σε όλη την Ελλάδα το Παρατηρητήριο Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος του ΣΕΒ το 2018 σε δείγμα 680 επιχειρήσεων σε διάφορους κλάδους και σε όλα τα μεγέθη επιχειρήσεων είναι: i) η έλλειψη διαφάνειας και η διαφθορά που επικρατεί στην Ελλάδα, ii) οι φορολογικοί συντελεστές που κυμαίνονται σε υψηλά επίπεδα, iii) η πολιτική αστάθεια που επικρατεί για την μετά-μνημονίου εποχή, iv) οι επιπτώσεις στην οικονομία της Ελλάδος, v) η μη αποτελεσματική λειτουργία των θεσμών.

Η Ernst and Young δημοσίευσε μια έρευνα το 2015, όπου έδειξε ότι οι φοιτητές που σπουδάζουν σε ελληνικά πανεπιστήμια πιστεύουν πως ένα από τα πιο σημαντικά εμπόδια για την εκκίνηση μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας είναι η ανεπαρκής υποστήριξη από το ελληνικό κράτος, εκ των οποίων το 45% του δείγματος θεωρεί ότι δεν είναι φιλικό προς το επιχειρείν. Το 65% απάντησε ότι η έλλειψη χρηματοδότησης και κεφαλαίου έναρξης

είναι εμπόδιο προς την επιχειρηματικότητα. Το 51% θεωρεί το οικονομικό κλίμα της Ελλάδος καθώς το 2015 η Ελλάδα βρισκόταν σε ύφεση και προερχόταν από τα μέτρα λιτότητας για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης. Επόμενο εμπόδιο είναι γραφειοκρατία που επικρατεί στο ελληνικό δημόσιο και έλαβε το 39% των φοιτητών. Αναλυτικότερα τα εναπομείναντα εμπόδια είναι ο φόβος για την αποτυχία σε ποσοστό 31%, η ελλείψεις εκπαίδευση σε θέματα επιχειρηματικότητας σε ποσοστό 28%, οι κρατικές επιχορηγήσεις με ποσοστό 22%, δεν υπάρχει καθοδήγηση από έναν ειδικό στην επιχειρηματικότητα (mentoring – coaching) με ποσοστό 22% ή κάποια επιχειρηματική ιδέα σε ποσοστό 17%, η περιορισμένη ελληνική αγορά σε ποσοστό 12% και εν τέλει το έλλειπες δίκτυο και η δυσκολία ανεύρεσης για συνεργάτες σε ποσοστό 4%.

Από άλλη έρευνα παρατηρούμε, ότι οι πέντε πιο σημαντικές παθογένειες που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία σύμφωνα με την μελέτη της McKinsey & Company (2011) είναι: i) η δομή που έχει δημιουργηθεί η οικονομία της Ελλάδος είναι αποθαρρυντική για τις επενδύσεις και την δυνατότητα να δημιουργηθούν οικονομίες κλίμακας, ii) ο δημόσιος τομέας της χώρας είναι αρκετά μεγάλος και δεν αποδίδει, iii) η ευελιξία και η κινητικότητα του εργατικού δυναμικού είναι περιορισμένη λόγω της δομής της αγοράς εργασίας, iv) το νομικό και το δικαστικό σύστημα της ελληνικής αγοράς δεν προσελκύει τις επενδύσεις, v) η παραοικονομία έχει επεκταθεί σε μεγάλο βαθμό.

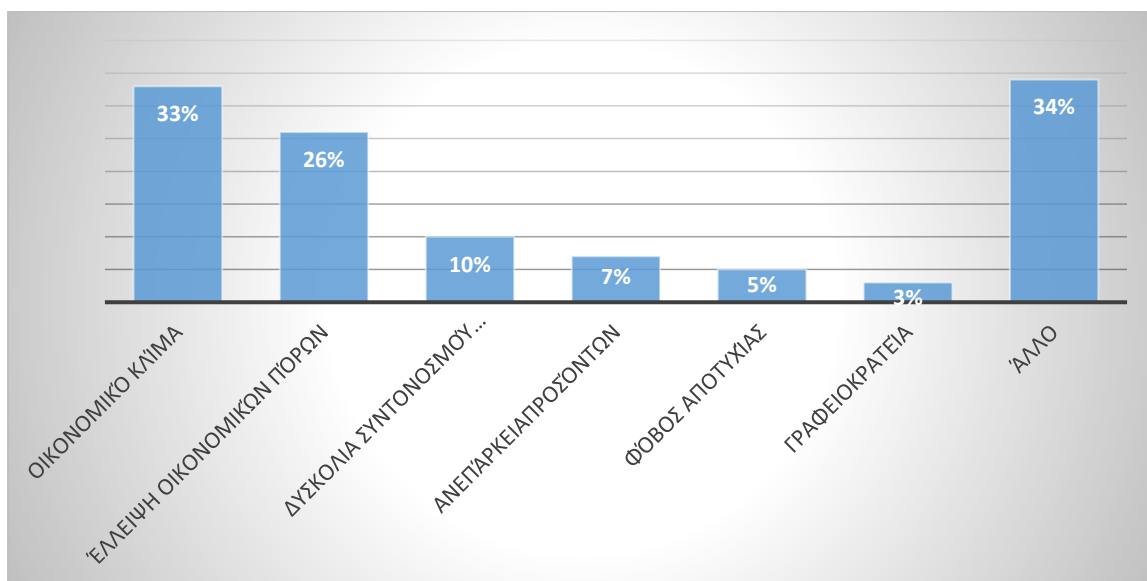
Εμπόδια στην παραγωγικότητα και την ανάπτυξη στην ελληνική οικονομία	
A) Αποθάρρυνση επενδύσεων και επίτευξης κλίμακας	▪ Κατακερματισμός και μικρό μέγεθος επιχειρήσεων στους περισσότερους κλάδους
	▪ Υπερβολική ρύθμιση αγορών και επαγγελματιών
	▪ Περίπλοκες και περιοριστικές διαδικασίες αδειοδότησης και λειτουργίας
	▪ Απουσία ολοκληρωμένου και συστηματικού χωροταξικού σχεδιασμού και χρήσεων γης
B) Μεγάλος και μη αποδοτικός δημόσιος τομέας	▪ Περίπλοκο και ασταθές φορολογικό πλαίσιο με απουσία κινήτρων για τη δημιουργία κλίμακας
	▪ Μεγάλος και δαπανηρός δημόσιος τομέας με υπηρεσίες χαμηλής ποιότητας
	▪ Χαμηλή αποδοτικότητα λόγω κατακερματισμού και αλληλοεπικάλυψης ευθυνών
	▪ Απουσία μηχανισμού για προσέλκυση ικανών στελεχών από την αγορά
Γ) Ανελαστική και περιορισμένη χρήση εργατικού δυναμικού	▪ Έλλειψη μηχανισμού διαχείρισης και ελέγχου απόδοσης και μειωμένη χρήση διπλογραφικού συστήματος
	▪ Χαμηλό επίπεδο συμμετοχής νέων και γυναικών στην αγορά εργασίας
	▪ Μειωμένη ευελιξία (π.χ., μερική απασχόληση) και κινητικότητα εργατικού δυναμικού
	▪ Δεσμευτικό και μη ευέλικτο πλαίσιο συλλογικών συμβάσεων
Δ) Πολύπλοκο νομικό και δικαστικό σύστημα	▪ Απουσία συνεργασίας αγοράς και εκπαίδευσης - ελλιπής στήριξη της καινοτομίας
	▪ Υπερπληθώρα νόμων (ενίοτε με αντιθέσεις) και ασαφή εφαρμογή τους
E) Αυξημένη 'μαύρη' οικονομία	▪ Αυξημένος όγκος δικαστικών υποθέσεων που οδηγεί σε μεγάλες καθυστερήσεις
	▪ Αυξημένη φοροδιαφυγή, συνεχείς μεταρρυθμίσεις στον τομέα αντίχενωσης της φοροδιαφυγής και στο σύστημα εισπραχής φόρων
	▪ Πολλές συναλλαγές και δημιουργία πλούτου εκτός επίσημης οικονομίας

Πηγή: McKinsey & Company (2011). Η Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά: Προσδιορίζοντας το νέο Εθνικό Μοντέλο Ανάπτυξης

Συμπεραίνουμε και από τις δύο έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα ότι οι εξωτερικοί παράγοντες της οικονομίας είναι αποθαρρυντικοί για τους νέους επιχειρηματίες.

Πιο συγκεκριμένα, οι αναφορές για την ελληνική αγορά από το IOBE το 2016 και το 2018 μας παραθέτουν στοιχεία όπου η επιχειρηματική δραστηριότητα αντιμετώπισε οικονομικές δυσκολίες με πιο κύρια την μειωμένη σε σημαντικό βαθμό κερδοφορία, η οποία παρατηρείται σαν την σημαντικότερη αιτία διακοπής ή αναστολής λειτουργίας των επιχειρήσεων σε ποσοστό 68% για το 2014 και 54% για το 2017. Επίσης, οι συγκεκριμένες αναφορές ανέδειξαν και άλλους παράγοντες όπως τα προβλήματα χρηματοδότησης, για προσωπικούς λόγους και την γραφειοκρατία. Στα δυο διαγράμματα που είναι παρακάτω έχουν απεικονιστεί οι αιτίες για την διακοπή ή την αναστολή της λειτουργίας των επιχειρήσεων για το 2014 και το 2017 αντίστοιχα για την Ελλάδα. Βάση των δεδομένων από το IOBE για τις δυο χρονιές βγάζουμε το συμπέρασμα ότι τα πιο σημαντικά προβλήματα τα οποία έχουν επίδραση στην βιωσιμότητα των επιχειρήσεων είναι κατά κύριο λόγο η έλλειψη βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης και τα προβλήματα χρηματοδότησης αλλά σε μικρότερο βαθμό.

Με βάση την έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το Ευρωβαρόμετρο (2012), τα αποτελέσματα κατέγραψαν ότι το 30% του δείγματος πιστεύει ότι είναι εφικτό να κάνει έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας μέσα σε διάστημα 5 ετών, είτε είναι επιθυμία τους, είτε λόγω συγκυριών. Αντιθέτως, το 68% θεώρησε ότι δεν θα τα καταφέρει. Το δείγμα που είχε ως απάντηση ότι δεν θα επιχειρήσουν, τους τέθηκαν επιπλέον ερωτήσεις και πιο συγκεκριμένα ποιοι είναι οι λόγοι που αισθάνονται ότι μέσα στην επόμενη πενταετία δεν θα πραγματοποιήσουν κάποια επιχειρηματική κίνηση. Τα αίτια που προέκυψαν από την έρευνα και είχαν ποσοστό 33% ήταν το οικονομικό κλίμα, επόμενο αποτέλεσμα που αποτρέπει για την έναρξη μιας επιχείρησης είναι με 26% η απουσία οικονομικών πόρων και έλλειψη κεφαλαίου, η ανεπάρκεια προσόντων είχε ποσοστό 7%, η απουσία επιχειρηματικής ιδέας είχε 3%, το 10 % απάντησε ότι δυσκολεύετε να συνδυάσει την επιχειρηματικότητα με τις οικογενειακές υποχρεώσεις, το 3% απάντησε ότι θα πρέπει να έρθει αντιμετώπι με την γραφειοκρατία, ο φόβος της αποτυχίας και το νομικό πλαίσιο που έχει η Ελλάδα απομακρύνει το 5% των ερωτηθέντων και ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό το οποίο ανέρχεται στο 34% απαντάει για άλλους λόγους.

Πηγή: Τα εμπόδια για την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας (Eurobarometer, 2012).

Με βάση το παραπάνω διάγραμμα παρατηρούμε, ότι οι δυσκολίες στην ελληνική οικονομία είναι το πιο σημαντικό εμπόδιο και ακολουθεί η έλλειψη χρηματικών ροών για την έναρξη μιας επιχείρησης.

Ακόμη μια μελέτη του IOBE η οποία είχε ως επίκεντρο την βιομηχανία, επισήμανε ότι παρά την σημαντική βελτίωση που έχει πραγματοποιηθεί εγχώρια τα προηγούμενα έτη, με επίκεντρο την ίδρυση νέας επιχείρησης, έχουν παραμείνει σε σημαντικό βαθμό αδειοδοτικά και ρυθμιστικά εμπόδια, τα οποία οφείλονται σε ελλείπει χωροταξικό σχεδιασμό και στο ξεπερασμένο νομοθετικό πλαίσιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης.⁷

2.5 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού τομέα στην ανάπτυξη της νεανικής επιχειρηματικότητας

Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες στην ανάπτυξη και την στήριξη της νεανικής επιχειρηματικότητας είναι η εκπαίδευση σε όλο το φάσμα της και τις βαθμίδες της. Η νεανική επιχειρηματικότητα είναι η κινητήρια δύναμη για την ανάκαμψη της οικονομίας.

Μέσα από έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί μας έχουν κατευθύνει ότι οι νέοι όταν παρακολουθούν μαθήματα που έχουν ως θεματολογία την δημιουργικότητα, την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα, τους προετοιμάζει να αποκτήσουν επιχειρηματικές δεξιότητες. Επίσης, με προϋπόθεση την συμμετοχή σε ένα πιο μικρό πρόγραμμα επιχειρηματικότητας προσαρμοσμένο για τους μαθητές που εντάσσονται στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, έχει

⁷ http://iobe.gr/docs/research/res_05_f_31032015_rep_gr.pdf

ως αποτέλεσμα ότι ένας στους πέντε μαθητές θα ξεκινήσει μετέπειτα στην ζωή του την δικιά του επιχείρηση.

Η Ελλάδα σύμφωνα με το δημοσίευμα της Καθημερινής υστερεί σε σημαντικούς δείκτες επιχειρηματικότητας, όπως οι εγγεγραμμένοι αριθμοί νεοφυών μονάδων, οι πατέντες ευρεσιτεχνίας των επιχειρηματιών, και στα μαθήματα επιχειρηματικότητας στο σύνολο της εκπαίδευσης.

Σημαντικό επίσης ρόλο έχει η εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα καθώς δίνει την δυνατότητα και τις δεξιότητες ώστε να δημιουργούν αναλυτική σκέψη και μεθοδολογία επίλυσης προβλημάτων, να εξοικειώνονται με το ρίσκο και την αβεβαιότητα, να αποκτούν τις δεξιότητες αναγνώρισης και δημιουργίας ευκαιριών, να λαμβάνουν αποφάσεις και να καινοτομούν. Παράλληλα, μέσα από την εκπαίδευση μπορούν να καλλιεργηθούν συμπεριφορές και νοοτροπίες που θα γαλουχήσουν τους νέους για την μετέπειτα σταδιοδρομία του στον επιχειρηματικό κόσμο.

Στις χώρες του εξωτερικού όπως για παράδειγμα στο πρόγραμμα σπουδών της Πολωνίας στην δευτεροβάθμια και την επαγγελματική εκπαίδευση έχει μάθημα «*Βασικές έννοιες για τη λειτουργία επιχειρήσεων*» το οποίο είναι υποχρεωτικό. Βασικός στόχο έχει να αναπτυχθεί η επιχειρηματικότητα και να μάθουν πως δημιουργείτε μια επιχείρηση.⁸

Μέσω των ερευνών που έχει πραγματοποιήσει ο GEM οι οποίες έχουν δείξει ότι άνω του 50% των επίδοξων επιχειρηματιών είναι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ ή κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος, στις χώρες όπου η καινοτομία έχει ανθίσει. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα δεδομένα για τις χώρες καινοτομίας το έτος 2012.

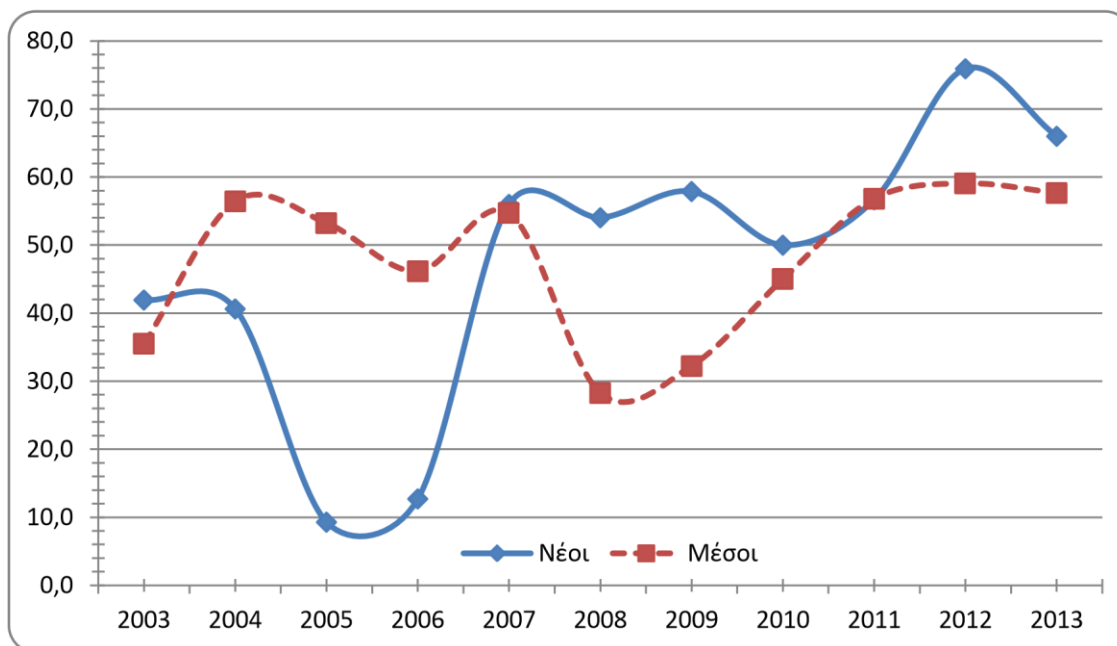
Καμία εκπαίδευση		Μερική δευτεροβάθμια εκπαίδευση		Δευτεροβάθμια εκπαίδευση		Τριτοβάθμια εκπαίδευση		Μεταπτυχιακό /Διδακτορικό	
Νέοι	Μέσοι ⁹	Νέοι	Μέσοι	Νέοι	Μέσοι	Νέοι	Μέσοι	Νέοι	Μέσοι
1,95	2,83	7,82	9,43	34,63	30,63	45,61	44,32	10,00	12,79

Πηγή: IOBE, 2012

⁸ <https://www.kathimerini.gr/economy/local/1036926/i-anaptyxi-tis-epicheirimatikotitas-kai-o-rolos-tis-ekpaideysis/>

⁹ Ως μέσοι ονομάζονται ο πληθυσμός που εμπεριέχεται στην ηλικιακή ομάδα 35-64 έτη

Στο επόμενο διάγραμμα έχουν επιλεγθεί ποσοστιαία οι νέοι επιχειρηματίες και οι επιχειρηματίες άνω των 34 ετών και έως 64 ως μέσοι, οι οποίοι είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και εμπεριέχονται οι απόφοιτοι μεταπτυχιακού διπλώματος. Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται η εξέλιξη του δείκτη την δεκαετία 2003-2013 (δηλαδή κατά την διάρκεια που η Ελλάδα συμμετείχε στο πρόγραμμα του GEM).

Πηγή: IOBE, επεξεργασία στοιχείων GEM (2015)

Στο παραπάνω διάγραμμα παρατηρείτε ότι η ηλικιακή ομάδα των μέσων έχει μια διακόμανση στο διάστημα 2003-2013, αλλά δεν είναι αύξουσα. Εν αντιθέσει με τους νέους που είναι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, υπάρχει μια άνοδος στην τάση ειδικότερα από το 2005 και έπειτα το ποσοστό της νεανικής επιχειρηματικότητας αυξάνεται συνεχώς.

Παρά το γεγονός ότι στο διάστημα αυτό στην Ελλάδα επικρατούσε μια πρωτόγνωρη οικονομική κρίση, που ως αποτέλεσμα δεν επέφερε καταστροφικές επιπτώσεις στο νεανικό επιχειρείν όπως θα φανταζόντουσαν οι περισσότεροι, αλλά υπάρχουν διακυμάνσεις έως και το 2010 όπου τελικά αυξάνεται. Η χρηματοοικονομική κρίση που εξελίχθηκε μείωσε σε μεγάλο βαθμό τις προσλήψεις στον δημόσιο τομέα που αποτελούσε βασικό επαγγελματικό στόχο για τους νέους, διότι εξασφάλιζε την μονιμότητα σε ένα σταθερό εργασιακό περιβάλλον. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα, σύμφωνα με τον IOBE πολλοί νέοι απόφοιτοι των ΑΕΙ και των ΤΕΙ να στραφούν στην επιχειρηματικότητα. Η θετική πλευρά που παρατηρούμε από το παραπάνω διάγραμμα, είναι ότι υπάρχει αναβάθμιση της ποιότητας των νέων επιχειρηματιών με βάση το

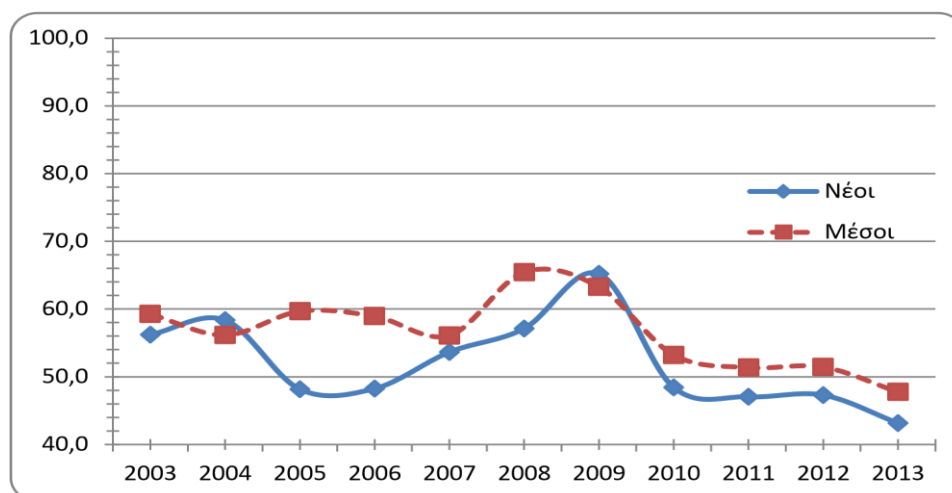
εκπαιδευτικό υπόβαθρο από το οποίο πηγάζουν. (IOBE, Τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα. Επιπτώσεις της κρίσης και προκλήσεις, 2017)

2.5.1 Συμπέρασμα

Συμπερασματικά, η έλλειψη εκπαίδευσης αποτελεί εμπόδιο για την νεανική επιχειρηματικότητα, αφού οι βασικές γνώσεις για το ξεκίνημα ενός επιχειρηματικού εγχειρήματος μπορούν να αποκτηθούν από το εκπαιδευτικό σύστημα σε νεαρή ηλικία και αυτό διασφαλίζει κατά ένα ποσοστό την επιτυχία χωρίς να εμπεριέχονται οι εξωτερικοί παράγοντες.

2.6 Ο φόβος για την αποτυχία, η γνώση και η Ικανότητα

Μερικοί ακόμα παράγοντες που θα εξετασθούν για τα εμπόδια της νεανικής επιχειρηματικότητας είναι ο φόβος για την αποτυχία που υπάρχει πριν από κάθε εγχείρημα είτε πραγματοποιείται τελικά μια επιχειρηματική δραστηριότητα είτε όχι και η εμπιστοσύνη που διακατέχει τους επίδοξους επιχειρηματίες ως προς την γνώση και την ικανότητα που πιστεύουν πως έχουν για μια επιτυχημένη επαγγελματική δραστηριότητα. Η εμπιστοσύνη στον εαυτό τους που έχουν οι νέοι τους φέρνει ένα βήμα πιο κοντά στην απόφαση για την έναρξη της δικιάς τους επιχείρησης. Αντίθετα ο φόβος της αποτυχίας τους απομακρύνει.

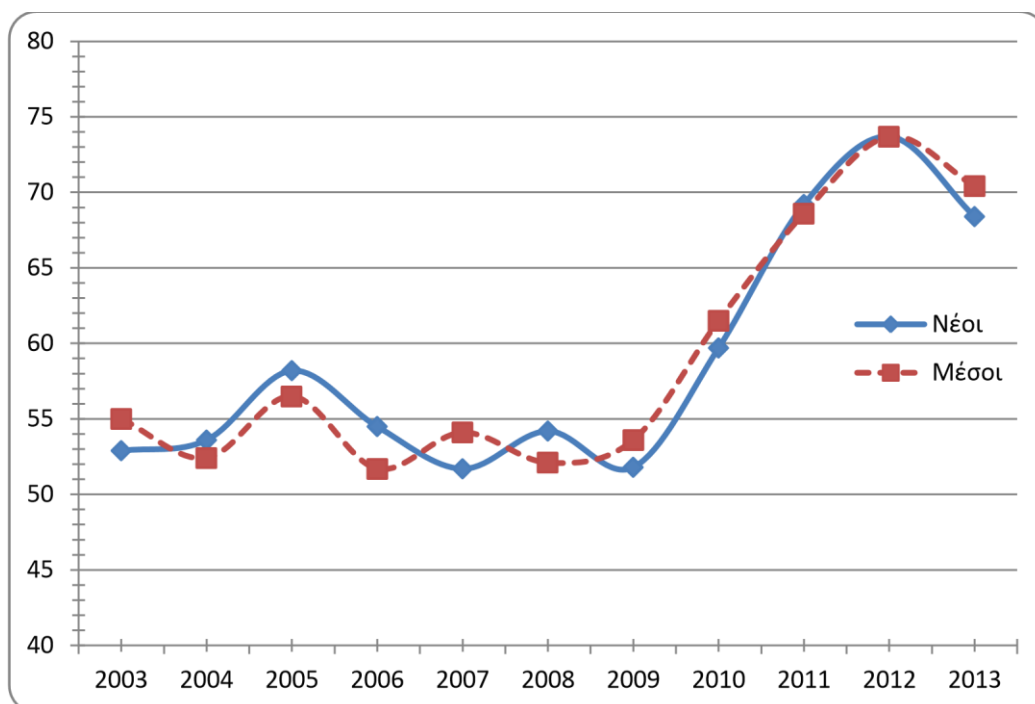

Ποσοστό πληθυσμού που δηλώνει πως έχει τη γνώση, τις δεξιότητες και την εμπειρία για την εκκίνηση επιχειρηματικής δραστηριότητας (2003-2013) **Πηγή:** IOBE (2015)

Το παραπάνω διάγραμμα μας δείχνει ποσοστιαία τον πληθυσμό που έχει δηλώσει ότι κατέχει τη γνώση και τις δεξιότητες των ατόμων που είναι ήδη επιχειρηματίες και τους διαχωρίζει σε δύο

κατηγορίες τους νέους και τους μέσους, ένα πολύ καίριο συμπέρασμα προέρχεται από την σύγκριση των 2 ηλικιακών ομάδων. Ακόμη, τα υψηλά ποσοστά που κατέχει ο πληθυσμός δικαιολογούνται λόγω της επικράτησης των μικρό-μεσαίων επιχειρήσεων που πιστεύουν ότι έχουν ότι απαιτείται για μια ομαλή πορεία της επιχείρησης που διατηρούν.

Αναλυτικότερα, τα πιο σημαντικά συμπεράσματα είναι δύο. Αρχικά, εκτός από το 2005 και το 2006 στις υπόλοιπες χρονιές έχουν κοινή πορεία στο διάγραμμα με μικρές διαφορές. Όπως είναι λογικό οι μεγαλύτεροι σε ηλικία επιχειρηματίες έχουν μια μικρή αύξηση του ποσοστού τους, αυτό εξηγείται διότι έχουν ήδη μια εμπειρία ετών στις επιχειρήσεις. Κατά την εμφάνιση και στην συνέχεια της οικονομικής κρίσης, υπάρχει καθοδική πορεία και για τις δυο ηλικιακές κλίμακες, όπου αυτό οφείλεται στο ασταθές οικονομικό περιβάλλον που δημιουργήθηκε από την κρίση, αν και δεν θα έπρεπε να επηρεάζεται η εμπιστοσύνη και η αυτοπεποίθηση που έχουν οι επιχειρηματίες από τους εξωτερικούς παράγοντες αλλά μόνο προσωπικούς. Στην παρούσα κατάσταση αυτό εξηγείται διότι οι επιχειρηματίες κάνουν μια ανασκόπηση των γνώσεων και των ικανοτήτων τους αρχικά, έπειτα επιλέγουν επιφυλακτικά κατά πόσο αρκούν αυτές για να για να ξεκινήσουν ένα νέο εγχείρημα στην περίοδο της κρίσης επιτύχουν. Που ως αποτέλεσμα έχει η όλη αυτή διαδικασία στην μείωση του ποσοστού κατά 15 μονάδες.

Φόβος αποτυχίας επιχειρηματιών αρχικών σταδίων (2003-2013) *Πηγή: IOBE(2015)*

Το παραπάνω διάγραμμα μας δείχνει την εξέλιξη του φόβου αποτυχίας μεταξύ των νέων και των μέσων. Οι δύο γραμμές του διαγράμματος έχουν κοινή πορεία, παρόλο που οι ομάδες αναφοράς επηρεάζονται με διαφορές. Η εξήγηση προέρχεται από το διαφορετικό αποτέλεσμα που προκύπτει σε περίπτωση αποτυχίας. Αφενός, οι πιο μεγάλες ηλικίες εάν αποτύχουν επιχειρηματικά θα είναι πιο δύσκολη η έναρξη μιας νέας επιχείρησης. Αφετέρου, στην ηλικιακή ομάδα των νέων ο φόβος της αποτυχίας αναμενόταν μικρότερος, καθώς μπορούν πιο εύκολα να ξανακάνουν την είσοδο τους στις επιχειρήσεις.

Από το 2009 και έπειτα ο δείκτης αυξάνεται ραγδαία και για της δυο ομάδες. Δεν είναι τυχαίο που συμπίπτει με τα μέτρα λιτότητας και την οικονομική κρίση της Ελλάδος, αλλά το οικονομικό περιβάλλον της χώρας επηρεάζει άμεσα τους επιχειρηματίες. Είναι λογικό ο δείκτης του φόβου αποτυχίας να έχει την αυξητική πορεία.

Συμπερασματικά, στην Ελλάδα ο φόβος της αποτυχίας που διακατέχει τους επιχειρηματίες ανεξαρτήτως ηλικίας είναι αρκετά αυξημένος. Αν η ηλικιακή ομάδα των νέων φοβάται στο ίδιο ποσοστό με τους μέσους, αφού δυσκολεύονται σε ένα νέο επιχειρηματικό εγχείρημα. Επόμενο είναι η νεανική επιχειρηματικότητα να μειώνεται σε ποσοστό πειραματισμού και καινοτομίας.

2.7 Το mentoring στην επιχειρηματικότητα

Η καθοδήγηση (mentoring) διασφαλίζει ότι η γνώση, η εμπειρία και οι σκληρές γνώσεις μεταφέρονται από άτομο σε άτομο μέσω προσωπικής αλληλεπίδρασης με την πάροδο του χρόνου. Ενώ οι ιδέες του ατόμου είναι απαραίτητες για τη νέα επιχείρηση, με έναν έμπειρο μέντορα θα έχει ένα από τα πιο ισχυρά περιουσιακά στοιχεία που μπορεί να έχει ποτέ ένας νέος επιχειρηματίας, αφού κάποιος που έχει επενδύσει σε αυτόν και την επιτυχία του.

Ο μέντορας μπορεί να βοηθήσει τον επιχειρηματία να παραμείνει εστιασμένος στους στόχους του και να είναι υπεύθυνος στο όραμά του και για την εταιρεία του. Ένας καλός μέντορας μπορεί να βοηθήσει ένα νεογέννητο επιχειρηματία να σκεφτεί στρατηγικές και να δημιουργήσει ένα επιχειρηματικό σχέδιο ή ένα σχέδιο μάρκετινγκ. Ο μέντορας έχει την δυνατότητα να στηρίξει τον επιχειρηματία σε δύσκολες στιγμές όπου η αυτοπεποίθησή του μπορεί να εξασθενεί και να δείξει νέες προοπτικές και δρόμους προς την επιτυχία. Ένας καλά συνδεδεμένος μέντορας μπορεί επίσης να καθοδηγήσει προς τη σωστή κατεύθυνση για να αποκτήσει κεφάλαια εκκίνησης, χρήματα εκκίνησης και κεφάλαιο λειτουργίας. Επιπλέον, ένας μέντορας είναι δυνατόν να βοηθήσει να αναπτυχθούν οι ιδέες με πρακτικούς τρόπους πέρα από αυτούς που μπορεί να γνωρίζει ο επιχειρηματίας. Ακόμα, θα διδάξει τρόπους για να

πραγματοποιούνται θετικές αλλαγές που ανταποκρίνονται στις αλλαγές που αντιμετωπίζει στο επιχειρηματικό περιβάλλον καθώς τα σχέδιά εξελίσσονται.¹⁰

Η αυτοπεποίθηση είναι πολύ σημαντική για την επιτυχία ως επιχειρηματίας. Μια έκθεση του www.Telegraph.co.uk του 2014 αποκάλυψε ότι η υψηλή αυτοπεποίθηση συμβάλλει σημαντικά στην επιτυχία της καριέρας του επιχειρηματία - περισσότερο από το ταλέντο και την ικανότητα. Οι μέντορες έχουν την ικανότητα να βοηθούν τους νέους ιδρυτές να αξιοποιήσουν την αυτοπεποίθησή τους και να δουν κάθε πρόκληση ως ευκαιρία.¹¹

Είναι κοινή σοφία ότι πίσω από κάθε σπουδαίο ηγέτη υπάρχει μια σειρά από σπουδαίους μέντορες και συμβούλους. Ο Steve Jobs είχε τον Ed Woolard και τον John Sculley, ο Bill Gates θεωρεί τον Warren Buffet ως μέντορα, και ο Bob Iger πιστώνει το πρώην αφεντικό του Tom Murphy όχι μόνο με την επιτυχία του στη Walt Disney, αλλά και για την έμπνευση του προγράμματος καθοδήγησης, ο Iger εισήγαγε τα ζευγάρια κορυφαίων στελεχών της Disney με κορυφαίους διευθύνοντες συμβούλους τεχνολογίας. Σύμφωνα με μια ανάλυση που διεξήγαγε η Endeavour, ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που υποστηρίζει επιχειρηματίες υψηλού αντίκτυπου σε όλο τον κόσμο, οι εταιρείες των οποίων οι ιδρυτές έχουν καθοδηγηθεί από έναν επιχειρηματία με κορυφαίες επιδόσεις είναι τρεις φορές πιο πιθανό να συνεχίσουν να γίνονται οι ίδιοι κορυφαίοι.

Ωστόσο, η σύνδεση με μέντορες είναι σημαντική και για τους απλούς επιχειρηματίες. Η Kabbage Inc., μια παγκόσμια πλατφόρμα χρηματοοικονομικών υπηρεσιών τεχνολογίας και δεδομένων, δημοσίευσε πρόσφατα περισσότερους από 200 ιδιοκτήτες μικρών επιχειρήσεων σε όλες τις ΗΠΑ για να αξιολογήσει τη σημασία της καθοδήγησης για αυτήν την ομάδα. Τα αποτελέσματα τις έρευνα έδειξαν ότι, μόνο το 22% των μικρών επιχειρήσεων είχε μέντορες όταν ξεκίνησαν την ε επιχείρησή τους. Ένα άλλο 17% ανέφερε ότι είχαν έναν σύμβουλο επί πληρωμή.

Τα στατιστικά στοιχεία για την αποτυχία των νέων επιχειρήσεων είναι τρομερά: το 20% των μικρών επιχειρήσεων αποτυγχάνουν κατά το πρώτο έτος, το 30% των μικρών επιχειρήσεων αποτυγχάνουν στο δεύτερο έτος τους και το 50% των μικρών επιχειρήσεων αποτυγχάνουν

¹⁰ <https://medium.com/@KeithKrach/5-points-on-the-importance-of-mentors-for-entrepreneurs-a14736e7d7a9>

¹¹ <https://www.forbes.com/sites/kateharrison/2018/10/30/new-study-reveals-entrepreneurs-need-more-mentoring/?sh=e92e1bb7819c>

μετά από πέντε χρόνια όταν η χρηματοδότηση ή ο ενθουσιασμός τους, ή και τα δύο τελειώνουν.

Το 92% των ιδιοκτητών μικρών επιχειρήσεων συμφωνούν ότι οι μέντορες έχουν άμεσο αντίκτυπο στην ανάπτυξη και την επιβίωση της επιχείρησής τους. Μια ξεχωριστή προηγούμενη έκθεση της Kabbage αποκάλυψε ότι το 84% των μικρών επιχειρήσεων έφτασαν στην κερδοφορία τα πρώτα τέσσερα χρόνια της επιχείρησής τους, με το 68% να επιτυγχάνει κερδοφορία τον πρώτο χρόνο. Τα πρώτα χρόνια οποιασδήποτε επιχείρησης είναι επομένως μια κρίσιμη περίοδος δημιουργίας ή διακοπής και οι σύμβουλοι επιχειρήσεων είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχία τους.

Από όλους τους ερωτηθέντες, το 89% των ιδιοκτητών μικρών επιχειρήσεων που δεν είχαν μέντορα επιθυμούν να το κάνουν. Αυτές οι στατιστικές υπογραμμίζουν την ανάγκη στην επιχειρηματική κοινότητα να βρει και να συνδεθεί με εξειδικευμένους μέντορες που μπορούν να προσφέρουν σταθερές συμβουλές για να βοηθήσουν μια επιχείρηση κατά τη διάρκεια αυτών των ασταθών πρώτων ετών.

Τα καλά νέα είναι ότι ακόμη και εκείνοι που δεν είχαν καθοδήγηση οι ίδιοι λαμβάνουν μέτρα για να βοηθήσουν την επόμενη γενιά. Η μελέτη δείχνει ότι το 61% των τρεχόντων ιδιοκτητών μικρών επιχειρήσεων καθοδηγεί άλλους, και το 58% καθοδηγεί συγκεκριμένα τους νεότερους επιχειρηματίες, ιδίως σε ακίνητα, διαχείριση ακινήτων και στις κατασκευές.

Τα δεδομένα δείχνουν ότι η καθοδήγηση μπορεί να είναι κρίσιμη για την επιτυχία. Στην πραγματικότητα, η εύρεση ενός κατάλληλου μέντορα δεν είναι τόσο προβληματική όσο η αναγνώριση της ανάγκης για το μέντορινγκ.¹²

2.8 Ευρωπαϊκή Ένωση και επιχειρηματικότητα

Έπειτα από το Brexit, η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) εργάζεται επιμελώς για την διασφάλιση του μέλλοντος της Ευρώπης, όπου ένα μεγάλο μέρος του είναι βασισμένο στην επιτυχία της επιχειρηματικότητας της Ευρώπης.

Θεσπίζοντας το σχέδιο δράσης για την «Επιχειρηματικότητα 2020» το 2013 η Ε.Ε. προσπάθησε να αντιμετωπίσει τις καταστροφικές συνέπειες που είχε η αφήσει οικονομική κρίση που έπληξε την Ε.Ε. το 2008 στην επιχειρηματικότητα. Αυτή η πρωτοβουλία είχε ως στόχο την αναζωογόνηση του επιχειρηματικού πνεύματος της Ευρώπης, αλλά και να

¹² <https://www.entrepreneur.com/article/280134>

εξαλείψει τα εμπόδια που υπάρχουν ήδη για τους ευρωπαίους επιχειρηματίες. Για να επιτευχθούν αυτοί οι επίδοξοι στόχοι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έθεσε τρεις βασικούς στόχους.

Αρχικά, θα πρέπει στα τρέχοντα εκπαιδευτικά συστήματα να διατίθεται η κατάλληλη εκπαίδευση για και από τους επιχειρηματίες. Αυτό εμπεριέχει όχι μόνο την ανταλλαγή ιδεών, γνώσεων και εμπειριών, αλλά και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ διαφορετικών εθνών, εταιρειών και ιδιοκτητών επιχειρήσεων. Εκτός από αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έδωσε την υπόσχεση να παραχωρήσει πρόσβαση σε πρακτική εμπειρία μέσω αναπτυξιακών μοντέλων και έργων με έμφαση στα πρότυπα της ΕΕ.

Επιπροσθέτως, η άρση των υπαρχόντων διοικητικών και γραφειοκρατικών εμποδίων θεωρείται ένας άλλος κρίσιμος στόχος. Καθιστώντας την επιχειρηματικότητα πιο προσιτή, όπως για παράδειγμα μέσω της αυξημένης διαθεσιμότητας χρηματοδότησης, ευελπιστούν να προσελκύσουν υπεύθυνους ανάληψης κινδύνων από την παγκόσμια αγορά . Επιπλέον, οι αρμόδιοι του κάθε κράτους πρέπει να είναι πρόθυμοι να υποστηρίξουν τους επιχειρηματίες σε κρίσιμα στάδια του επιχειρηματικού κύκλου ζωής.

Εν τέλει, η ΕΕ ετοίμασε ένα σχέδιο για να οικοδομήσει μια πραγματικά επιχειρηματική κουλτούρα στην Ευρώπη. Όσον αφορά το σχέδιο αυτό, οι επιχειρηματίες πρέπει να γίνουν πρότυπα για τους ευρωπαίους πολίτες. Είναι ενδιαφέρον ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δώσει έμφαση στις γυναίκες, στους ηλικιωμένους, στους μετανάστες, στους άνεργους και στους νέους ως πιθανούς μελλοντικούς επιχειρηματίες. Προκειμένου να είναι ανταγωνιστικό σε διεθνές επίπεδο, έγινε εστίαση στην ψηφιακή εποχή, όπου θεωρήθηκε ως ένας βασικός πυλώνας του προγράμματος.

Οι στόχοι που είχαν τεθεί σταδιακά σημειώνουν σημαντική ανάπτυξη. Το 2015, η ιστοσελίδα www.universityworldnews.com δήλωσε ότι όλα τα πανεπιστήμια στην Ολλανδία προσέφεραν εκπαίδευση για επιχειρηματικότητα. Ακόμα, μια κατάταξη πανεπιστημίων στην Ευρώπη, που διεξήχθη από το Reuters τον Απρίλιο του 2018, αποκάλυψε ότι τα πανεπιστήμια που είναι μέλη του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Καινοτομίας και Τεχνολογίας τείνουν να επιτυγχάνουν καλύτερες βαθμολογίες από τα αντίστοιχα άλλων ηπείρων.

Το 2008 καθιερώθηκε, ο νόμος για τις μικρές επιχειρήσεις (Small Business Act (SBA)) της Ευρωπαϊκής Ένωσης δημιουργήθηκε έτσι ώστε να απαλλαγούν από πολλά σχετικά με τα νομικά εμπόδια για τους επιχειρηματίες. Από την έλευση του, το SBA έχει ενημερωθεί αρκετές φορές.

Για να επιτύχει τους αρχικούς του στόχους για την οικοδόμηση μιας ανταγωνιστικής υποδομής στον ψηφιακό κόσμο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Καινοτομίας (ΕΣΚ) ξεκίνησε το πιλοτικό του στάδιο το 2017. Από την ίδρυσή του, το ΕΣΚ έχει ήδη κάνει αρκετά μεγάλο

έργο, και έχει περισσότερα από 1.200 καινοτόμα έργα να λαμβάνουν συνδυασμένη χρηματοδότηση περίπου 730 εκατομμύρια ευρώ.

Στις 18 Μαρτίου 2019, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Καινοτομίας θα λάβει χρηματοδότηση 2 δις. ευρώ για τα επόμενα δύο χρόνια. Με αυτό το πρόγραμμα, η Ε.Ε. αντιμετωπίζει τον εντατικό παγκόσμιο ανταγωνισμό γύρω από τις νέες τεχνολογίες υποστηρίζοντας τις δυνατότητες καινοτομίας και ανάληψης κινδύνων των ευρωπαϊκών νεοσύστατων επιχειρήσεων και των εδραιωμένων εταιρειών.¹³

Συμπερασματικά, η Ευρωπαϊκή Ένωση φαίνεται σαφώς να έχει πυροδοτήσει μια επιχειρηματική κουλτούρα. Πολλές από τις πρωτεύουσες πολλών μεγάλων ευρωπαϊκών εθνών καθώς και σε μερικά μικρότερα έθνη, είναι αναμφίβολα αισθητή η αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Όπως για παράδειγμα η πρωτεύουσα της Γερμανίας, το Βερολίνο, που ηγείται της λίστας, περιγράφεται συχνά ως πόλη με σχετικά χαμηλά έξοδα διαβίωσης και ένα εξαιρετικό οικοσύστημα για νεοσύστατες επιχειρήσεις.

¹³ <https://www.entrepreneur.com/article/331333>

Κεφάλαιο 3: Εμπειρική έρευνα

Στο παρόν κεφάλαιο περιγράφεται αναλυτικά η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα διπλωματική προκειμένου να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα σχετικά με τον τρόπο που αντιλαμβάνονται τα εμπόδια στην επιχειρηματικότητα οι νέοι. Επίσης, περιγράφεται το δείγμα στο οποίο απευθυνθήκαμε ενώ ακολουθεί ανάλυση και σχολιασμός των ευρημάτων.

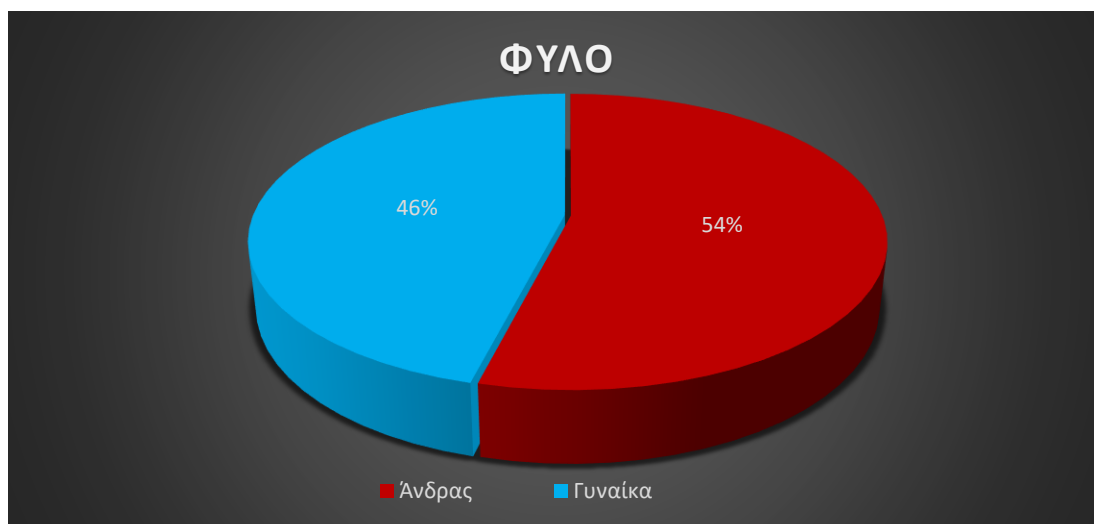
Για την επεξεργασία των απαντήσεων των συμμετεχόντων στην έρευνα ερωτηματολογίου, έγινε χρήση περιγραφικής στατιστικής και στατιστικών τεστ. Επίσης, στο ερωτηματολόγιο έγινε ποσοτική έρευνα με διερεύνηση του υπό ανάλυση φαινομένου με στατιστική μέθοδος και αριθμητικά δεδομένα και η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με ερωτηματολόγιο. Επίσης ακολουθήθηκε η παραγωγική λογική, αφού μελετήθηκε η θεωρία του θέματος, διαμορφώθηκαν οι ερευνητικές υποθέσεις που αντλήθηκαν από την θεωρία και τελικά θα ελεγχθούν οι υποθέσεις από την χρήση των δεδομένων που λήφθηκαν.

Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν είναι πρωτογενή, καθώς συλλέχθηκαν απευθείας για την απάντηση του σκοπού της έρευνας. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω του google forms και είναι το μοναδικό μέσο για να απαντηθεί το βασικό ερώτημα της εμπειρικής μελέτης.

Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν και διανεμήθηκαν μέσω του διαδικτύου. Οι ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν για την έρευνα ήταν από το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας για την νεανική επιχειρηματικότητα με τις απαραίτητες τροποποιήσεις για την εναρμόνιση με την παρούσα μελέτη. (<https://dasta.uom.gr/Surveys/AnswerSurvey.aspx?CatalogId=Survey5>)

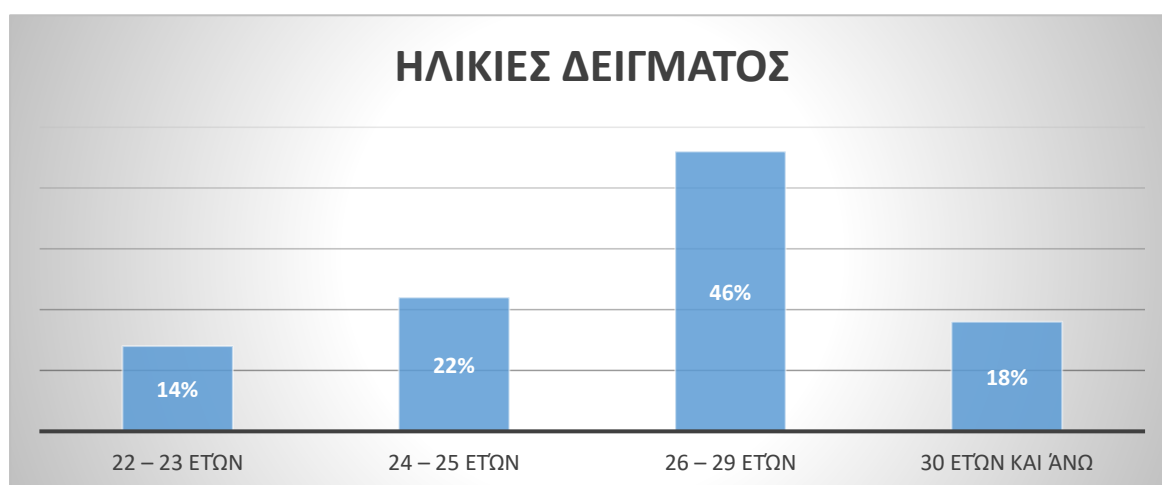
3.1 Δείγμα και ανάλυση των ευρημάτων

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 50 φοιτητές του μεταπτυχιακού προγράμματος της Οικονομικής και Επιχειρησιακής Στρατηγικής του Πανεπιστημίου Πειραιώς. Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου διήρκεσε 14 ημέρες από της 16/09/2020 έως και τις 30/09/2020 και έγινε μέσω διαδικτύου. Στο παρακάτω διάγραμμα περιγράφεται το σύνολο των φοιτητών που έλαβαν μέρος στην έρευνα ως προς το φύλο. Σύμφωνα με τα δημογραφικά τους στοιχεία, προκύπτει ότι οι άνδρες αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος, αλλά με μικρή διαφορά, πιο συγκεκριμένα το 54% δείγματος είναι άντρες και το 46% είναι γυναίκες.

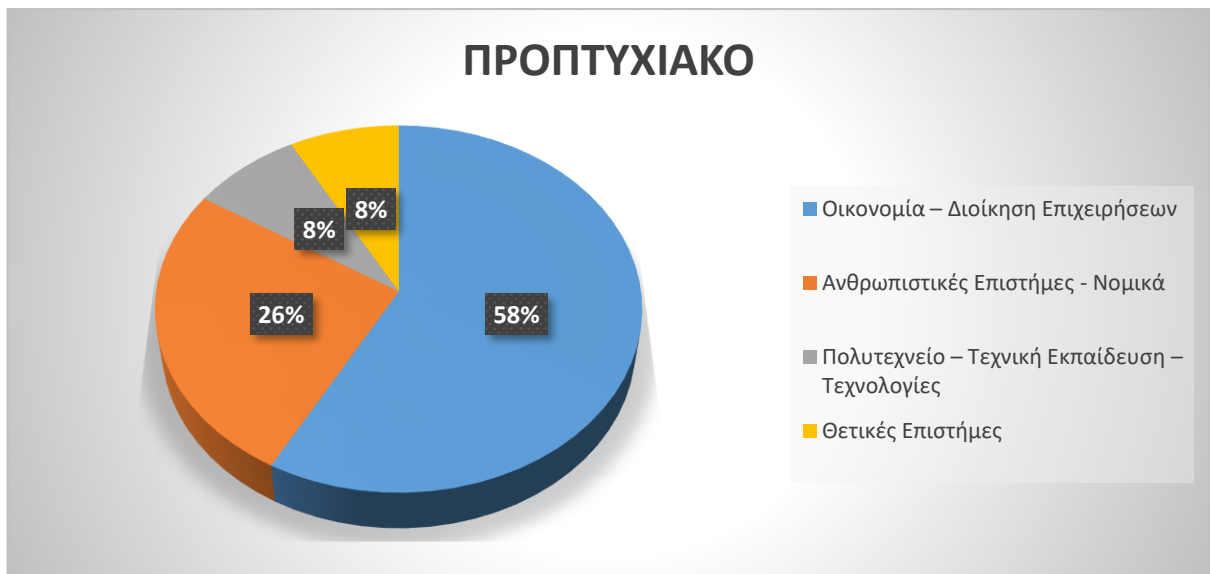
Σχήμα 3.1: Διάγραμμα κατανομής του φύλου

Στο παρακάτω διάγραμμα παρατηρούμε τις ηλικιακές ομάδες του δείγματος, στο οποίο φαίνεται ότι η ομάδα 26-29 ετών με ποσοστό 46% είναι το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος, ενώ οι υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες έχουν χαμηλότερα ποσοστά.

Σχήμα 3.2: Διάγραμμα κατανομής ηλικιακής ομάδας

Ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο βλέπουμε ότι σε ποσοστό 58% το βασικό πτυχίο του δείγματος είναι από οικονομικές σχολές δηλαδή είναι εξοικειωμένοι με τις έννοιες των επιχειρήσεων και το οικονομικό περιβάλλον, σε ποσοστό 26% έχουμε τις ανθρωπιστικές επιστήμες και τα νομικά και από 8% οι Πολυτεχνειακές σχολές και οι Θετικές Επιστήμες.

Σχήμα 3.3: Κατανομή προπτυχιακού διπλώματος

Όσον αφορά την επιθυμία για μισθωτή εργασία ή ελεύθερο επαγγελματία/επιχειρηματία στον παρακάτω συγκριτικό διάγραμμα παρατηρούμε ότι το 34% επιθυμεί την μέγιστη έλξη για τα προαναφερθέντα, ενώ στο επίπεδο έλξης 3 οι φοιτητές του μεταπτυχιακού επιθυμούν σε ποσοστό 42% να εργασθεί σε μισθωτή εργασία ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για να εργασθεί ως επιχειρηματίας είναι 30%. Πρέπει να αναφερθεί ότι οι 2 απαντήσεις ήταν διαφορετικές μεταξύ τους και οι ερωτηθέντες είχαν την δυνατότητα να επιλέξουν και τις δύο ανάλογα με τις προτιμήσεις τους.

Σχήμα 3.4: Κατανομή επιθυμίας στην εργασία

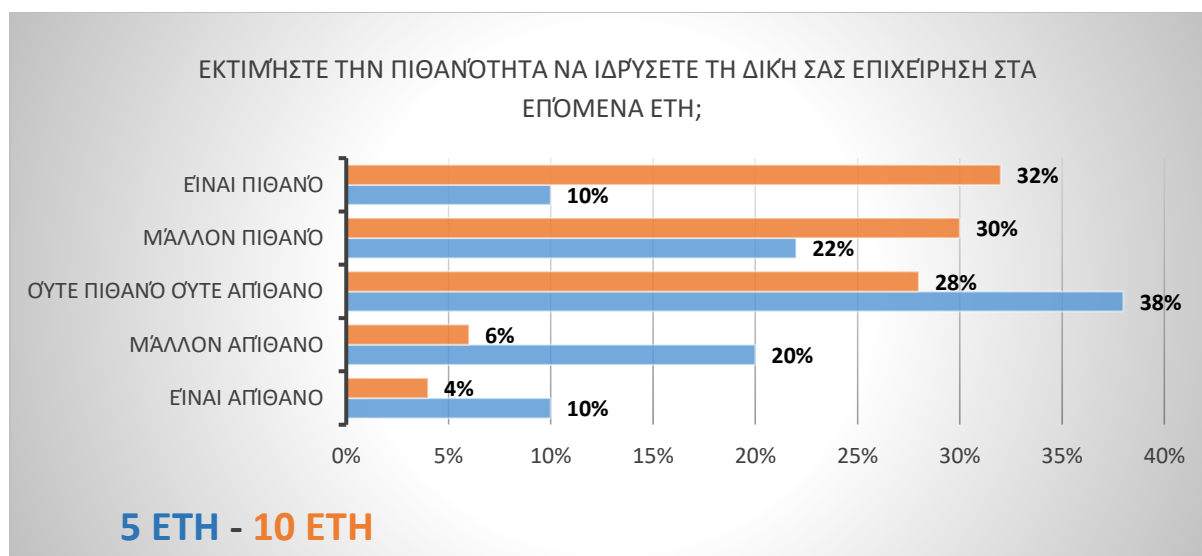
Ακόμη μια ερώτηση που συνάντησαν στο ερωτηματολόγιο οι φοιτητές ήταν, εάν είχαν σκεφθεί να ιδρύσουν την δική τους επιχείρηση. Το 38% απάντησε “Ούτε πιθανό ούτε απίθανο” το

οποίο ήταν και επικρατέστερη απάντηση, οι θετικές απαντήσεις συλλέξαν το 30%, αντίστοιχα 20% απάντησε “Μάλλον απίθανο” και το 10% “Είναι απίθανο”.

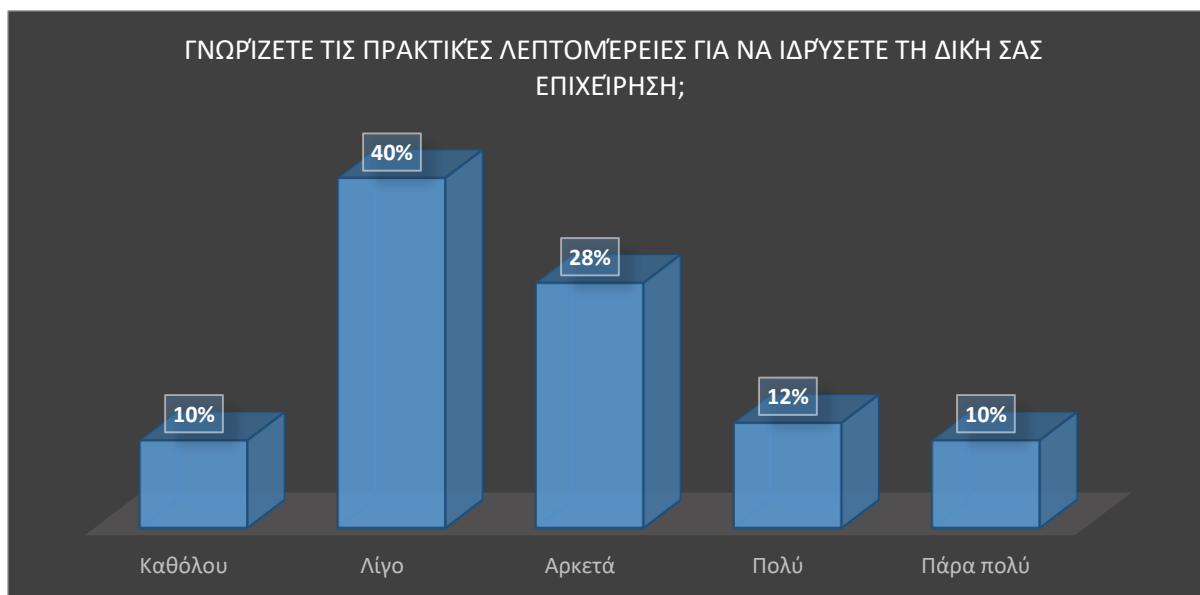
Σχήμα 3.5: Διάγραμμα για την σκέψη ίδρυσης μια επιχείρησης

Οι δυο αμέσως επόμενες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, ήταν να εκτιμήσουν την πιθανότητα να ιδρύσουν τη δική τους επιχείρηση στα επόμενα πέντε και δέκα χρόνια αντίστοιχα. Στην προηγούμενη ερώτηση οι θετικές ερωτήσεις για την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας ήταν στο 32%, το ποσοστό παραμένει ίδιο στην περίπτωση να ιδρύσουν μια επιχείρηση στα επόμενα πέντε χρόνια, ενώ στα επόμενα δέκα χρόνια τα αποτελέσματα είναι ενθαρρυντικά καθώς το ποσοστό σχεδόν διπλασιάζεται και φτάνει στο 62%. Οι αναποφάσιστοι διατηρούν μεγάλο ποσοστό παραπάνω από το 1/3 και πιο συγκεκριμένα για τα 5 έτη είναι 38% και για τα 10 έτη μειώνεται στο 28%.

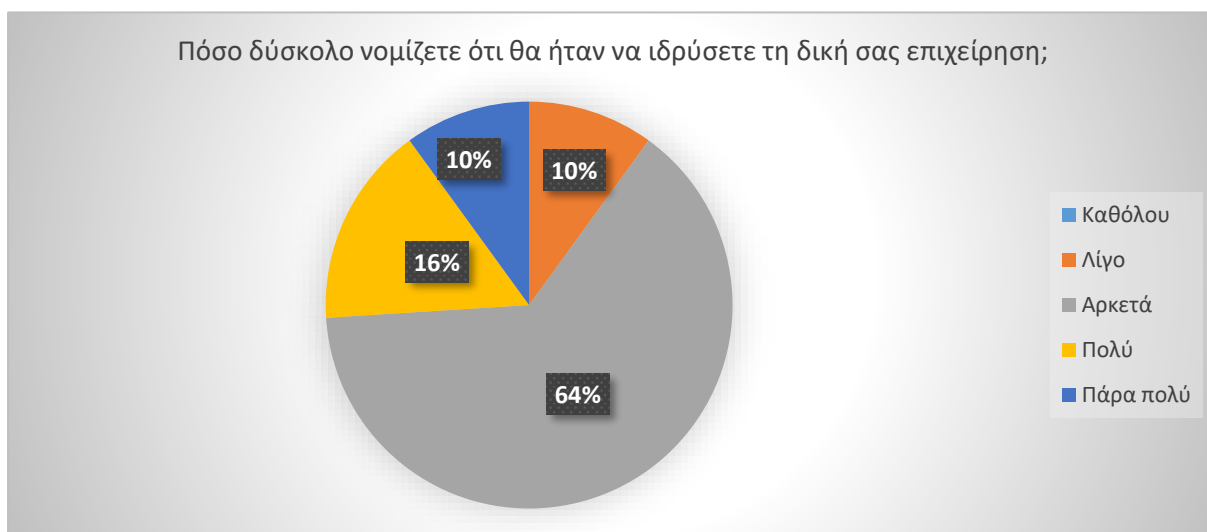
Σχήμα 3.6: Κατανομή εκτίμησης για την ίδρυση μια επιχείρησης σε 5 και 10 έτη

Μια από τις βασικές ερωτήσεις του ερωτηματολογίου είναι εάν οι ερωτηθέντες γνωρίζουν τις λεπτομέρειες για να ιδρύσουν την δική τους επιχείρηση, εφόσον το μεταπτυχιακό είναι οικονομικής κατεύθυνσης αναμενόταν οι θετικές απαντήσεις να ήταν περισσότερες. Το 40% απάντησε ότι γνωρίζει «Λίγο» και το 10% «Καθόλου», αντιθέτως το 28% γνωρίζει «Αρκετά», το 12% και το 10% γνωρίζει «Πολύ» και 10% «Πάρα πολύ» αντίστοιχα.

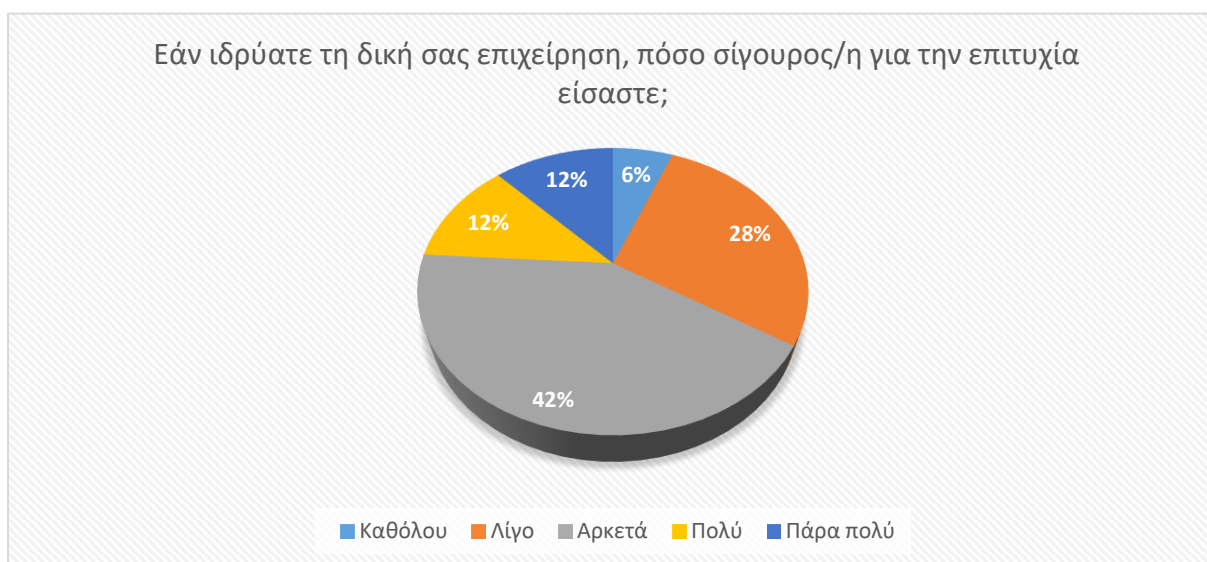
Σχήμα 3.7: Διάγραμμα για την γνώση ίδρυσης μιας επιχείρησης

Αμέσως επόμενη ερώτηση ήταν πόσο δύσκολο νομίζουν ότι θα ήταν να ιδρύσουν τη δική τους επιχείρηση. Παρότι το 50% απάντησε θετικά στην ερώτηση αν γνωρίζουν τις λεπτομέρειες για να ιδρύσουν μια επιχείρηση μόνο το 10% απάντησε ότι είναι «Λίγο» δύσκολο να ιδρύσουν τη δική τους επιχείρηση. Το 90% απάντησε θετικά στην ερώτηση, δηλαδή ότι είναι δύσκολο να ιδρύσουν μια επιχείρηση. Κάτι το οποίο είναι μια προκατάληψη αφού μόνο οι μισοί γνωρίζουν πώς να ιδρύσουν μια επιχείρηση και λειτουργεί αποθαρρυντικά για την νεανική επιχειρηματικότητα.

Σχήμα 3.8: Κατανομή δυσκολίας για την ίδρυση επιχείρησης

Αντιθέτως, οι απαντήσεις που λήφθηκαν για την σιγουριά της επιτυχία τους σε περίπτωση που ίδρυναν τη δική τους επιχείρηση δείχνουν ότι πιστεύουν στον εαυτό τους και τις δυνατότητες τους. Το 42% απάντησε «Αρκετά», το 12% απάντησε «Πολύ» και «Πάρα πολύ» αντίστοιχα. Το 28% ήταν «Λίγο» σίγουρο για την επιτυχία και μόλις το 6% «Καθόλου».

Σχήμα 3.9: Διάγραμμα για την εμπιστοσύνη του δυνητικού επιχειρηματία

3.2 Ανάλυση ερωτηματολογίου με το SPSS

Για να γίνει μια αποτύπωση της εικόνας με τις ηλικίες των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα, έγινε υπολογισμός του μέσου όρου και τις τυπικής απόκλισης στο δείγμα. Ακόμα, μια μεταβλητή που παρουσιάζει εξίσου μια σημαντικότητα στην έρευνα είναι κατά πόσο το δείγμα έχει σκεφτεί να ιδρύσει την δικιά του επιχείρηση.

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	M.O	Τυπική απόκλιση
Ηλικία:	50	22 – 23 ετών	30 ετών και άνω	24 – 25 ετών	,935
Έχετε ποτέ σκεφθεί να ιδρύσετε τη δική σας επιχείρηση;	50	Καθόλου	Πάρα πολύ	Αρκετά	,996
Valid N (listwise)	50				

Πίνακας 3.1 : Πλήθος, μέγιστη και ελάχιστη τιμή, μέσος όρος και τυπική απόκλιση των μεταβλητών στατιστικών στοιχείων

3.3.1 Στατιστική ανάλυση

Αρχικά θα παρουσιαστούν οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου που χρησιμοποιήθηκαν για την στατιστική ανάλυση, οι άξονες και οι ερωτήσεις που τους απαρτίζουν όπου δημιουργήθηκαν για την ομαδοποίηση των ερωτημάτων. Έπειτα, ακολουθεί η ανάλυση του δείκτη Cronbach's alpha, δηλαδή ο δείκτης εσωτερικής συνοχής μέσω του SPSS, ούτως ώστε να επαληθευθεί η αξιοπιστία της έρευνας, επίσης θα εξετασθεί και η ύπαρξη συσχέτισης μεταξύ των ομάδων του δείγματος με την ONE WAW ANOVA.

3.3.1.1 Ερωτήσεις και Άξονες του ερωτηματολογίου

Στο ερωτηματολόγιο που συμπληρώθηκε υπήρχαν 45 ερωτήσεις, εκ των οποίων οι 31 ερωτήσεις είναι της κλίμακας Likert όπου οι 9 πρώτες έχουν ως απάντηση *Καθόλου – Αίγιο – Αρκετά - Πάρα πολύ - Δεν ξέρω/Δεν απαντώ* ενώ οι υπόλοιπες *Διαφωνώ απόλυτα - Διαφωνώ - Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ - Συμφωνώ - Συμφωνώ απόλυτα - Δεν ξέρω /*

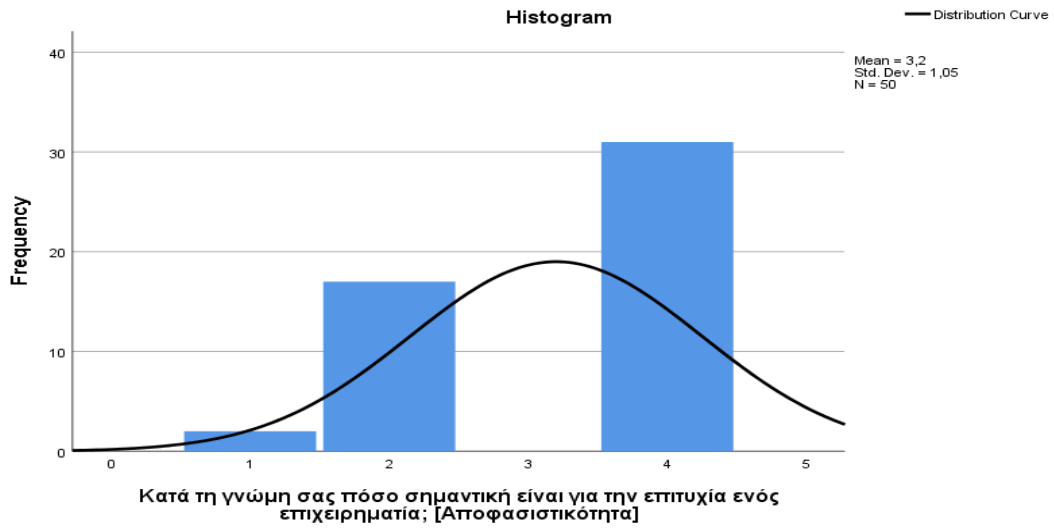
Δεν απαντώ. Οι οποίες κρατήθηκαν για την ανάλυση στο SPSS. Τα εμπόδια της νεανικής επιχειρηματικότητας περιγράφονται από τις 31 ερωτήσεις. Οι οποίες ακολουθούν παρακάτω.

	<i>Ερωτήσεις</i>
1	Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; (Αποφασιστικότητα)
2	Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; (Τιμιότητα)
3	Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; (Εξυπνάδα / Ευστροφία)
4	Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; (Ενθουσιασμός)
5	Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; (Ανάληψη κινδύνων)
6	Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; (Να είναι αδίστακτος)
7	Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; (Υπαρξη οράματος)
8	Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; (Ευελιξία)
9	Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; (Δημιουργικότητα)
10	Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή («Η επιχείρηση θα μου προσφέρει υψηλό εισόδημα»)
11	Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή («Η επιχείρηση θα μου προσφέρει σταθερό εισόδημα»)
12	Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή («Η επιχείρηση θα μου προσφέρει κοινωνική καταξίωση»)
13	Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή («Με την επιχείρηση θα αποδείξω την αξία μου»)
14	Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή («Είναι σημαντικό να έχω εγώ τον έλεγχο της δουλειάς μου»)
15	Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή («Με την επιχείρηση θα κάνω αυτό που απολαμβάνω»)
16	Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή («Με την επιχείρηση θα εφαρμόσω τις ιδέες μου»)
17	Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή («Με την επιχείρηση θα είμαι πιο ευέλικτος/η – θα ρυθμίζω τις ώρες και τις συνθήκες εργασίας μου»)

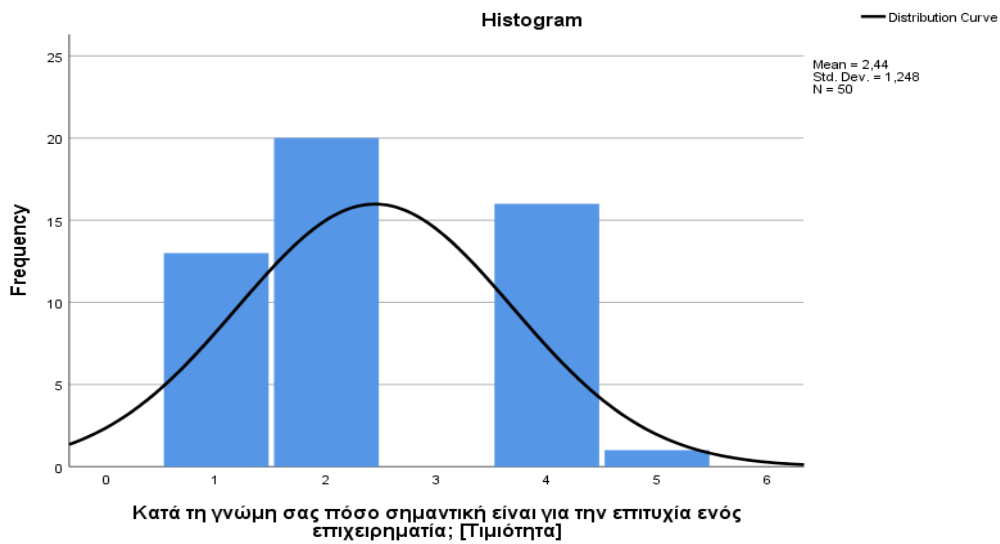
18	Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή («Με την επιχείρηση θα αξιοποιήσω τα προσόντα μου»)
19	Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... («Θα χρειαστώ μεγάλα κεφάλαια»)
20	Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... («Φοβάμαι τον κοινωνικό στιγματισμό σε περίπτωση αποτυχίας»)
21	Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... («Θα πρέπει να δουλεύω πολύ»)
22	Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... ("Δεν επιθυμώ την ανάληψη ρίσκου")
23	Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... ("Φοβάμαι την αποτυχία – δεν επιθυμώ να χάσω χρήματα")
24	Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... ("Δεν έχω την απαιτούμενη εκπαίδευση")
25	Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... ("Θα πρέπει να αντιμετωπίσω τους ανταγωνιστές")
26	Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... ("Θα πρέπει να αντιμετωπίσω τη γραφειοκρατία")
27	Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... ("Το οικονομικό περιβάλλον είναι ασταθές")
28	Για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης, θα θέλατε υποστήριξη... (στο σχεδιασμό της επιχείρησης;)
29	Για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης, θα θέλατε υποστήριξη... (σε σχέση με τη λειτουργία της επιχείρησης;)
30	Για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης, θα θέλατε υποστήριξη... (στην εξεύρεση του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού;)
31	Για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης, θα θέλατε υποστήριξη... (στην εξεύρεση χρηματοδότησης;)

Πίνακας 3.2: Πίνακας ερωτήσεων του ερωτηματολογίου για την ανάλυση του SPSS.

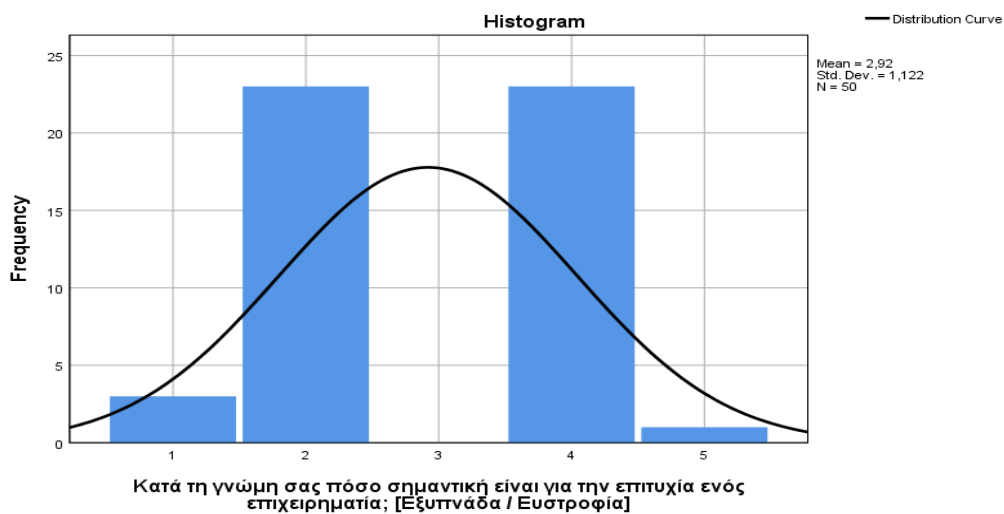
Εν συνεχεία, ακολουθούν τα διαγράμματα με το πλήθος των απαντήσεων, την τυπική απόκλιση και την μέση τιμή.

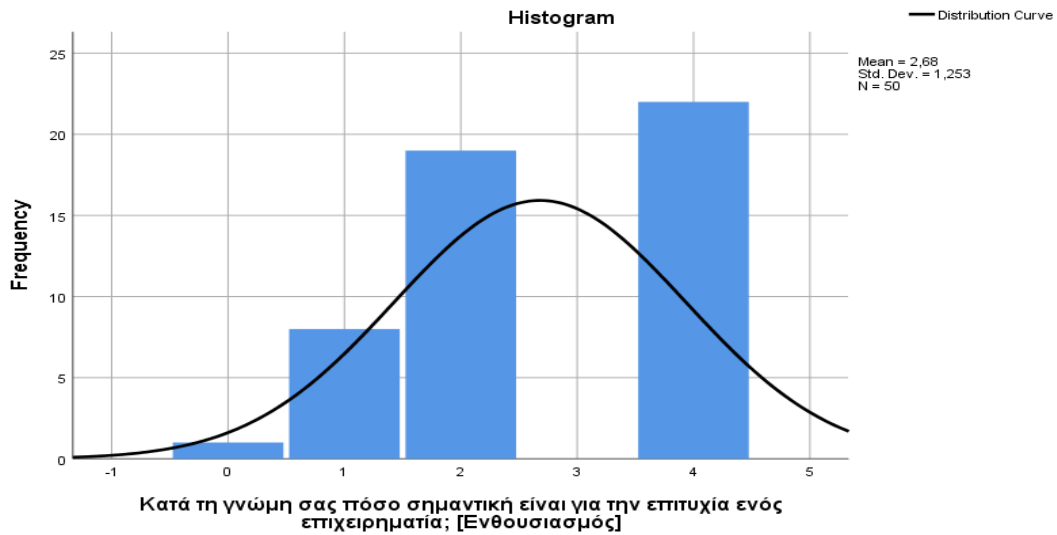
Ιστόγραμμα 3.1: Κατά πόσο σημαντική είναι η Αποφασιστικότητα

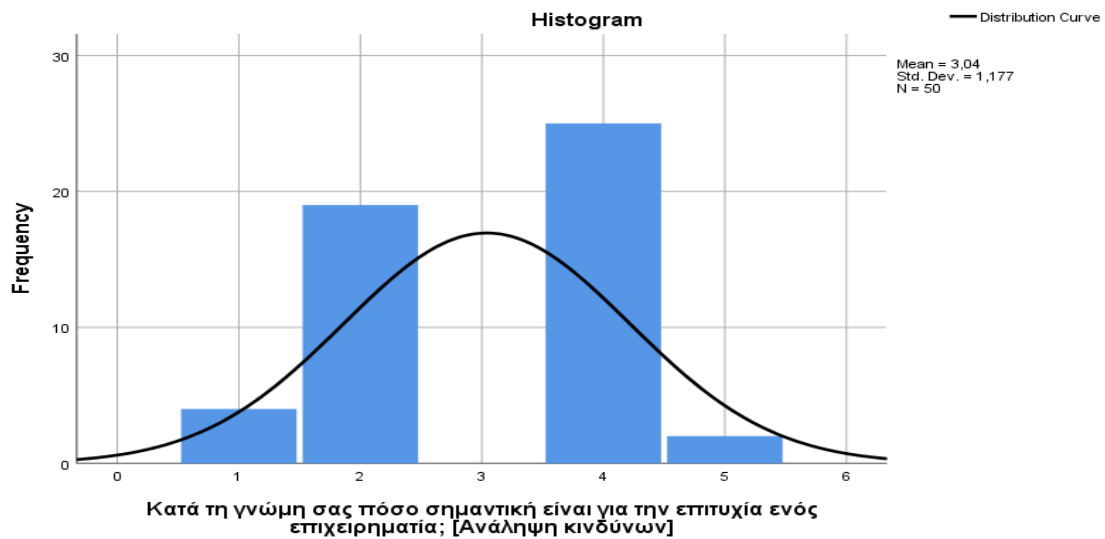
Ιστόγραμμα 3.2: Κατά πόσο σημαντική είναι Τιμιότητα

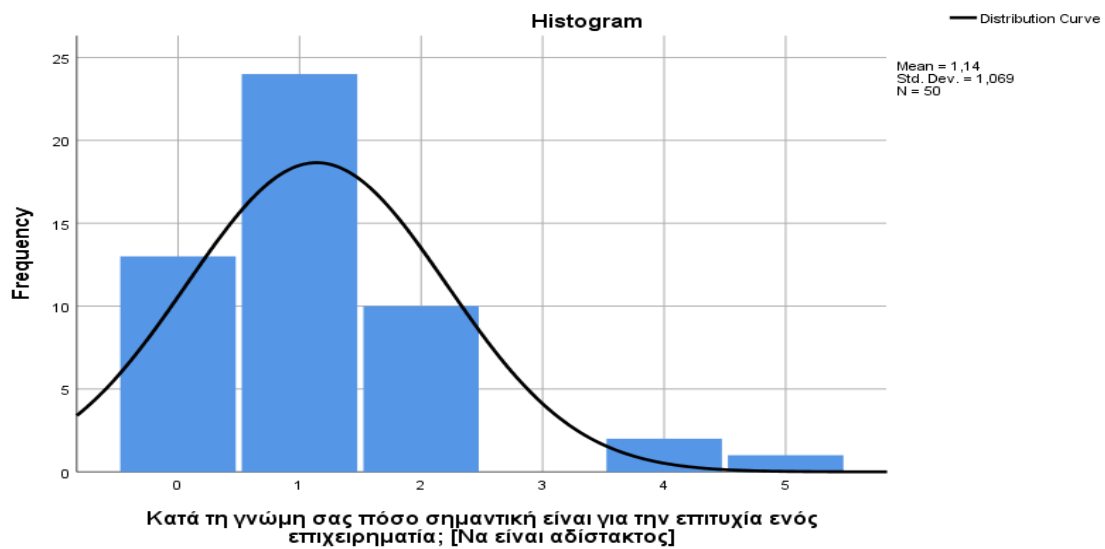
Ιστόγραμμα 3.3: Κατά πόσο σημαντική είναι Εξυπνάδα/Ευστροφία

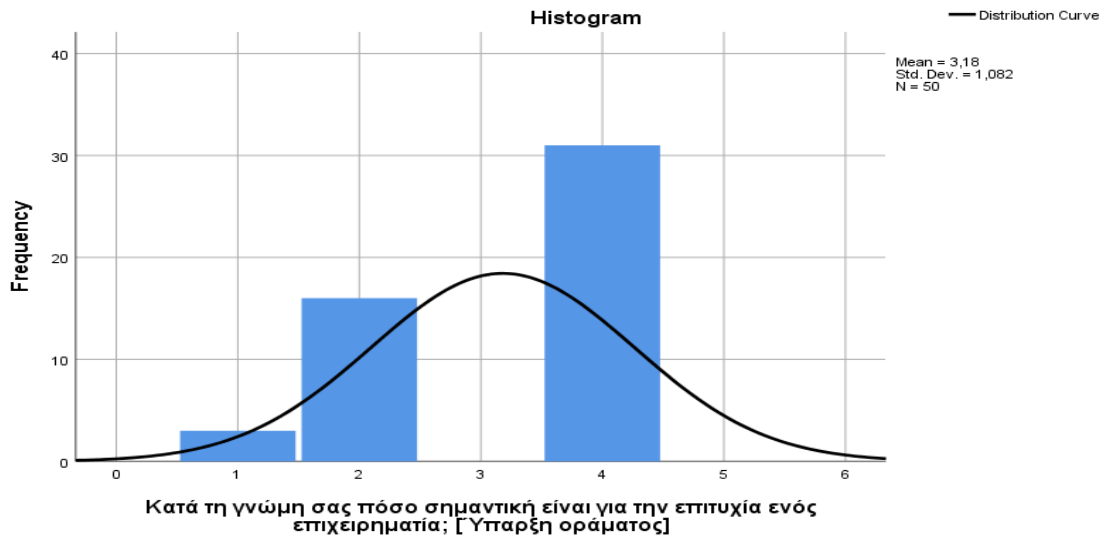
Ιστόγραμμα 3.4: Κατά πόσο σημαντική είναι ο Ενθουσιασμός

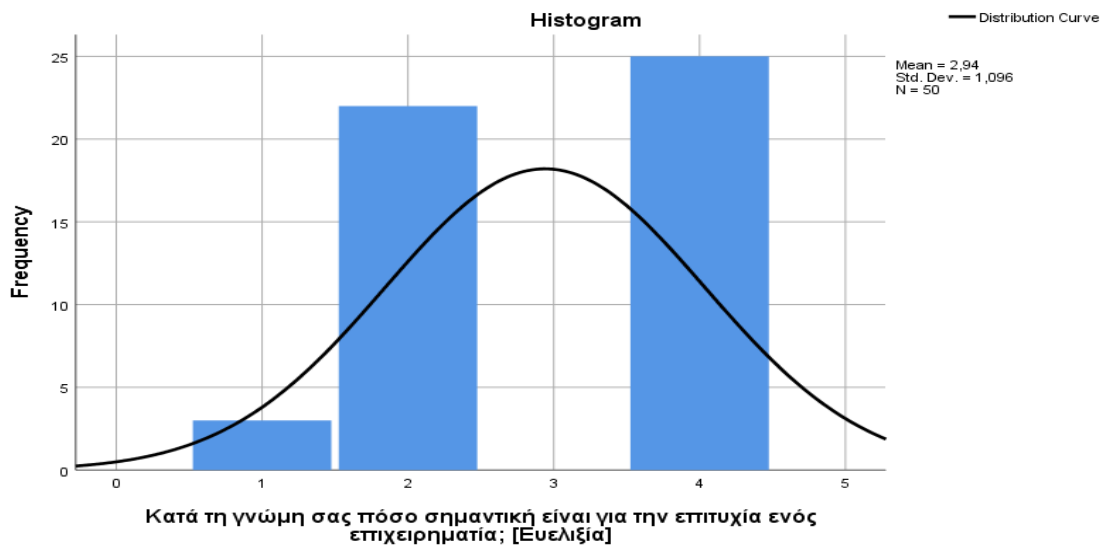
Ιστόγραμμα 3.5: Κατά πόσο σημαντική είναι η Ανάληψη κινδύνων

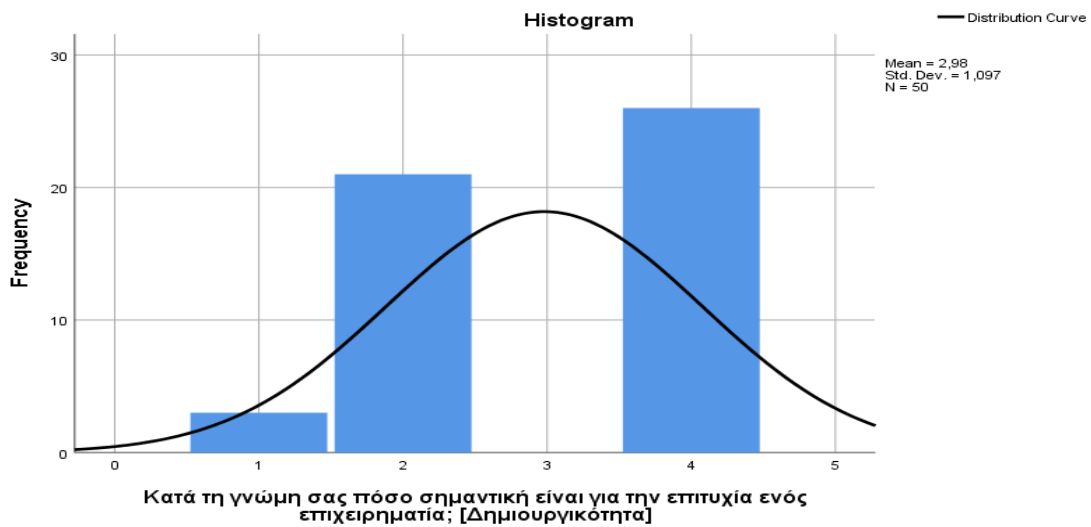
Ιστόγραμμα 3.6: Κατά πόσο σημαντική είναι να είσαι αδίστακτος

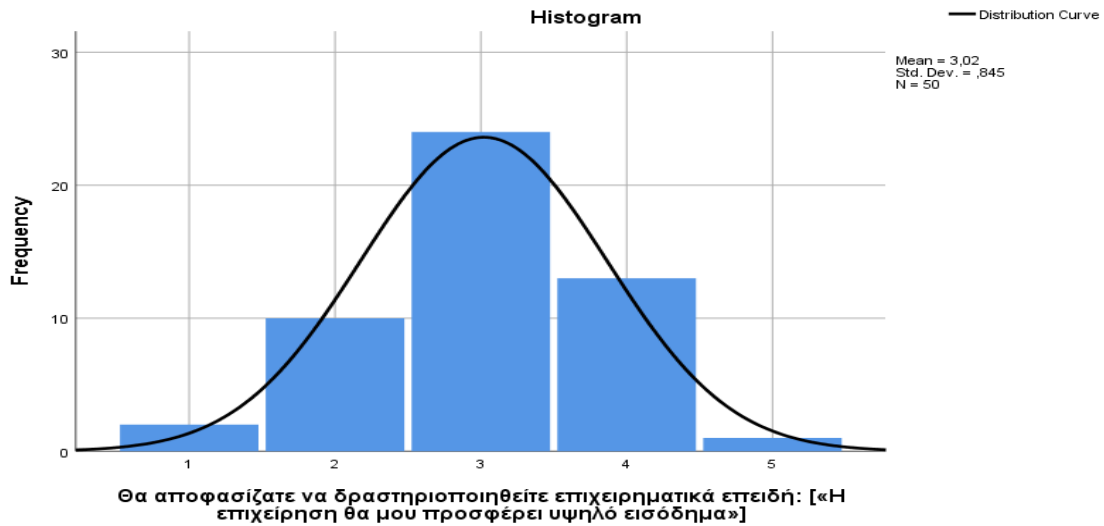
Ιστόγραμμα 3.7: Κατά πόσο σημαντική είναι η ύπαρξη οράματος

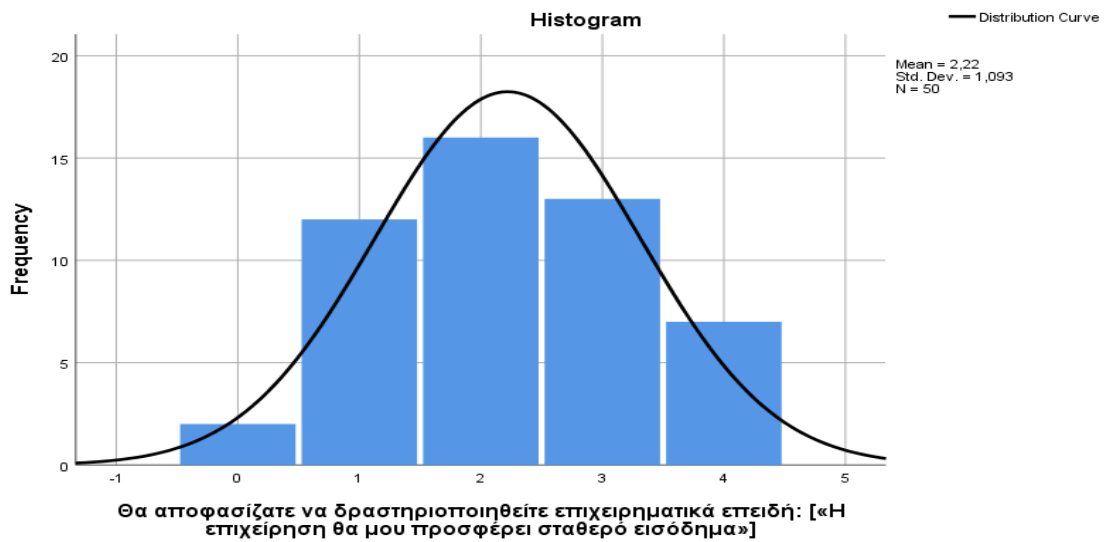
Ιστόγραμμα 3.8: Κατά πόσο σημαντική είναι η ευελιξία

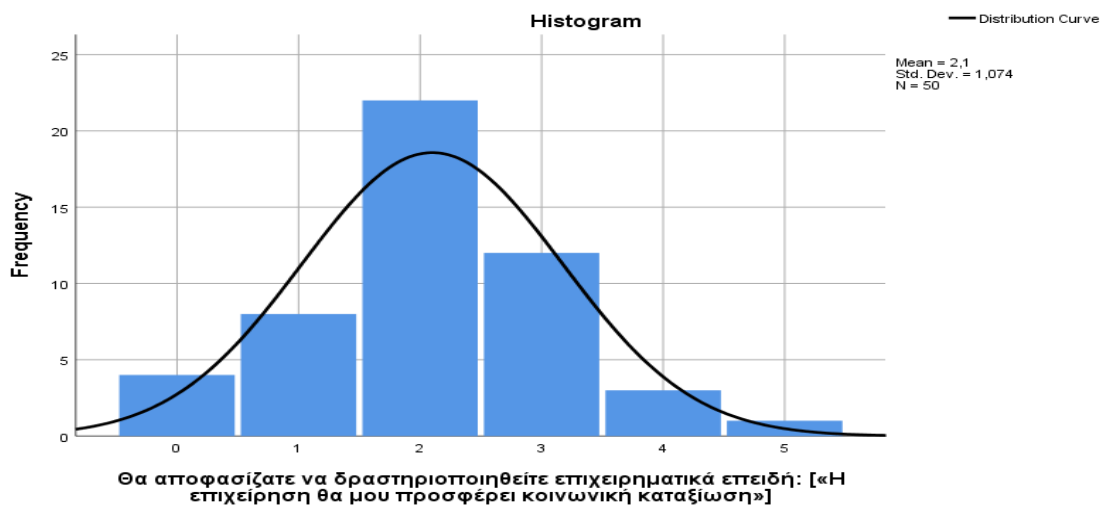
Ιστόγραμμα 3.9: Κατά πόσο σημαντική είναι η Δημιουργικότητα

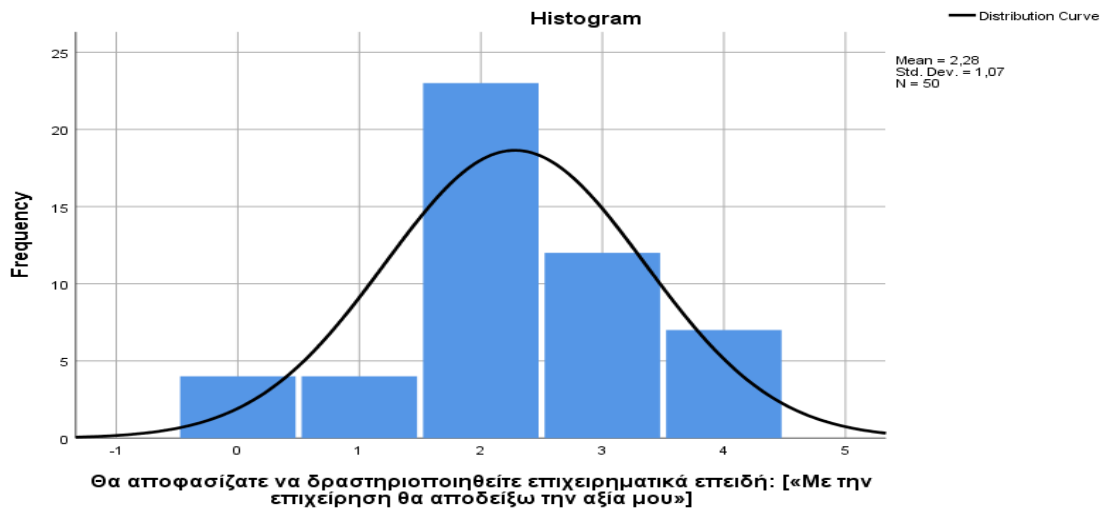
Ιστόγραμμα 3.10: Ενασχόληση με την επιχειρηματικότητα επειδή: Η επιχείρηση θα μου προσφέρει υψηλό εισόδημα`

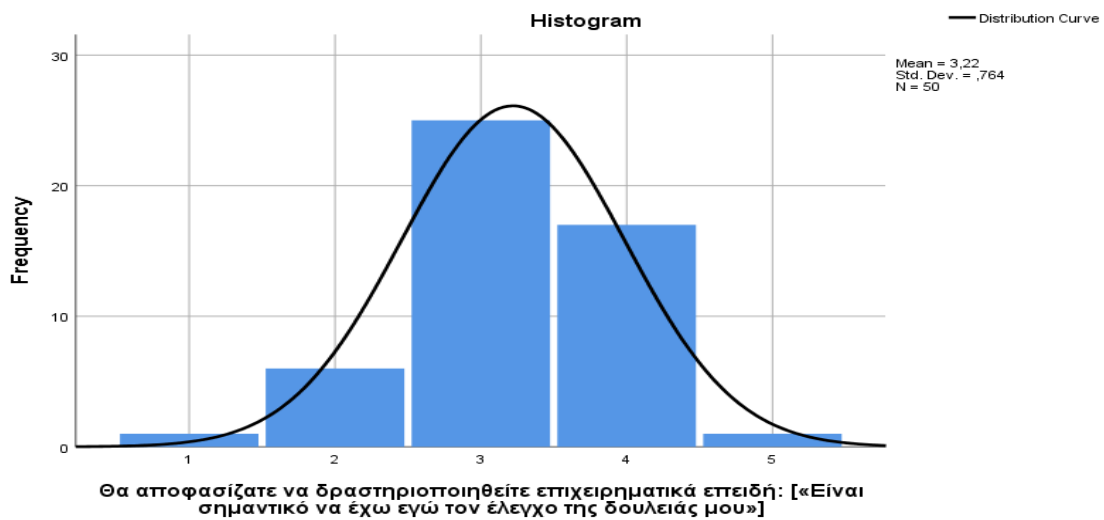
Ιστόγραμμα 3.11: Ενασχόληση με την επιχειρηματικότητα επειδή: Η επιχείρηση θα μου προσφέρει σταθερό εισόδημα.

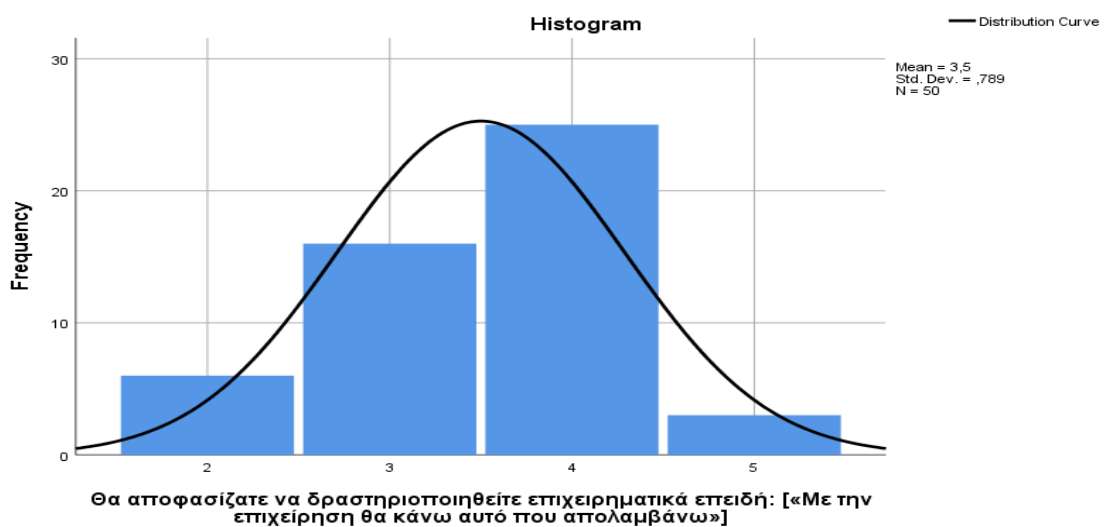
Ιστόγραμμα 3.12: Ενασχόληση με την επιχειρηματικότητα επειδή: Η επιχείρηση θα μου προσφέρει κοινωνική καταξίωση

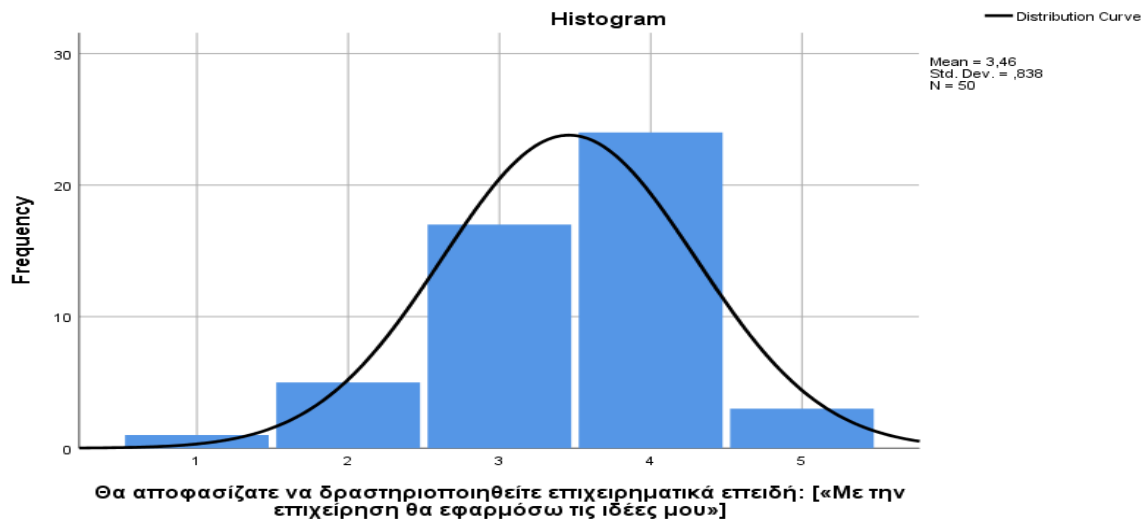
Ιστόγραμμα 3.13: Ενασχόληση με την επιχειρηματικότητα επειδή: Με την επιχείρηση θα αποδείξω την αξία μου

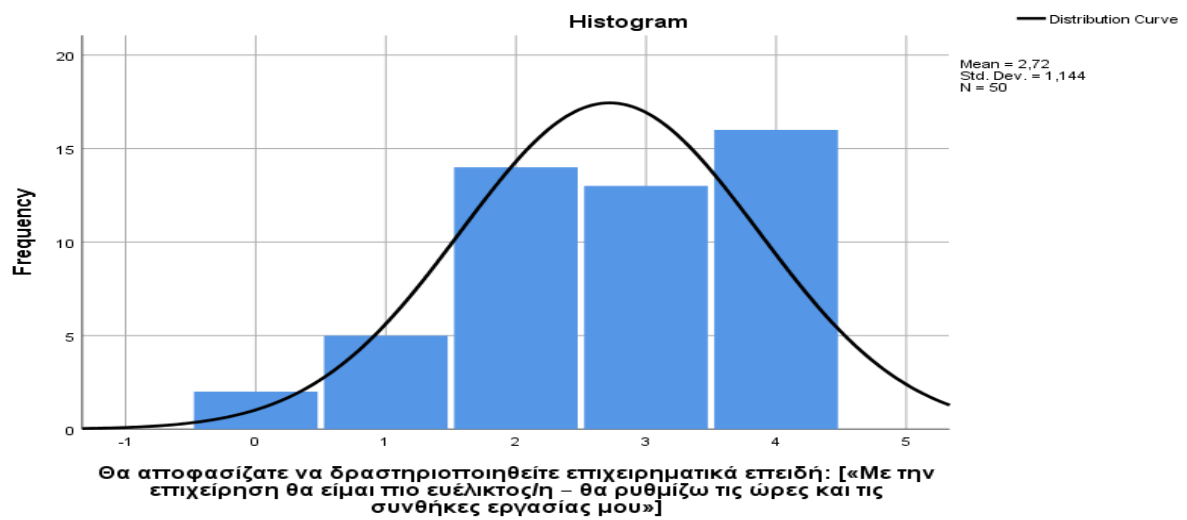
Ιστόγραμμα 3.14: Ενασχόληση με την επιχειρηματικότητα επειδή: Έλεγχος της δουλειάς μου

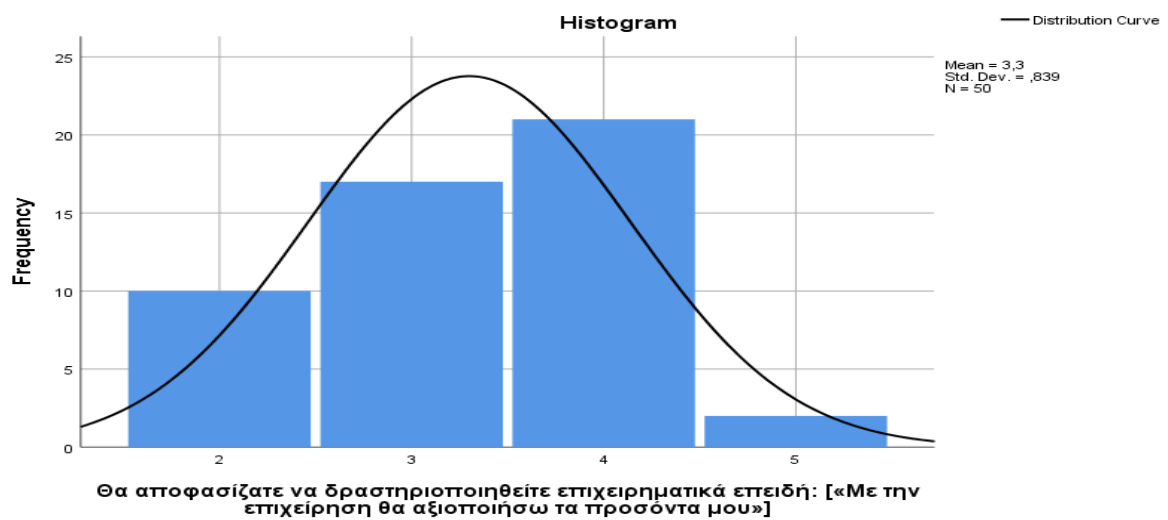
Ιστόγραμμα 3.15: Ενασχόληση με την επιχειρηματικότητα επειδή: Με την επιχείρηση θα κάνω αυτό που απολαμβάνω

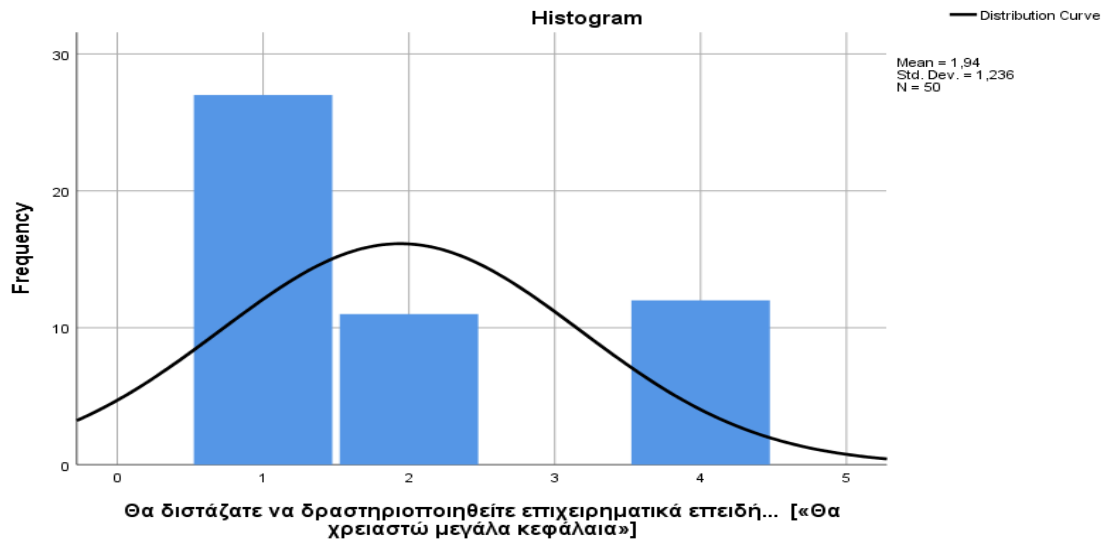
Ιστογράμμα 3.16: Ενασχόληση με την επιχειρηματικότητα επειδή: Με την επιχείρηση θα εφαρμοστούν οι ιδέες μου

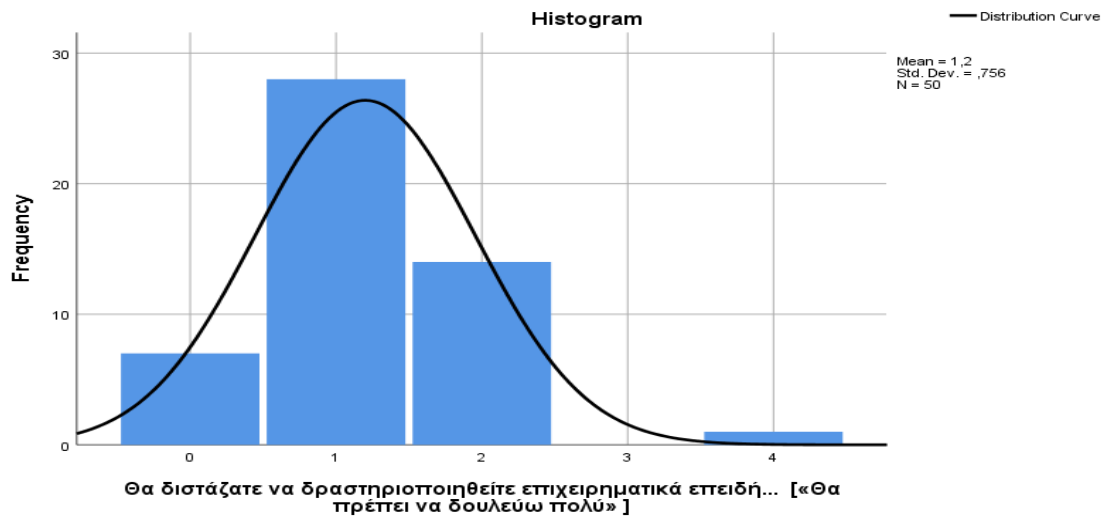
Ιστογράμμα 3.17: Ενασχόληση με την επιχειρηματικότητα επειδή: Με την επιχείρηση θα υπάρχει ευελιξία

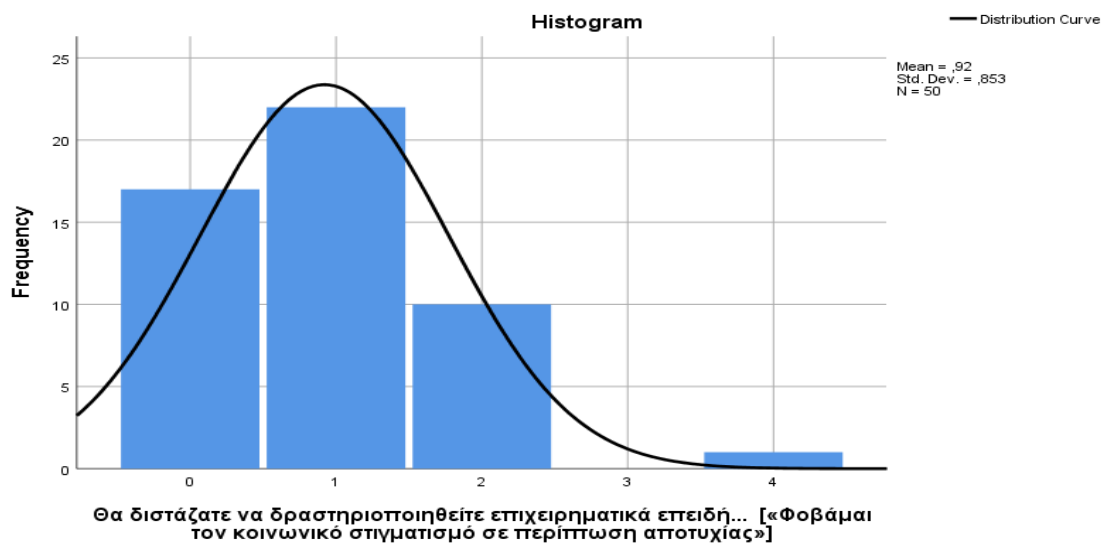
Ιστογράμμα 3.18: Ενασχόληση με την επιχειρηματικότητα επειδή: Θα αξιοποιηθούν τα προσόντα

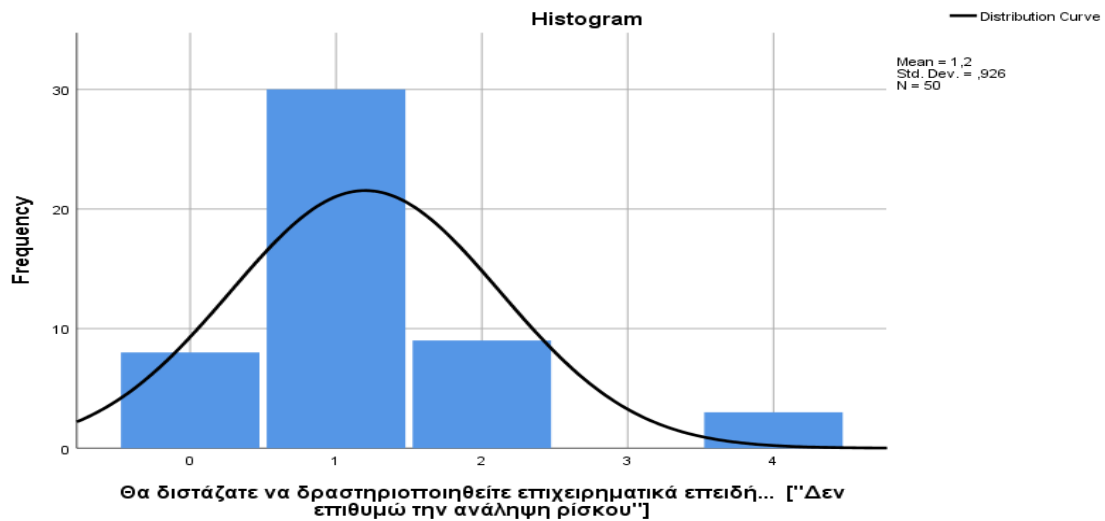
Ιστόγραμμα 3.19: Εμπόδια στην επιχειρηματικότητα ... Θα χρειαστούν μεγάλα κεφάλαια

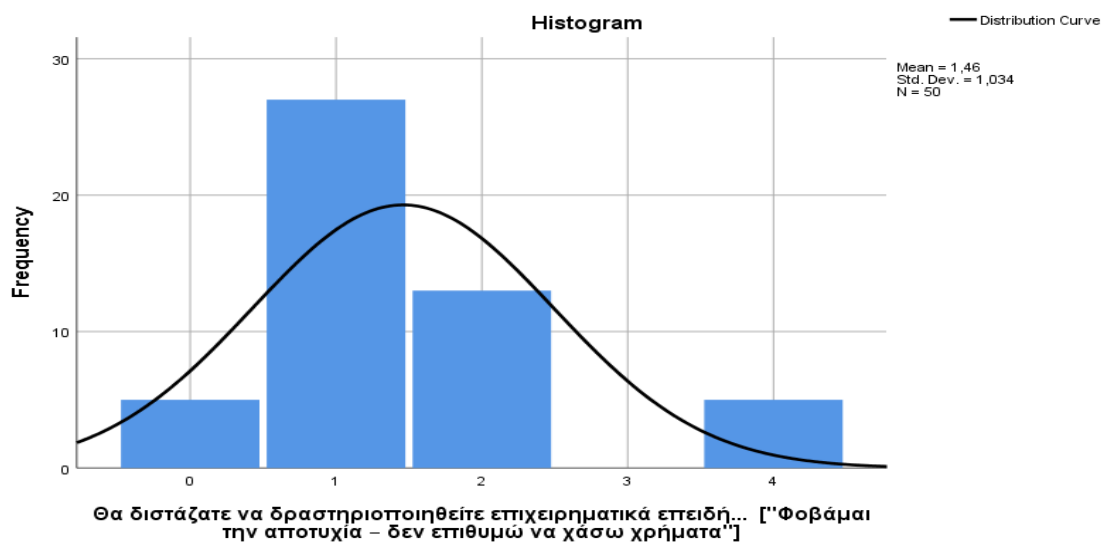
Ιστόγραμμα 3.20: Εμπόδια στην επιχειρηματικότητα ... Θα πρέπει να δουλέω πολύ

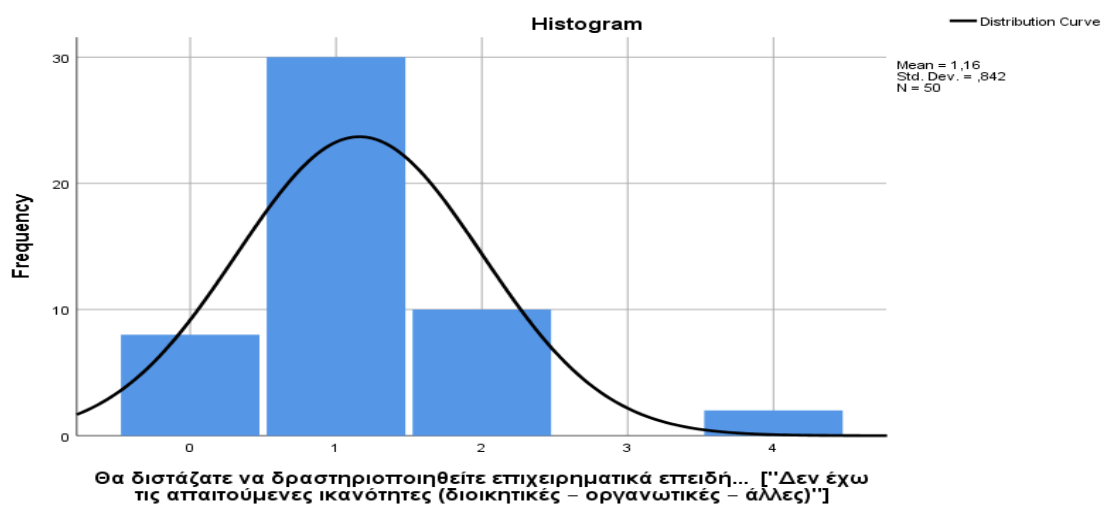
Ιστόγραμμα 3.21: Εμπόδια στην επιχειρηματικότητα ... Φοβάμαι τον κοινωνικό στιγματισμό

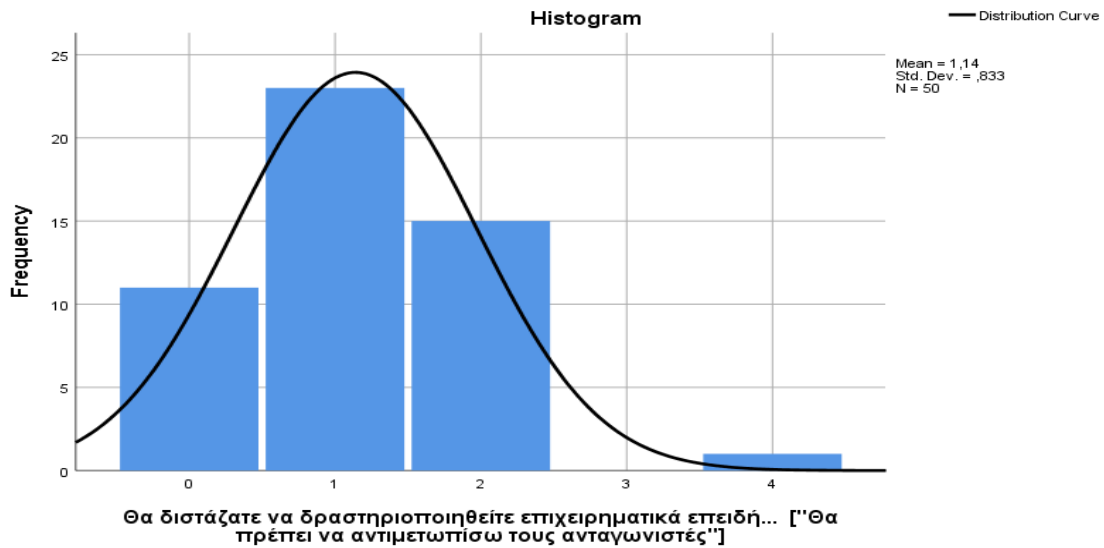
Ιστόγραμμα 3.22: Εμπόδια στην επιχειρηματικότητα ... Δεν επιθυμώ την ανάληψη ρίσκου

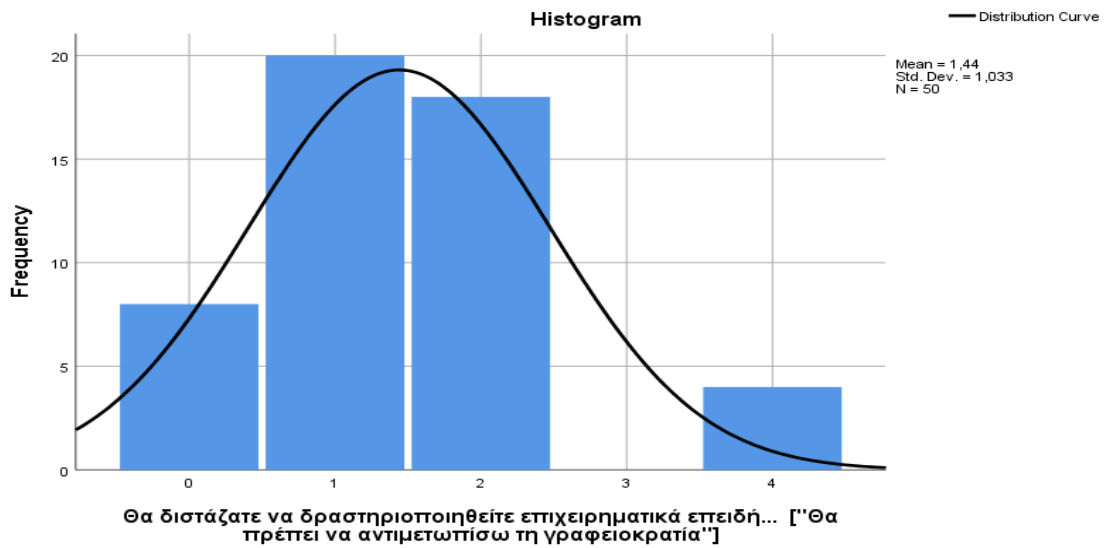
Ιστόγραμμα 3.23: Εμπόδια στην επιχειρηματικότητα ... Φοβάμαι την αποτυχία

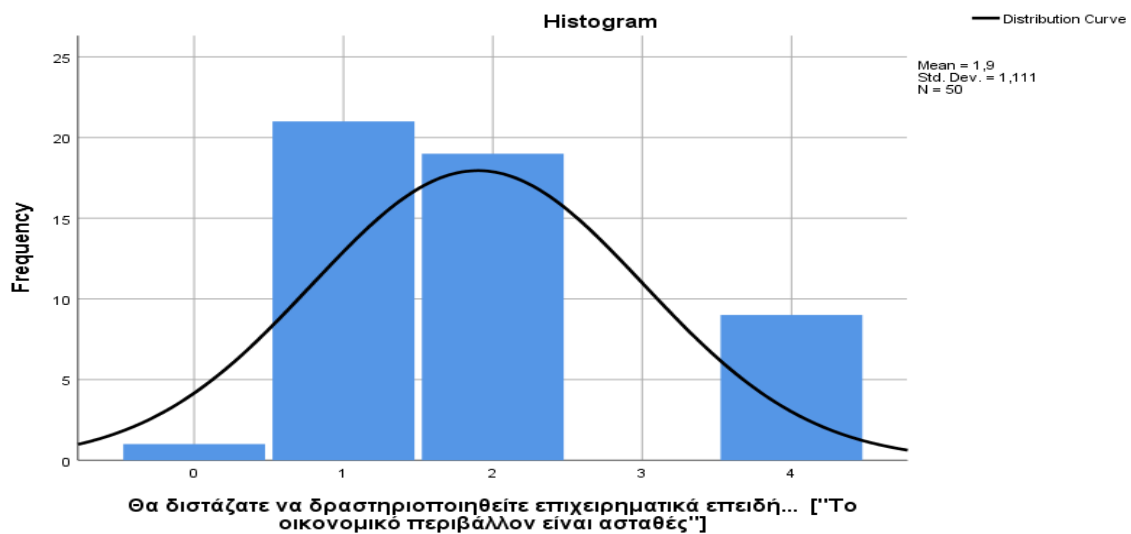
Ιστόγραμμα 3.24: Εμπόδια στην επιχειρηματικότητα ... Δεν έχω τις απαιτούμενες ικανότητες

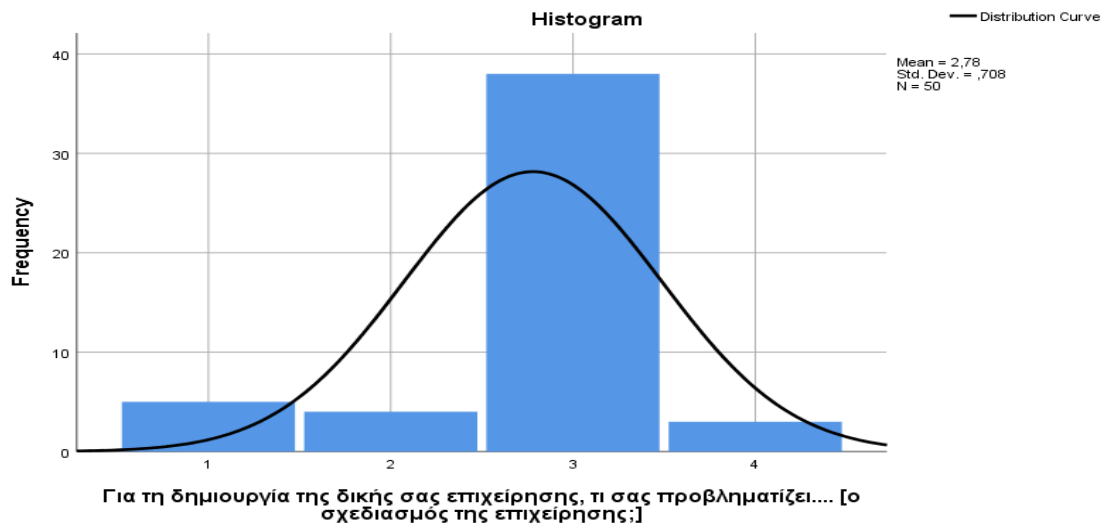
Ιστόγραμμα 3.25: Εμπόδια στην επιχειρηματικότητα ... θα πρέπει να αντιμετωπίσω τους ανταγωνιστές

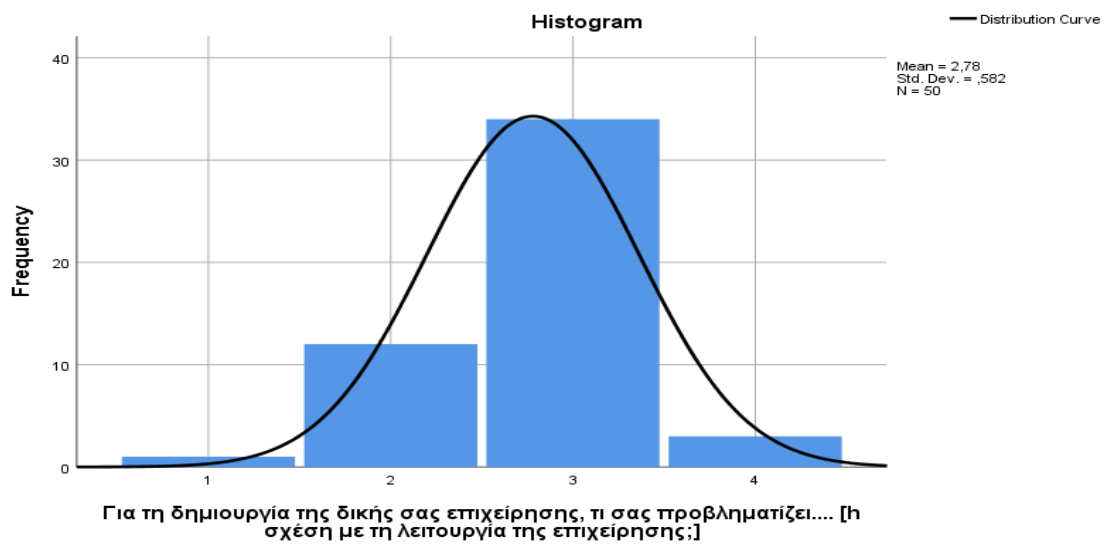
Ιστόγραμμα 3.26: Εμπόδια στην επιχειρηματικότητα ... Φοβάμαι τον κοινωνικό στιγματισμό

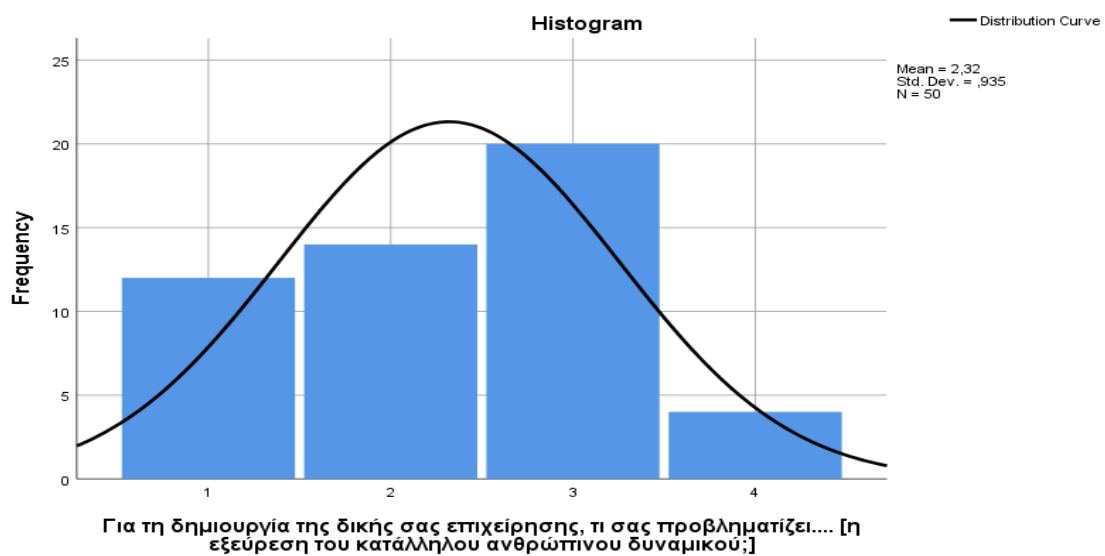
Ιστόγραμμα 3.27: Εμπόδια στην επιχειρηματικότητα... Το οικονομικό περιβάλλον είναι ασταθές

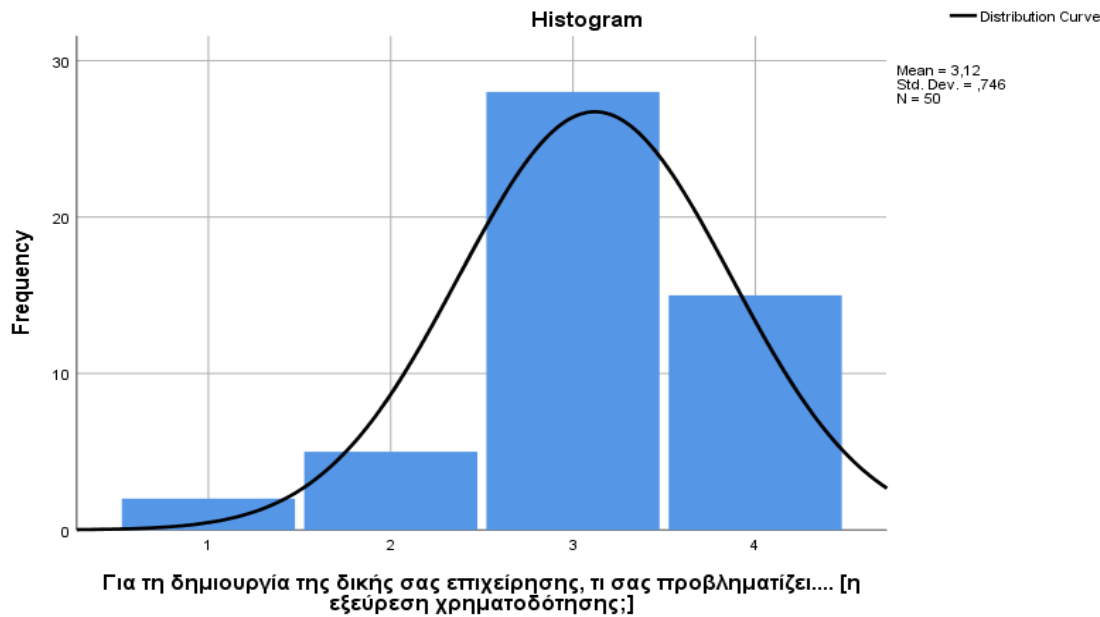
Ιστόγραμμα 3.28: Προβληματισμός για την δημιουργία επιχείρησης : Ο σχεδιασμός της επιχείρησης

Ιστόγραμμα 3.29: Προβληματισμός για την δημιουργία επιχείρησης : η σχέση με τη λειτουργία της επιχείρησης

Ιστόγραμμα 3.30: Προβληματισμός για την δημιουργία επιχείρησης : η εξεύρεσή του κατάλληλου ανθρ. δυναμικού

Ιστόγραμμα 3.31: Προβληματισμός για την δημιουργία επιχείρησης : η εξεύρεση χρηματοδότησης

Στα παραπάνω ιστογράμματα παρατηρείται πως η μέση τιμή των απαντήσεων είναι περίπου στην μέση των απαντήσεων. Επίσης, η τυπική απόκλιση είναι μεταξύ 1,4 και 4, δηλαδή δεν λαμβάνουμε υπόψιν τις ακραίες τιμές.

3.3.1.2 Άξονες του ερωτηματολογίου

Έπειτα, πραγματοποιήθηκε ομαδοποίηση των 31 ερωτήσεων που είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθούν 4 άξονες που στόχο έχουν να απεικονιστούν συνολικά οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου σε σχέση με την έρευνα.

1^{ος} Άξονας: Τα χαρακτηριστικά του επιχειρηματία. Ο συγκεκριμένος άξονας εμπεριέχει τις 9 ερωτήσεις που έχουν σχέση με το κατά πόσο σημαντικά για την επιτυχία είναι κάποια κοινά χαρακτηριστικά που έχουν οι επιχειρηματίες.

- Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; (Αποφασιστικότητα).
- Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; (Τιμιότητα)
- Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; (Εξυπνάδα / Ευστροφία)

- Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; (Ενθουσιασμός)
- Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; (Ανάληψη κινδύνων)
- Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; (Να είναι αδίστακτος)
- Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; (Υπαρξη οράματος)
- Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; (Ευελιξία)
- Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; (Δημιουργικότητα)

2^{ος} Άξονας: Λόγοι ενασχόλησης με την επιχειρηματικότητα. Εμπεριέχει τους λόγους που ένας νέος θέλει να ξεκινήσει την δικιά του επιχειρηματική δραστηριότητα. Ως στόχο έχουμε να προσδιορίσουμε για ποιους λόγους γίνονται επιχειρηματίες οι νέοι.

- Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή («Η επιχείρηση θα μου προσφέρει υψηλό εισόδημα»)
- Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή («Η επιχείρηση θα μου προσφέρει σταθερό εισόδημα»)
- Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή («Η επιχείρηση θα μου προσφέρει κοινωνική καταξίωση»)
- Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή («Με την επιχείρηση θα αποδείξω την αξία μου»)
- Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή («Είναι σημαντικό να έχω εγώ τον έλεγχο της δουλειάς μου»)
- Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή («Με την επιχείρηση θα κάνω αυτό που απολαμβάνω»)
- Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή («Με την επιχείρηση θα εφαρμόσω τις ιδέες μου»)
- Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή («Με την επιχείρηση θα είμαι πιο ευέλικτος/η – θα ρυθμίζω τις ώρες και τις συνθήκες εργασίας μου»)
- Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή («Με την επιχείρηση θα αξιοποιήσω τα προσόντα μου»)

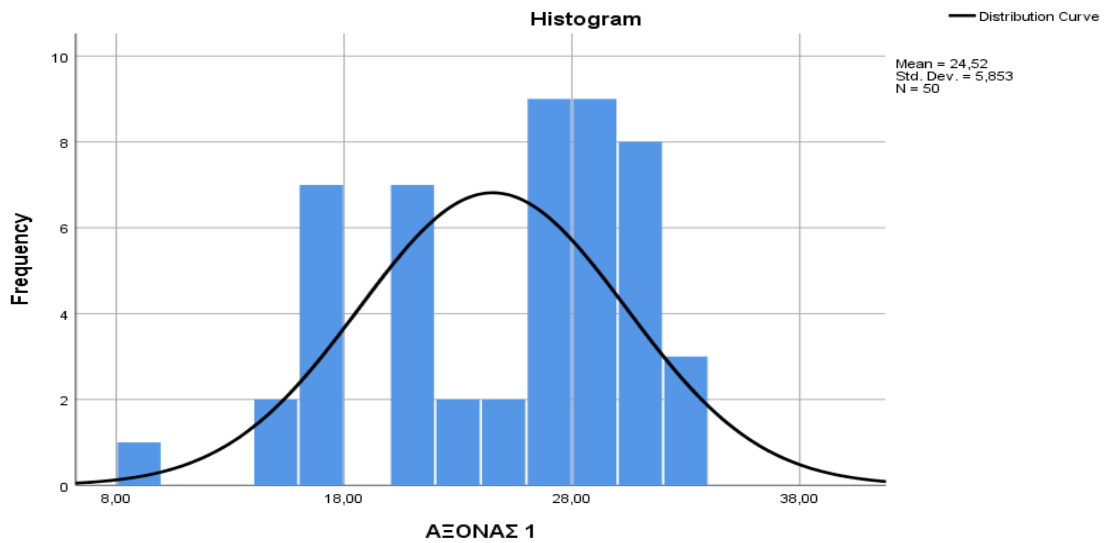
3^{ος} Άξονας: Εμπόδια στην επιχειρηματικότητα. Εμπεριέχει της σημαντικότερες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου καθώς παρουσιάζει τα εμπόδια της επιχειρηματικότητας. Στόχος των ερωτήσεων είναι να παρουσιαστούν για ποιους λόγους διστάζουν οι νέοι να εισέλθουν στην επιχειρηματικότητα.

- Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... («Θα χρειαστώ μεγάλα κεφάλαια»)
- Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... («Φοβάμαι τον κοινωνικό στιγματισμό σε περίπτωση αποτυχίας»)
- Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... ("Δεν επιθυμώ την ανάληψη ρίσκου")
- Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... ("Φοβάμαι την αποτυχία – δεν επιθυμώ να χάσω χρήματα")
- Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... ("Δεν έχω την απαιτούμενη εκπαίδευση")
- Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... ("Θα πρέπει να αντιμετωπίσω τους ανταγωνιστές")
- Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... ("Θα πρέπει να αντιμετωπίσω τη γραφειοκρατία")
- Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... ("Το οικονομικό περιβάλλον είναι ασταθές")

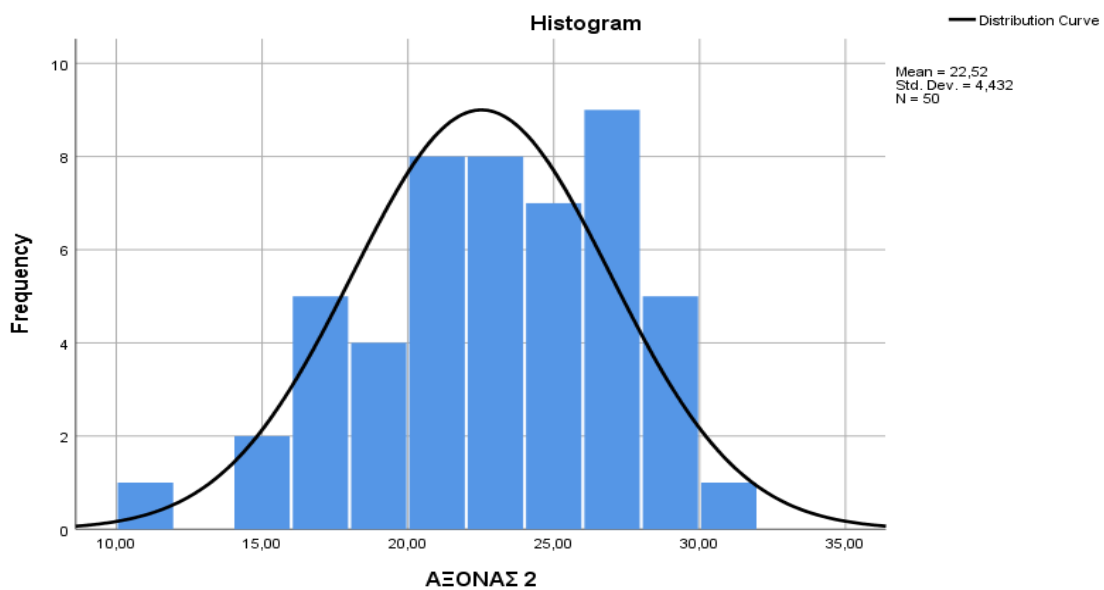
4^{ος} Άξονας: Βοήθεια στην δημιουργία της επιχείρησης. Εμπεριέχει τις ερωτήσεις που προσδιορίζουν τις ανάγκες για υποστήριξη του επιχειρηματία. Κυρίως στόχος είναι να παρουσιαστούν σε ποιο στάδιο χρειάζεται υποστήριξη ο νέος επιχειρηματίας.

- Για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης, θα θέλατε υποστήριξη... (στο σχεδιασμό της επιχείρησης;)
- Για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης, θα θέλατε υποστήριξη... (σε σχέση με τη λειτουργία της επιχείρησης;)
- Για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης, θα θέλατε υποστήριξη... (στην εξεύρεση του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού;)
- Για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης, θα θέλατε υποστήριξη... (στην εξεύρεση χρηματοδότησης;)

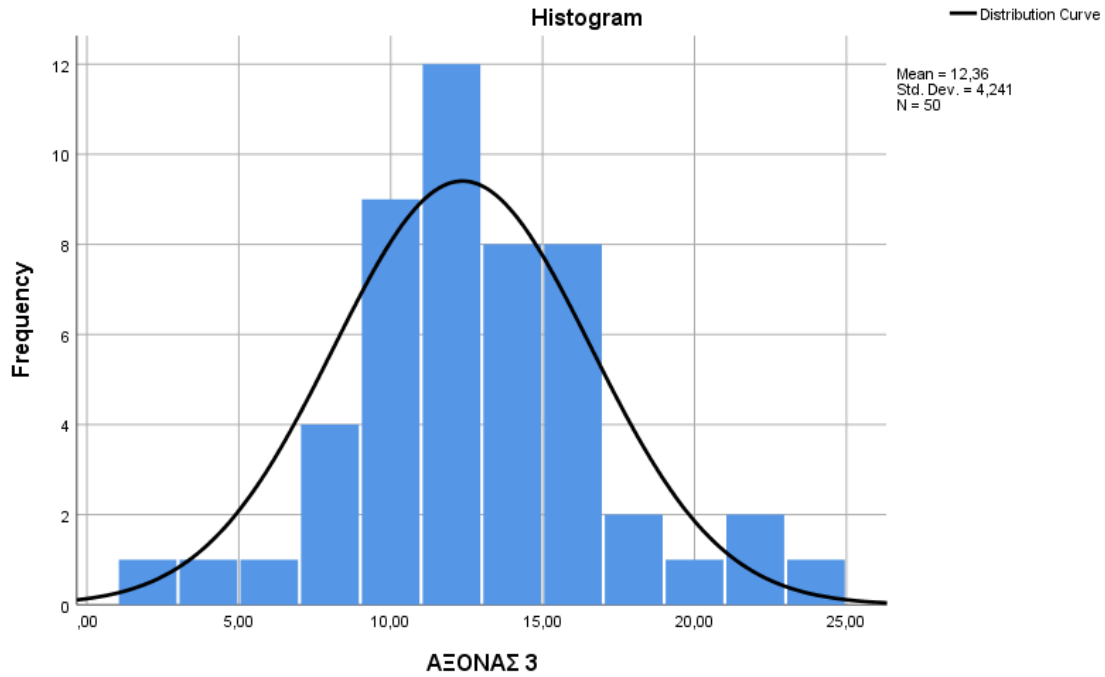
Στην συνέχεια παρουσιάζονται τα διαγράμματα που περιέχουν όλες τις απαντήσεις των ερωτήσεων που προαναφέραμε, με το σύνολο της μέσης τιμής, το σύνολο των απαντήσεων και την τυπική απόκλιση.

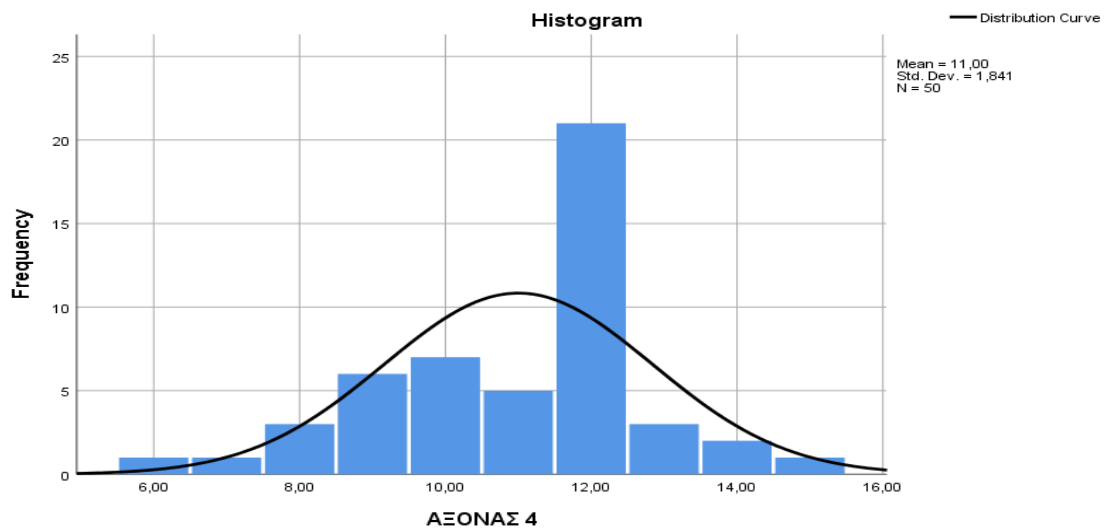
Ιστόγραμμα 3.32: Απαντήσεις άξονα για τα χαρακτηριστικά του επιχειρηματία.

Ιστόγραμμα 3.33: Απαντήσεις άξονα για τους λόγους ενασχόλησης με την επιχειρηματικότητα..

Ιστόγραμμα 3.34: Απαντήσεις άξονα για τα εμπόδια στην επιχειρηματικότητα..

Ιστόγραμμα 3.36: Απαντήσεις άξονα για την βοήθεια στην δημιουργία της επιχείρησης.

3.3.2 Ανάλυση αξιοπιστίας

Σκοπός της ανάλυσης αξιοπιστίας, είναι να εξετάσει την αξιοπιστία μιας κλίμακας που εμπεριέχει δύο ή και περισσότερες ερωτήσεις. Το ερωτηματολόγιο θεωρείται αξιόπιστο όταν

έχουν μεγάλη συνοχή οι ερωτήσεις τις κλίμακας. Ο δείκτης Cronbach alpha χρησιμοποιείται κατά κόρον και είναι ο πιο διαδεδομένος συντελεστής αξιοπιστίας, ο δείκτης παίρνει τιμές από -1 έως 1. Επίσης, είναι ένα μέτρο εσωτερικής συνέπειας, δηλαδή πόσο στενά σχετίζεται ένα σύνολο στοιχείων ως ομάδα. Θεωρείται ως μέτρο αξιοπιστίας κλίμακας και από τεχνικής απόψεως, ο Cronbach's alpha δεν είναι στατιστικός έλεγχος αλλά είναι συντελεστής αξιοπιστίας. (Παπαϊωάννου και Ζουρμπάνος,2014)

Στον πίνακα τιμών του Cronbach's alpha παρατηρούμε τα αποτελέσματα αξιοπιστίας ανάλογα με τις τιμές που λαμβάνουμε.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΙΜΩΝ CRONBACH'S ALPHA	
Τιμές συντελεστή	Αποτέλεσμα Αξιοπιστίας
<0,5	Μη αποδεκτή
0,5-0,59	Φτωχή
0,6-0,69	Αμφισβητήσιμη
0,7-0,79	Αποδεκτή
0,8-0,89	Καλή
0,9-0,94	Άριστη

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης αξιοπιστίας είναι τα παρακάτω:

Reliability Statistics

Cronbach's	
Alpha	N of Items
,744	9

Item-Total Statistics

	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; [Αποφασιστικότητα]	,681
Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; [Τιμότητα]	,744
Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; [Εξυπνάδα / Ευστροφία]	,695
Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; [Ενθουσιασμός]	,732

Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; [Ανάληψη κινδύνων]	,738
Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; [Να είναι αδίστακτος]	,783
Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; [Υπαρξη οράματος]	,687
Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; [Ευελξία]	,703
Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; [Δημιουργικότητα]	,707

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,743	9

Item-Total Statistics

	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή: [«Η επιχείρηση θα μου προσφέρει υψηλό εισόδημα»]	,738
Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή: [«Η επιχείρηση θα μου προσφέρει σταθερό εισόδημα»]	,771
Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή: [«Η επιχείρηση θα μου προσφέρει κοινωνική καταξίωση»]	,696
Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή: [«Με την επιχείρηση θα αποδείξω την αξία μου»]	,714
Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή: [«Είναι σημαντικό να έχω εγώ τον έλεγχο της δουλειάς μου»]	,707
Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή: [«Με την επιχείρηση θα κάνω αυτό που απολαμβάνω»]	,705
Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή: [«Με την επιχείρηση θα εφαρμόσω τις ιδέες μου»]	,709
Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή: [«Με την επιχείρηση θα είμαι πιο ευέλικτος/η – θα ρυθμίζω τις ώρες και τις συνθήκες εργασίας μου»]	,714
Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή: [«Με την επιχείρηση θα αξιοποιήσω τα προσόντα μου»]	,711

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,596	9

Item - Total Statistics

	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... [«Θα χρειαστώ μεγάλα κεφάλαια»]	,628
Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... [«Θα πρέπει να δουλεύω πολύ»]	,570
Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... [«Φοβάμαι τον κοινωνικό στιγματισμό σε περίπτωση αποτυχίας»]	,552
Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... [«Δεν επιθυμώ την ανάληψη ρίσκου»]	,544
Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... [«Φοβάμαι την αποτυχία – δεν επιθυμώ να χάσω χρήματα»]	,484
Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... [«Δεν έχω τις απαιτούμενες ικανότητες (διοικητικές – οργανωτικές – άλλες)»]	,611
Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... [«Θα πρέπει να αντιμετωπίσω τους ανταγωνιστές»]	,526
Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... [«Θα πρέπει να αντιμετωπίσω τη γραφειοκρατία»]	,525
Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... [«Το οικονομικό περιβάλλον είναι ασταθές»]	,636

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,439	4

Item-Total Statistics

	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης, τι σας προβληματίζει.... [ο σχεδιασμός της επιχείρησης;]	,364
Για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης, τι σας προβληματίζει.... [η σχέση με τη λειτουργία της επιχείρησης;]	,321
Για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης, τι σας προβληματίζει.... [η εξεύρεση του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού;]	,440
Για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης, τι σας προβληματίζει.... [η εξεύρεση χρηματοδότησης;]	,367

Έπειτα από την ανάλυση στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, προέκυψαν τα παραπάνω αποτελέσματα. Με αυτή την μεθοδολογία έγινε η μέτρηση για την εσωτερική σταθερότητα του τεστ.

Ύστερα από την ανάλυση βλέπουμε ότι η συνάφεια στις ερωτήσεις που έγινε η μέτρηση είναι κοινώς αποδεκτή στην πρώτη και στην δεύτερη σειρά ερωτήσεων ενώ στις άλλες δυο είναι μη αποδεκτή και αμφισβητήσιμη. Οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι το ερωτηματολόγιο και η έρευνα δεν είναι πλήρης αξιόπιστο.

3.3.3 Ανάλυση διακύμανσης κατά ένα παράγοντα (One way ANOVA)

Η ανάλυση διακύμανσης μιας κατεύθυνσης (One way ANOVA) την χρησιμοποιούμε για να γίνει εξέταση σε μια καταμέτρηση μεταξύ 3 ή και παραπάνω ομάδων διαφορετικές μεταξύ τους και να ερευνηθεί εάν έχουν διαφορές ανάμεσα τους. Τα όρια για να γίνει αποδεκτή η υπόθεση, όπου δεν υπάρχει διαφορά μεταξύ των 2 μεταβλητών, είναι αν η πιθανότητα να ξεπερνάει το 0,05 δηλαδή Sig. > 0.05, σε αντίθετη περίπτωση αποδεχόμαστε ότι υπάρχουν στατιστικές διαφορές μεταξύ των μεταβλητών δηλαδή Sig. <0.05.

Οι 4 εξαρτημένες μεταβλητές έχουν δημιουργηθεί από τους 4 άξονες των 31 ερωτήσεων ούτως ώστε να είναι ομαδοποιημένες οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου.

Όπως παραθέτουμε ακολούθως οι αναλύσεις για να ελέγξουμε αν υπάρχει δημιουργία σημαντικών διαφορών μεταξύ των εξαρτημένων μεταβλητών και τους πέντε ανεξάρτητους παράγοντες όπως είναι το φύλο των ερωτηθέντων, οι ηλικιακές ομάδες, το εκπαιδευτικό τους

επίπεδο, κατά πόσο επιθυμούν να εργασθούν σε μισθωτή εργασία και κατά πόσο επιθυμούν να εργασθούν ως ελεύθερος επαγγελματίας/επιχειρηματίας.

i) Ανάλυση με εξαρτημένη μεταβλητή το φύλο

ANOVA

		F	Sig.
Χαρακτηριστικά του επιχειρηματία	Between Groups	2,024	,161
Λόγοι για την έναρξη επιχείρησης	Between Groups	,102	,751
Εμπόδια επιχειρηματικότητας	Between Groups	,670	,417
Προβλήματα για την δημιουργία επιχείρησης	Between Groups	,023	,879

ii) Ανάλυση με εξαρτημένη μεταβλητή τις ηλικιακές ομάδες

ANOVA

		F	Sig.
Χαρακτηριστικά του επιχειρηματία	Between Groups	,694	,560
Λόγοι για την έναρξη επιχείρησης	Between Groups	,929	,434
Εμπόδια επιχειρηματικότητας	Between Groups	1,730	,174
Προβλήματα για την δημιουργία επιχείρησης	Between Groups	1,498	,228

iii) Ανάλυση με εξαρτημένη μεταβλητή το εκπαιδευτικό επίπεδο

ANOVA

		F	Sig.
Χαρακτηριστικά του επιχειρηματία	Between Groups	1,617	,198
Λόγοι για την έναρξη επιχείρησης	Between Groups	1,092	,362
Εμπόδια επιχειρηματικότητας	Between Groups	,493	,689
Προβλήματα για την δημιουργία επιχείρησης	Between Groups	,661	,580

iv) Ανάλυση με εξαρτημένη μεταβλητή με το κατά πόσο επιθυμούν να εργασθούν σε μισθωτή εργασία

ANOVA

		F	Sig.
Χαρακτηριστικά του επιχειρηματία	Between Groups	,714	,548
Λόγοι για την έναρξη επιχείρησης	Between Groups	,451	,718
Εμπόδια επιχειρηματικότητας	Between Groups	1,611	,200
Προβλήματα για την δημιουργία επιχείρησης	Between Groups	1,032	,387

v) Ανάλυση με εξαρτημένη μεταβλητή με το κατά πόσο επιθυμούν να εργασθούν ως ελεύθερος επαγγελματίας/επιχειρηματίας

ANOVA

		F	Sig.
Χαρακτηριστικά του επιχειρηματία	Between Groups	,610	,612
Λόγοι για την έναρξη επιχείρησης	Between Groups	1,786	,163
Εμπόδια επιχειρηματικότητας	Between Groups	2,782	,051
Προβλήματα για την δημιουργία επιχείρησης	Between Groups	1,535	,218

Από τα παραπάνω αποτελέσματα παρατηρούμε ότι δεν υπάρχουν διαφορές μεταξύ των εξαρτημένων μεταβλητών σε σχέση των πέντε ανεξάρτητων μεταβλητών. Από τον έλεγχο Levene για την ισότητα των διακυμάνσεων παρατηρούμε ότι $LS > 0.05$ για το σύνολο των παραγόντων, οπότε οι διακυμάνσεις ανάμεσα στις δυο ομάδες είναι σημαντικές ίσες.

3.3 Συζήτηση Αποτελεσμάτων

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα τις έρευνας τα 2 σημαντικότερα εμπόδια είναι ότι «θα χρειαστώ μεγάλα κεφάλαια» και «το οικονομικό περιβάλλον είναι ασταθές» και στην ερώτηση «Για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης, τι σας προβληματίζει» η εύρεση χρηματοδότησης είναι η απάντηση με το θετικότερο πρόσημο καθώς το 86% συμφώνησε, όπου συμπίπτει με το αποτέλεσμα τις έρευνας από του Ευρωβαρόμετρου (2012) και πιο συγκεκριμένα αναφέρει το «οικονομικό κλίμα» και «η έλλειψη οικονομικών πόρων». Σύμφωνα όμως με την αναφορά

που έγινε στις πηγές χρηματοδότησης των επιχειρήσεων υπάρχουν τρόποι για την άντληση κεφαλαίου είτε για να γίνει έναρξη της επιχείρησης είτε για επενδύσεις.

Ένα ακόμα εμπόδιο που εμφάνισε κατά την έρευνα ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι ο φόβος για την αποτυχία όπου ουδέτερη στάση κράτησε το 38% , θετικοί είναι το 34% και αρνητικοί το 52%, εν αντίθεσή σύμφωνα και με την έρευνα του IOBE (2015) - Φόβος αποτυχίας επιχειρηματιών αρχικών σταδίων (2003-2013) παρατηρούμε ότι ο φόβος είναι σε χαμηλά επίπεδα στην παρούσα έρευνα καθώς στην ερώτηση «*Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή....*» οι ερωτήσεις με το θετικότερο ποσοστό απαντήσεων είναι: 1) «Είναι σημαντικό να έχω εγώ τον έλεγχο της δουλειάς μου» , 2) «Με την επιχείρηση θα κάνω αυτό που απολαμβάνω» , 3) «Με την επιχείρηση θα εφαρμόσω τις ιδέες μου», 4) «Με την επιχείρηση θα αξιοποιήσω τα προσόντα μου», αυτό μας δείχνει ότι η επιθυμία για ενασχόληση με την επιχειρηματικότητα ξεπερνάει τον φόβο της αποτυχίας

Ακόμα ένα συμπέρασμα που εμφανίζεται από την έρευνα είναι ότι παρά το 50% που γνωρίζει πως να ιδρύσει μια επιχείρηση το 80% θεωρεί πως είναι δύσκολο να ιδρύσουν την δικιά τους επιχείρηση. Επίσης από την έρευνα που είχε διενεργηθεί από το GEM (2012) οι οποίες έχουν δείξει ότι άνω του 50% των επίδοξων επιχειρηματιών είναι απόφοιτοι Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης ή κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος και σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας καθώς οι ερωτηθέντες είναι τελειόφοιτοι μεταπτυχιακού διπλώματος και στην ερώτηση εάν είχαν σκεφθεί να ιδρύσουν τη δική τους επιχείρηση το 76% απάντησε θετικά, οπότε συμφωνούν οι 2 έρευνες.

Από την ολοκλήρωση της έρευνας και την εξαγωγή των αποτελεσμάτων από τις μεθόδους Cronbach's alpha και One Way Anova όπου έγινε διάκριση των διαφορών φύλου, ηλικίας, το εκπαιδευτικό επίπεδο , κατά πόσο επιθυμούν να εργασθούν σε μισθωτή εργασία και κατά πόσο επιθυμούν να εργασθούν ως ελεύθερος επαγγελματίας/επιχειρηματίας.

Στην πρώτη μεταβλητή το φύλο των ερωτηθέντων παρατηρείται ότι στους τέσσερις παράγοντες που έχουν δημιουργηθεί σε κανένα δεν υπάρχει κάποια διαφορά, δηλαδή και στους άντρες και στις γυναίκες τα χαρακτηριστικά του επιχειρηματία, λόγοι για την έναρξη επιχείρησης, εμπόδια επιχειρηματικότητας και τα προβλήματα για την δημιουργία επιχείρησης επιδρούν το ίδιο. Παρόμοια αποτελέσματα εξάγουμε και για τις άλλες 4 μεταβλητές καθώς μεταξύ των εξαρτημένων και των ανεξάρτητων μεταβλητών δεν υπάρχουν διαφορές.

Κεφάλαιο 4: Συμπεράσματα / Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Στην παρούσα διπλωματική το κεντρικό θέμα διερεύνησης και ανάλυσης ήταν τα εμπόδια της νεανικής επιχειρηματικότητας και για να εξέλθει ένα μετρήσιμο αποτέλεσμα μοιράστηκε στους 50 φοιτητές του μεταπτυχιακού τμήματος του Πανεπιστημίου Πειραιά. Δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση και στο θεωρητικό υπόβαθρο από προηγούμενες μελέτες αλλά και από την βιβλιογραφία. Ακόμη έγινε εξέταση σε παράγοντες που επηρεάζουν την νεανική επιχειρηματικότητα αλλά και σε αυτούς που την αποτρέπουν.

Συμπερασματικά, η επιχειρηματικότητα είναι ο κινητήριος μοχλός της οικονομίας, της εξέλιξης της τεχνολογίας αλλά και ενός από τους πιο σημαντικούς παράγοντες της βελτίωσης της ζωής του ανθρώπου σε ποιοτικό αλλά και σε βιοτικό επίπεδο την καινοτομία. Σημαντικό είναι να εντοπιστούν οι παράγοντες που εμποδίζουν τους νέους να ασχοληθούν με την επιχειρηματικότητα, παρότι είναι ένα διαδεδομένο πρόβλημα δεν υπάρχει κάποιο μοντέλο το οποίο να μετράει τα εμπόδια και να γίνεται μια προσέγγιση που να τα υπολογίζει συνολικά. Το μοντέλο που προέκυψε από την διπλωματική εργασία είχε στο επίκεντρο τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι νέοι και την θέληση για την ενασχόληση με την επιχειρηματικότητα.

Τα σημαντικότερα εμπόδια που προέκυψαν είναι η ανεύρεση του κεφαλαίου για την έναρξη της επιχείρησης, το οικονομικό περιβάλλον της Ελλάδος καθώς είναι ασταθές και προέρχεται από μια μεταβατική περίοδο από την έξοδο της από την οικονομική κρίση και ο σχεδιασμός της επιχείρησης. Έπειτα από τις μετρήσεις που διενεργήθηκαν καταλήξαμε στο αποτέλεσμα ότι δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στο φύλο, το πτυχίο αλλά και την ηλικία.

Υπάρχουν και περιορισμοί οι οποίοι προέκυψαν από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε και πρέπει να αναφερθούν. Ο αριθμός του δείγματος είναι 50 άτομα και προέρχονται όλοι από το ίδιο μεταπτυχιακό πρόγραμμα το οποίο είναι οικονομικής κατεύθυνσης. Επίσης, μέρος του δείγματος δεν έχει εργασθεί στο παρελθόν και πρέπει να ληφθεί υπόψιν καθώς δεν έχουν κάποια εργασιακή εμπειρία. Ακόμη, πρέπει να σημειωθεί πως η πόλη διαμονής του δείγματος είναι η Αθήνα και τα προάστια της.

Μια μελλοντική έρευνα ενδέχεται να απευθύνεται σε άτομα που είναι απόφοιτοι όχι μόνο από την τριτοβάθμια εκπαίδευση αλλά και την δευτεροβάθμια ούτως ώστε να έχει μεγαλύτερο εύρος εκπαίδευση του δείγματος, επίσης θα ήταν θεμιτό το συνολικό δείγμα να είναι άνω των 300 ατόμων για να υπάρχει καλύτερο στατιστικό αποτέλεσμα. Επιπρόσθετα, εκτός από τα εμπόδια που υπάρχουν για την νεανική επιχειρηματικότητα στην έρευνα, είναι δυνατόν να αναπτυχθούν και οι παράγοντες που δημιουργήσαν τα εμπόδια αλλά και τους τρόπους που θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν τα συγκεκριμένα εμπόδια.

Παράρτημα 1 : Ερωτηματολόγιο

1) Φύλο: *

- Άνδρας
- Γυναίκα

2) Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε: *

- 22 – 23 ετών
- 24 – 25 ετών
- 26 – 29 ετών
- 30 ετών και άνω

3) Παρακαλούμε κατατάξτε το αντικείμενο των σπουδών σας σε προπτυχιακό επίπεδο: *

- Πολυτεχνείο – Τεχνική Εκπαίδευση – Τεχνολογίες
- Οικονομία – Διοίκηση Επιχειρήσεων
- Ανθρωπιστικές Επιστήμες - Νομικά
- Θετικές Επιστήμες

4) Σε ποιου είδους πόλη μεγαλώσατε; *

- Μητροπολιτική ζώνη (με περισσότερους από 500.000 κατοίκους)
- Άλλη πόλη/αστικό κέντρο
- Αγροτική ζώνη

5 i) Κατά πόσο επιθυμείτε να εργασθείτε σε μισθωτή εργασία σε μεσοπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα αναλογιζόμενος/η όλα τα θετικά και αρνητικά, π.χ. οικονομικά, προσωπικά, κοινωνικά κ.α. (αξιολόγηση από 0-ελάχιστη έλξη έως 4-μέγιστη έλξη) *

0 1 2 3 4

5 ii) Κατά πόσο επιθυμείτε να εργασθείτε ως ελεύθερος επαγγελματίας/επιχειρηματίας σε μεσοπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα αναλογιζόμενος/η όλα τα θετικά και αρνητικά, π.χ. οικονομικά, προσωπικά, κοινωνικά κ.α. (αξιολόγηση από 0-ελάχιστη έλξη έως 4-μέγιστη έλξη) *

0 1 2 3 4

6) Έχετε ποτέ σκεφθεί να ιδρύσετε τη δική σας επιχείρηση; *

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα πολύ

7) Εκτιμήστε την πιθανότητα να ιδρύσετε τη δική σας επιχείρηση στα επόμενα πέντε (5) χρόνια; *

- Είναι απίθανο
- Μάλλον απίθανο
- Ούτε πιθανό ούτε απίθανο
- Μάλλον πιθανό
- Είναι πιθανό

8) Εκτιμήστε την πιθανότητα να ιδρύσετε τη δική σας επιχείρηση στα επόμενα δέκα (10) χρόνια; *

- Είναι απίθανο
- Μάλλον απίθανο
- Ούτε πιθανό ούτε απίθανο
- Μάλλον πιθανό
- Είναι πιθανό

9) Γνωρίζετε τις πρακτικές λεπτομέρειες για να ιδρύσετε τη δική σας επιχείρηση; *

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα πολύ

10) Πόσο δύσκολο νομίζετε ότι θα ήταν να ιδρύσετε τη δική σας επιχείρηση; *

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα πολύ

11) Εάν ιδρύατε τη δική σας επιχείρηση, πόσο σίγουρος/η για την επιτυχία είσαστε; *

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα πολύ

12) Εάν ιδρύατε την δική σας επιχείρηση ποια υποστήριξη θα θέλατε να λάβετε ; *

- Coaching - mentoring
- Δάνειο & επιχορήγηση
- Μαθήματα επιχειρηματικότητας

13) Κατά τη γνώμη σας πόσο σημαντική είναι για την επιτυχία ενός επιχειρηματία; *

Αποφασιστικότητα	<i>Καθόλου</i>	<i>Λίγο</i>	<i>Αρκετά</i>	<i>Πάρα πολύ</i>	<i>Δεν ξέρω/Δεν απαντώ</i>
Τιμότητα	<i>Καθόλου</i>	<i>Λίγο</i>	<i>Αρκετά</i>	<i>Πάρα πολύ</i>	<i>Δεν ξέρω/Δεν απαντώ</i>
Εξυπνάδα / Ευστροφία	<i>Καθόλου</i>	<i>Λίγο</i>	<i>Αρκετά</i>	<i>Πάρα πολύ</i>	<i>Δεν ξέρω/Δεν απαντώ</i>
Ενθουσιασμός	<i>Καθόλου</i>	<i>Λίγο</i>	<i>Αρκετά</i>	<i>Πάρα πολύ</i>	<i>Δεν ξέρω/Δεν απαντώ</i>
Ανάληψη κινδύνων	<i>Καθόλου</i>	<i>Λίγο</i>	<i>Αρκετά</i>	<i>Πάρα πολύ</i>	<i>Δεν ξέρω/Δεν απαντώ</i>
Να είναι αδιάστακτος	<i>Καθόλου</i>	<i>Λίγο</i>	<i>Αρκετά</i>	<i>Πάρα πολύ</i>	<i>Δεν ξέρω/Δεν απαντώ</i>
Ύπαρξη οράματος	<i>Καθόλου</i>	<i>Λίγο</i>	<i>Αρκετά</i>	<i>Πάρα πολύ</i>	<i>Δεν ξέρω/Δεν απαντώ</i>
Ευελιξία	<i>Καθόλου</i>	<i>Λίγο</i>	<i>Αρκετά</i>	<i>Πάρα πολύ</i>	<i>Δεν ξέρω/Δεν απαντώ</i>
Δημιουργικότητα	<i>Καθόλου</i>	<i>Λίγο</i>	<i>Αρκετά</i>	<i>Πάρα πολύ</i>	<i>Δεν ξέρω/Δεν απαντώ</i>

14) Θα αποφασίζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή: *

«Η επιχείρηση θα μου προσφέρει υψηλό εισόδημα»

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

«Η επιχείρηση θα μου προσφέρει σταθερό εισόδημα»

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

«Η επιχείρηση θα μου προσφέρει κοινωνική καταξίωση»

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

«Με την επιχείρηση θα αποδείξω την αξία μου»

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

«Είναι σημαντικό να έχω εγώ τον έλεγχο της δουλειάς μου»

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

«Με την επιχείρηση θα κάνω αυτό που απολαμβάνω»

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

«Με την επιχείρηση θα εφαρμόσω τις ιδέες μου»

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

«Με την επιχείρηση θα είμαι πιο ευέλικτος/η – θα ρυθμίζω τις ώρες και τις συνθήκες εργασίας μου»

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

«Με την επιχείρηση θα αξιοποιήσω τα προσόντα μου»

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

15) Θα διστάζατε να δραστηριοποιηθείτε επιχειρηματικά επειδή... *

«Θα χρειαστώ μεγάλα κεφάλαια»

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

«Θα πρέπει να δουλεύω πολύ»

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

«Φοβάμαι τον κοινωνικό στιγματισμό σε περίπτωση αποτυχίας»

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

"Δεν επιθυμώ την ανάληψη ρίσκου"

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

"Φοβάμαι την αποτυχία – δεν επιθυμώ να χάσω χρήματα"

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

"Δεν έχω την απαιτούμενη εκπαίδευση"

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

"Θα πρέπει να αντιμετωπίσω τους ανταγωνιστές"

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

"Θα πρέπει να αντιμετωπίσω τη γραφειοκρατία"

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

"Το οικονομικό περιβάλλον είναι ασταθές"

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

«Θα χρειαστώ μεγάλα κεφάλαια»

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

16) Για τη δημιουργία της δικής σας επιχείρησης, θα θέλατε υποστήριξη... *

στο σχεδιασμό της επιχείρησης;

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

σε σχέση με τη λειτουργία της επιχείρησης;

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

στην εξεύρεση του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού;

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

στην εξεύρεση χρηματοδότησης;

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

17) Πιστεύετε ότι θα ήταν εύκολο για σας να διατηρήσετε μία επιχείρηση; *

- Διαφωνώ απόλυτα
- Διαφωνώ
- Ούτε διαφωνώ / Ούτε συμφωνώ
- Συμφωνώ
- Συμφωνώ απόλυτα
- Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

Βιβλιογραφία

IOBE-Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών (2016), “Επιχειρηματικότητα 2014-15: Η Δυναμική του Επιχειρηματικού Συστήματος στην Ελλάδα της Κρίσης”, Global Entrepreneurship Monitor.

IOBE-Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών (2018a), “Επιχειρηματικότητα 2017-2018: Λιγότερα νέα εγχειρήματα, βελτίωση στις προοπτικές απασχόλησης”, Global Entrepreneurship Monitor.

IOBE-Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών (2019), “ Ετήσια Έκθεση Επιχειρηματικότητας 2018-2019: Η νέα επιχειρηματικότητα ενισχύεται”, Global Entrepreneurship Monitor.

IOBE-Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών (2015), “ Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 2013-14: Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΗΣ ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, ”, Global Entrepreneurship Monitor.

Eurobarometer (2012). Entrepreneurship in the EU and beyond, Flash Eurobarometer 354,

EY (2015), “Η επιχειρηματικότητα μέσα από τα μάτια των νέων: κάτι αλλάζει”, Νοέμβριος 2015.

Jacqui Kew, Mike Herrington, Yana Litovsky, Helen Gale (2013), Generation Entrepreneur? The state of global youth entrepreneurship

Ulrich Schoof (2006), Stimulating Youth Entrepreneurship: Barriers and incentives to enterprise start-ups by young people

Green, F. (2013). YOUTH ENTREPRENEURSHIP. A background paper for the OECD Centre for Entrepreneurship, SMEs and Local Development

Papulová, Z. and Papulab, J. (2015). Entrepreneurship in the Eyes of the Young Generation. Business Economics and Management 2015 Conference, BEM2015. Procedia Economics and Finance 34 (2015)

Llisterri et al., (2006). Is Youth Entrepreneurship a Necessity or an Opportunity? A First Exploration of Household and New Enterprise Surveys in Latin America. Inter-American Development Bank. Washington, D. C. Sustainable Development Department Technical Papers Series

Chigunta, F. (2002): Youth Entrepreneurship: Meeting the Key Policy Challenges. Wolfson College, Oxford University, England.

Curtain, R. (2004): “Strategies for creating employment for urban youth, with specific reference to Africa”. National Institute for Governance, University of Canberra, Australia. June. 2004. Paper for Expert Group Meeting on “Strategies for Creating Urban Youth Employment: Solutions for Urban Youth in Africa” organized by the Division for Social Policy and Development, Department of Economic and Social Affairs. United Nations in collaboration with UN-HABITAT and the Youth Employment Network, 21-25 June 2004, Nairobi, Kenya.

Lewis, K.; Massey, Cl. (2003): Youth entrepreneurship and government policy. New Zealand Centre for SME Research, Massey University.

Παπαϊωάννου Α. και Ζουρμπάνος Ν. , Εφαρμογές στατιστικής στις επιστήμες του αθλητισμού και της φυσικής αγωγής με τη χρήση του SPSS 18, Εκδόσεις Δίσιγμα, 2014

Storey J. D., Greene J. G., Χασσίδ Ι., Φαφαλίου Ε., Επιχειρηματικότητα για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, Εκδόσεις Κριτική , 2011

<https://www.entrepreneur.com/article/331333>

<https://medium.com/@KeithKrach/5-points-on-the-importance-of-mentors-for-entrepreneurs-a14736e7d7a9>

<https://www.entrepreneur.com/article/280134>

<http://documents1.worldbank.org/curated/en/688761571934946384/pdf/Doing-Business-2020-Comparing-Business-Regulation-in-190-Economies.pdf>

<https://www.humanitech.it/wp-uploads/2007/07/imprenditoriagiovanilenelmondo.pdf>

<https://www.eban.org/wp-content/uploads/2018/07/EBAN-Statistics-Compendium-2017.pdf>

<https://www.entrepreneur.com/encyclopedia/business-incubator>

https://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S1024_354

<https://www.businessnews.gr/epixeiriseis/epixeiriseis/i-epiheirimatikotita-mesa-apo-ta-matia-ton-neon>

<https://www.entrepreneur.com/article/308551>

http://iobe.gr/docs/research/RES_05_F_05072017_REP_GR.pdf

<https://www.kathimerini.gr/economy/local/1036926/i-anaptyxi-tis-epicheirimatikotitas-kai-orolos-tis-ekpaideysis/>

<http://documents1.worldbank.org/curated/en/688761571934946384/pdf/Doing-Business-2020-Comparing-Business-Regulation-in-190-Economies.pdf>

<https://ourworldindata.org/age-structure>

https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_541128/lang--en/index.htm

<https://www.eoppep.gr/teens/index.php/businessman/%CF%84%CE%B9-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%AF%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1>